

Bütün Dünya

192297 SAYI: 2024 01

FIYATI: 28 TL

Cumhuriyetin Işığıyla Sağlık ve Mutluluk Dolu Nice 100 Yıllara

**Prof. Dr. Haberal, Dünyaca Ünlü Bilim İnsanlarını
Başkent Ankara'da Buluşturdu**

Ali Tekin Çam: **Ten Ten İstanbul'da** • Barbaros Eneç: **Seçimlere ve Protestolara Katılım** • Cemal Türkmen: **İyakit Köyünün Eğitmeni** • Cengiz Kuday: **Süreç mi Yoksa Sonuç mu Daha Önemli?** • Cengiz Önal: (Nutuk) **İstanbul Yönetimi Ulusal Bir Hükümet Kurulmasını İstemiyor** • Cengiz Özakıncı: **Bahriye Vekilli İhsan Eryavuz Anlatıyor** • Cihangir Dumanlı: **Dil Devrimi** • Erdem Akyüz: **Atatürk ve Trakai** • Gürbüz Evren: **İsrail Ordusunun Demir Kılıçlar Operasyonu Vahşeti** • İzlen Şen Toker: **Lazise** • Kaya Boztepe: **Anıtkabir** • Konur Ertop: **Yeni Bir Döneme Uzanan Yolda** • Mehmet Ünver: **Çalkuşu'na Borçluyuz** • Mete Akyol: **Tarihin Bunları Bilmesi Gerek** • Murat Molu: **Yeni Yıl ve Müşterekler Toplumu** • Necdet Pamir: **Enerji Jeopolitiği Açısından Denizler ve Taşıma Darboğazları** • Necef Uğurlu: **Sloganlar ve Kardeş Kavgaları** • Nurray Bartoschek: **Yeni Yılda Geçmişe Özlem** • Sabriye Aşır: **Soygunun Adı Uygarlık Koruyuculuğu** • Sezin San Sungunay: **Neler Olmuyor ki Dünyada** • Tekin Özertem: **Jon Fosse** • Ufuk Akyol: **Kendini Bul** • Vahap Candan: **Büyük Çekmece Gölü'nün Bağrında Bir Koruguan** • Yahya Aksoy: **Karia Uygarlığı ve İlasos Mozaikleri** • Yaşar Öztürk: **Rauf Denktaş 100 Yaşında**

Nice

100
Yıllara

İlkesi: Hak, hukuk, adalet, vicdan ve tasarruf

- Okul, tebeşir, tahta bilmedikleri köyde o gün köy bekçisi neyin müjdesini veriyordu?
- Ünlü bir karikatüristken niçin Yozgat'ın Sarıkaya ilçesine yerleşti? • Yoğun bakım odasında niçin ihale pazarlığına girişti? • İçişleri Bakanlığı'nda valiler toplantısına neden alınmadı? • Tüm doktorlara gönderdiği mektupta neler istedi, sonunda neler oldu? • Makam otomobiline niçin binmiyor, yolculuklarını niçin otobüsle yapıyordu?
- Polis minibüste kimlik kontrolü yaparken validen niçin şüphelendi? • “Niğde’de yiyecek ekmeğimiz bu kadarmış” deyince neler oldu? • On yılda yapılacak işi, on kuruş harcamadan nasıl bir yılda bitirdi? • O, niçin bolluk içindeyken kıtlık içinde gibi yaşamayı seviyordu? • “Tutumlu vali” geliştirdiği modelle nasıl işsizliği bitirdi ve modeli örnek oldu?

Bu soruların cevapları Türkiye'nin “efsane vali”si Refik Arslan Öztürk'ün yaşamında gizli. Yozgat'ın Akbucak köyünde doğdu, hukuk fakültesini bitirdi; karikatüristlik, kaymakamlık yaptı. Bilecik, Niğde, Erzincan ve Manisa valiliklerinde bulundu. Her yerde halkla iç içe, halkın içinde oldu. Hep tasarruf ve kalkınmayı savundu, kendini eğitimi ve çağdaşlaşmaya adadı. Bugün Refik Arslan Öztürk adı görev yaptığı illerdeki tarihi yerlerde, sanayi tesislerinde, bürokraside yarattığı ekolde ve hizmet verdiği binlerce insanın gönlünde yaşıyor.

Onu birlikte çalıştığı insanlardan dinleyelim.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Bütün Dünya

2000

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Anısal Yönetmen:

Mete Akyol

Yayın Genel Yönetmeni:

Ufuk Akyol

Görsel Yönetmen

ve Yayın Genel Yönetmeni

Yardımcısı:

Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Gülçin Orkut Akyol

Teknik Yapım Yönetmeni:

Faruk Güney

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Eğitim Danışmanı:

Dr. Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumlusu:

Nükhet Alicikoğlu

Abone Servisi:

Hatice Taygan

*Bütün Dünya 2000 dergisi,
Başkent Üniversitesi'nin
kültür hizmetidir.*

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (Anısal Başkan)

Prof. Dr. Ahmet Mumcu

Prof. Dr. Solmaz Doğanca

Prof. Dr. Sevil Öksüz

Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,

Prof. Dr. Okay Eroskay

Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,

Prof. Dr. Sedefhan Oğuz,

Prof. Dr. Levent Peşkiricioğlu,

Kaya Karan, İlhan Banguoğlu,

Ahmet Aydede, Ertan Karasu, Manuel Bilos

Sürekli Yazarlar:

Yahya Aksoy, A. Erdem Akyüz, Sabriye Aşır,

Nuray Bartoschek, Kaya Boztepe, Vahap Candan,

Ali Tekin Çam, Ömer Dedeoğlu, Dr. Cihangir Dumanlı,

Barbaros Eneç, Konur Ertop, Gürbüz Evren,

Dr. Murat Molu, Filiz Leloğlu Oskay, Cengiz Önal,

Cengiz Özakıncı, Dr. Tekin Özerterem, Yaşar Öztürk,

Necdet Pamir, Dr. Sezin San Sungunay, Reha Tartıcı,

İzlen Şen Toker, Cemal Türkmen, Necef Uğurlu,

Mehmet Ünver, Mustafa Yıldız, Berk Yüksel

Yönetim Merkezi:

10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara

Tel: (0312) 212 80 16

Faks: (0312) 212 31 33

İletişim Adresi:

Burhaniye Mah. Burhaniye Abdullah Ağa Cad. No:103

Üsküdar, 34662 İstanbul

Tel: (0216) 422 22 67

Abone Servisi:

Tel: (0541) 725 74 11

abone@butundunya.com.tr

Baskı: Sonsöz Gazetecilik Matbaa San. ve Tic. Ltd. Şti.

İvedik OSB. Mah. 1341 Cad. No:56 Yenimahalle / Ankara

Matbaa Sertifika No: 50737

Basım Tarihi: 27 / 12 / 2023

www.butundunya.com.tr • butundunya@butundunya.com.tr

3 Kendini Bul Dr. Ufuk Akyol

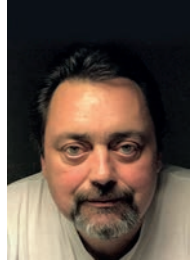

4 Prof. Dr. Haberal Dünyaca Ünlü Bilim İnsanlarını Başkent Ankara'da Buluşturdu

- 9 Dil Devrimi
Dr. Cihangir Dumanlı
- 15 Bahriye Vekili İhsan Eryavuz Anlatıyor
Cengiz Özakıncı
- 23 Anıtkabir *Kaya Boztepe*
- 29 İstanbul Yönetimi Ulusal Bir Hükümet Kurulmasını İstemiyor!
Cengiz Önal
- 33 Hakimiyeti Milliye Yazıları
- 35 Atatürk ve Trakia
Av. Ahmet Erdem Akyüz
- 39 Rauf Denktaş 100 Yaşında
Yaşar Öztürk
- 45 Tarihin Bunları Bilmesi Gerek
Mete Akyol
- 49 Süreç mi Yoksa Sonuç mu Daha Önemli?
Prof. Dr. Cengiz Kuday
- 52 İsrail Ordusunun Demir Kılıçlar Operasyonu Vahşeti
Gürbüz Evren
- 57 Yeni Yılda Geçmişe Özlem
Nuray Bartoschek
- 61 Yeni Bir Döneme Uzanan Yolda
Konur Ertop
- 68 Sloganlar ve Kardeş Kavgaları
Necef Uğurlu

İÇİNDEKİLER

- 74 Tenten İstanbul'da!
Ali Tekin Çam
- 81 Yeni Yıl ve Müşterekler Toplumu
Op. Dr. Murat Molu
- 85 Seçimlere ve Protestolara Katılım
Barbaros Eneç
- 89 Jon Fosse
Dr. Tekin Özertem
- 93 Dağ Köyünü Tiyatro ile Tanıştıran Doktor
Yılmaz Meriç
- 101 Çalıkuşu'na Borçluyuz
Mehmet Ünver
- 105 İlyakut Köyü'nün Eğitmeni
Cemal Türkmen
- 111 Büyük Çekmece Köprüsü'nün Bağrında Bir Korugan
Vahap Candan
- 117 Dinlenmeyen Hikayeler
Tayfun Yılmaz
- 118 Karia Uygarlığı ve İlasos Mozaikleri
Yahya Aksoy
- 124 Soygunun Adı "Uygarlık Koruyuculuğu"
Sabriye Aşır
- 131 Değişen İklim ile Geleceğimiz de Değişiyor!
Reha Tartıcı
- 134 Lazise İzlen Şen Toker
- 141 Denizler ve Taşıma "Dar Boğazları"
Necdet Pamir
- 147 Neler Olmuyor ki Dünyada
Dr. Sezin San Sungunay
- 8 Beni Hatırlayınız
- 22 İlk Dersimiz Türkçe
- 38 Gözün Sözü
- 140 Bilginizi Denetleyin
- 146 Sudoku
- 151 Çözümler
- 152 Yarının Büyükleri
- 154 Bulmaca
- 156 Satranç
- 158 Bize Gönderilen Kitaplardan
- 160 Bir Fotoğraf Bin Sözcük

Kendini Bul

“Senin bilgeliğini öğrenmek için yanındayım ben senin.” dedi bana.

“Ben bilge değilim. Sükûnetimi yanlış algılamış olmayasın?” dedim.

“Hayır, hayır!” dedi. “Senin sükunet dediğin, duyacak kulak göremediğin için edindiğin suskunluğun. Çok sabırlısın. Çok şefkatlisin ve bir o kadar da merhametlisin. Kibrin hiç yok. Ne kendini bir yere koyuyorsun ne de herhangi birini yargılıyorsun. Kin, nefret nedir bilmiyorsun. Yüreğinde sadece aşk var. Herkese aşk, her şeye aşk, tüm kâinata aşkınsın. Korkun yok, endişelerin yok. Metanet içerisindesin her an. Sen gerçekten bir bilgesin, ermişsin, dervişsin. Evrenin sırrına vâkıf olmuş gibisin.”

“Ben sadece bir ademoğluyum. İnsanım. Sen ne görmek istiyorsan onu gören ve o gördüğüne inanmak için sezgilerini yönlendiren bir ruhsun. Kendini bul. İşte o zaman hayalinde canlandırdığın bilgenin sen olduğunu anlayacaksın.” dedim.

“İnsan kendini nasıl bulabilir?” diye sordu.

“İçindeki o ham taşı al ve yont. Onu işlenmiş, hatasız kesilmiş bir taş yap. Duvardaki yerine mükemmel oturduğunu farkettiğinde menzilini tamamlamış olacaksın.” dedim...

Böyle söyledim! •

ufukakyol@butundunya.com.tr

Başkent Üniversitesi Kurucusu Prof. Dr. Mehmet Haberal'ın Cumhuriyetimizin 100. yılında, 2023 yılı içerisinde düzenlediği dört uluslararası bilimsel kongreden dördüncüsü, 29-30 Kasım 2023 tarihlerinde Başkent Ankara'da gerçekleştirildi.

Cumhuriyetimizin 100. yılında, Başkent Üniversitesi Kurucusu Prof. Dr. Mehmet Haberal'ın öncülüğünde düzenlenen dört uluslararası tıp kongresinden dördüncüsü, 29-30 Kasım 2023 tarihlerinde

Ankara Kızılcahamam Patalya Termal Otel'de gerçekleştirildi. Prof. Dr. Mehmet Haberal'ın ev sahipliği yaptığı uluslararası kongreye 15 ülkeden 100'ün üzerinde bilim insanı katıldı.

Prof. Haberal'ın kurucusu olduğu Türkiye Organ Nakli Derneği, Ortadoğu Organ Nakli Derneği ve Türk Dünyası Transplantasyon Derneği'nin uluslararası kongresine Kızılcahamam Patalya Termal Otel ev sahipliği yaptı.

Prof. Dr. Haberal'ın kurucusu olduğu Türkiye Organ Nakli Derneği, Ortadoğu Organ Nakli Derneği ve Türk Dünyası Transplantasyon Derneği'nin iki gün devam eden uluslararası bilimsel kongresinde, dünyanın dört bir yanından ülkemize gelen bilim insanları, Kardiyak

Ölüm ve Beyin Ölümü konusundaki bilimsel sunumlarını yaptılar.

Kongrenin açılışında konuk meslektaşlarına seslenen Prof. Dr. Mehmet Haberal, kongreye katılan tüm bilim insanlarına teşekkür etti ve organ bağıışı çağrısını yineledi. Prof. Dr. Haberal, kısa süre önce

hayatını kaybeden Başkent Üniversitesi eski rektör yardımcısı, Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Nermin Yeniköse'yi de andı.

Açılış seremonisinde konuşma yapan İspanya'dan Başış ve Nakil Enstitüsü Başkanı Prof. Dr. Marti Manyalich, İran'dan İran Transplantasyon Derneği Başkanı Prof. Dr. Ali Malek Hosseini ve Dünya Organ Nakli Derneği Seçilmiş Başkanı

Prof. Dr. John J. Fung, Prof. Dr. Haberal'a teşekkür ettiler.

Kongredeki bilimsel oturumlarında, dünya tıbbına yön veren, organ naklinde öncü bilim insanları bilimsel sunumlarını yaptılar ve ülkelerindeki son gelişmeleri, araştırma ve yenilikleri paylaştılar.

Türkiye, Kuveyt, Lübnan, Kanada, Avustralya, Amerika Birleşik

Organ naklinde öncü bilim insanları 2 gün boyunca Beyin Ölümü ve Kardiyak Ölümü ele aldı.

15 ülkeden 100'ü aşkın bilim insanı Prof. Dr. Mehmet Haberal öncülüğünde başkent Ankara'da buluştu.

Devletleri, Ürdün, İran, Mısır, İspanya, İngiltere, Suriye, Çin, Azerbaycan ve İsviçre'den 100'den fazla bilim insanının katkı sağladığı ve 2 gün süren uluslararası bilimsel kongrenin kapanış seremonisinde Prof. Dr. Mehmet Haberal, katılımları ve katkıları için tüm meslektaşlarına teşekkür etti.

Prof. Dr. Haberal, 2024 yılında İstanbul'da ev sahipliği yapacağı

Dünya Organ Nakli Derneği'nin 30. Uluslararası Kongresi'ne de tüm bilim insanlarını davet etti.

Prof. Dr. Mehmet Haberal'ın Cumhuriyetimizin 100. yılında 2023 yılı içerisinde düzenlediği dördüncü uluslararası kongre de başarıyla gerçekleştirildi.

Son derece verimli geçen bilimsel kongrenin kapanış seremonisinin ardından Prof. Dr. Mehmet Haberal, konuk meslektaşlarıyla birlikte anı fotoğrafı çekti. •

Beni Hatırlayınız

ATATÜRK'ÜN BUGÜNÜ DE AYDINLATAN ÖZDEYİŞLERİ

Derleyen: GAZİ GÜDER

● Özgürlük ve bağımsızlık benim karakterimdir. Ben milletimin en büyük ve ecdadımın en değerli mirası olan bağımsızlık aşkı ile dolu bir adamım. Çocukluğumdan bugüne kadar ailevî, hususî ve resmî hayatımın her safhasını yakından bilenlerce bu aşkım malumdur. Bence bir millete şeref, haysiyetin, namusun ve insanlığın vücut ve beka bulabilmesi mutlaka o milletin özgürlük ve bağımsızlığına sahip olmasıyla kaimdir. Ben şahsen bu saydığım vasıflara, çok ehemmiyet veririm. Ve bu vasıfların kendimde mevcut olduğunu iddia edebilmek için milletimin de aynı vasıfları taşımasını esas şart bilirim. Ben yaşabilmek için mutlaka bağımsız bir milletin evladı kalmalıyım. Bu sebeple milli bağımsızlık bence bir hayat meselesidir. Millet ve memleketin menfaatleri icap ettirirse, insanlığı teşkil eden milletlerden her biriyle medeniyet icabı olan dostluk ve siyaset münasebetlerini büyük bir hassasiyetle takdir ederim. Ancak, benim milletimi esir etmek isteyen herhangi bir milletin, bu arzusundan vazgeçinceye kadar, amansız düşmanıyım.

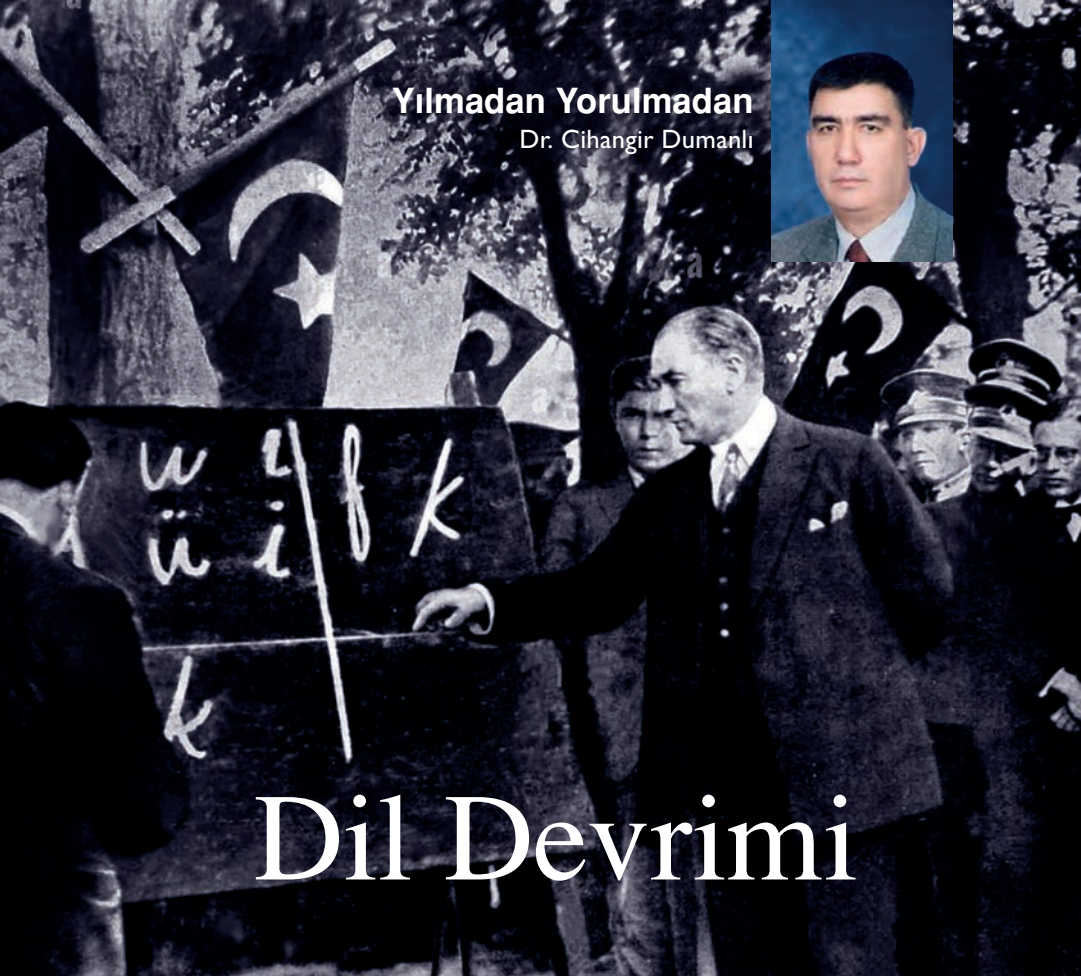
● Milli egemenlik öyle bir nurdur ki, onun karşısında zincirler erir, taç ve tahtlar batar, mahvolur. Milletlerin esirliği üzerine kurulmuş müesseseler her tarafta yıkılmaya mahkûmdurlar.

● Cumhuriyet fikir serbestliği taraftarıdır. Samimi ve meşru olmak şartıyla her fikre saygı duyarız.

● Milli his ile dil arasındaki bağ çok kuvvetlidir. Dilin milli ve zengin olması, milli hissin gelişmesinde başlıca etkidir. Türk dili, dillerin en zenginlerindedir. Yeter ki, bu dil şuurla işlensin. Ülkesini, yüksek bağımsızlığını korumasını bilen Türk milleti, dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtarmalıdır.

K Atatürk

Yılmadan Yorulmadan
Dr. Cihangir Dumanlı

Dil Devrimi

Cumhuriyet devrimlerinin hepsi önemli ve birbirini tamamlayan bir bütündür. Ancak dilimizin, Arapça ve Farsça etkisinden arındırılarak sadeleştirilmesinin ulus olma bilincinin pekiştirilmesi ve kültür devrimi açısından önemli bir yeri vardır.

Dil, düşünce, duygu ve isteklerin bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan yararlanarak başkalarına aktarılmasını sağlayan çok yönlü, çok

gelişmiş bir dizgedir. Kültür de yeniden öğrenilip aktarılması gereken tarihsel ve toplumsal bir kalıt olduğuna göre, onu oluşturan öğelerin öğrenilmesinde ve yeni kuşaklara aktarılmasında dile büyük bir gereksinim vardır.

Türk devrimi aydınlanma denilen büyük düşün akımına dayanan bir kültür devrimidir. Bu nedenle Türk kültürünün ana ögesi olan Türk dilinin yabancı sözcüklerden arındırılması, halkın konuştuğu dille

devletin ve okumuşların dilinin birbirlerini anlayacak düzeye getirilmesi; ulusal bilincin yüceltilmesi, ulusal birlik ve kültürümüzün gelecek kuşaklara aktarılması açısından önemlidir.

Atatürk dili milliyetçiliğin, toplumluluğun, insan olmanın temel taşı sayıyordu. Bu nedenle Kadri Maksudi Bey'in "Türk Dili İçin" adlı kitabına el yazısı ile şöyle yazmıştı: *"Milli duygu ile dil arasındaki bağ çok kuvvetlidir. Dilin milli ve zengin olması milli duygunun gelişmesinde başlıca etkindir."*

Devrim İhtiyacı:

Osmanlı döneminde Türk dili Arapça ve Farsça sözcüklerin saldırganına uğramış, halkın kullandığı dille okuryazar olanların ve devletin

kullandığı resmi dil tamamen farklılaşmıştı.

Osmanlı İmparatorluğu ırklar, uluslar, dinler ve kültürler toplamı bir imparatorluk olduğundan Türk dili ancak "reaya dili" olarak yaşardı. Yönetici devlet tabakasına giren kişilerin dili, Arapçadan, Farsçadan, Rumcadan, Slav dillerinden gelen zengin fakat halkın anlamadığı bir dil olan Osmanlıca birkaç yüz yıl boyunca gelişti. Temeli Türkçe olmakla birlikte içine Türk dilinin kökeni ve yapısı bakımından bağlı olmadığı dil ailelerinden yalnız sözcükler değil kurallar da sokuldu. Osmanlıca bu nedenle Türk dili konuşan halk kitlelerinin dilinden uçuşumla ayrılan bir dil olmuştu. Buna karşın halk kendi öz diline sahip çıkmıştı.

"Milli duygu ile dil arasındaki bağ çok kuvvetlidir. Dilin milli ve zengin olması milli duygunun gelişmesinde başlıca etkindir."

Atatürk, *"Türk milleti geçirdiği nihayetsiz badireler içinde ahlâkının ananelerinin, hatıralarının, menfaatlerinin velhasıl bütün kendi milliyetini yapan her şeyin dili sayesinde muhafaza olduğunu görüyor. Dili Türk milletinin kalbidir; zihnidir."* diyordu.

Özetle halk kendi öz dilini korurken yönetici ve aydınların dili halkın dilinden farklı bir şekil almış, iki kesim birbirlerini anlamaz duruma gelmişti.

Yeni, çağdaş bir ulus devlet kurulduğuna göre bu ikiliğin ortadan kaldırılması zorunlu idi. Bu aynı zamanda kültürün de gelişmesini sağlayacak, tüm ulusu ortak kültürde birleştirecekti.

Zamanlama:

Atatürk bir zamanlama ustasıdır. Bütün devrimleri çok önceden tasarlamış, kendi deyimi ile “ulusal bir sır gibi” saklamış, yeri ve zamanı geldikçe teker teker ve aşamalı olarak hayata geçirmişti.

Dil devrimi harf devrimi ile bir bütündür. Atatürk harf devrimine karar verdiğini şu sözlerle açıklamıştı: *“Arkadaşlar güzel dilimizi ifade etmek için yeni Türk harflerini kabul ediyoruz. Bizim güzel, ahenkli, zengin lisanımız yeni Türk harfleri ile kendini gösterecektir.”*

Türk alfabesi 1 Kasım 1928 tarihli yasa ile yürürlüğe girmiş, okullarda ve millet mekteplerinde geniş kitlelere öğretilmiş, coşku ile benimsenmişti. Yazımızı Arapçadan kurtarmıştık. Sıra dilimizi de yabancı sözcüklerden kurtarmaya gelmişti.

Yeni Türk harfleri ile okuma yazma başlayınca dilin de yabancı katkılardan kurtarılması ve sadeleştirilmesi zorunluluğu ortaya çıktı.

Çünkü Türkçe kökenli olmayan sözcüklerin çoğu türlü türlü okunuyorlardı. Böylece yazı gibi dilin de yeni ve milliyetçi bir anlayışla ele alınması gerekiyordu. Ulusu bir an önce en son bireyine kadar okuryazar yapmak için dilin sadeleştirilmesi zorunlu idi.

“Arkadaşlar güzel dilimizi ifade etmek için yeni Türk harflerini kabul ediyoruz. Bizim güzel, ahenkli, zengin lisanımız yeni Türk harfleri ile kendini gösterecektir.”

Dil Devriminin Amaçları:

Yukarıdaki açıklamalardan anlaşılacağı gibi dil devriminin amaçları şunlardı:

- Dilimizi yabancı öğelerden arındırarak sadeleştirmek ve geliştirmek,
- Konuşulan dil ile yazı dili arasındaki farkı gidermek,
- Halkın dili ile devletin ve okumuşların dili arasındaki farkı gidermek,
- Türkçeyi zenginleştirerek bilim ve kültür dili yapmak.

Neler Yapıldı?

Türkçenin Arapçadan arındırılması ile ilgili ilk adımlar din alanında atıldı. Bu kapsamda;

3 Şubat 1932’de Ayasofya Camii’nde ilk kez Türkçe Kur’an okutuldu.

5 Şubat 1932’de Sultanahmet

Camii'nde ilk kez Türkçe hutbe okutuldu.

18 Temmuz 1932'de ilk kez Türkçe ezan okutuldu.

1 Eylül 1929'da okullardan Arapça ve Farsça dersleri kaldırılmıştı.

Bunlar aynı zamanda ulusun dinini yabancı bir dil yerine kendi dilinden öğrenmesini sağlayarak laiklik yolunda atılmış adımlardı.

Atatürk, Türk Dili Tetkik Cemiyeti toplantısına başkanlık ederken (1933)

Devrimin zamanı geldiğine karar veren örgütçü önder Atatürk ilk iş olarak 12 Temmuz 1932'de "Türk Dili Tetkik Cemiyeti" ni (TDTC) kurdurdu. Bir yıl önce benzer şekilde Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti'ni kurdurmuştu.

Atatürk bu iki kurum için önerilen devlet modellerini geri çevirmişti. Bu iki kurumun yönetsel ve akçasal açıdan devletten ve geleceğin siyasal iktidarlarından bağımsız kalması için onları cemiyet (dernek) olarak kurdurdu ve kendi mirasçıları olarak değerlendirdi.

Ancak 12 Eylül 1982 yönetimi tarafından bu kurumlar özerklikleri yok edilerek Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurulu olarak örgütlenmiştir.

TDTC kuruluş çalışmaları tamamlandıktan sonra 26 Eylül -5 Ekim 1932 tarihleri arasında Dolmabahçe Sarayı'nda I. Türk Dil Kurultayı her kesimden 917 kişi ile

toplandı. Kurultayın tüm toplantılarını kişisel olarak izleyen Büyük Önder diğer devrimlerde yaptığı gibi dil devriminde de konu ile ilgili bilim insanlarına ve uzmanlara

danışıyor, onların bilgi ve görüşlerinden yararlanıyordu.

Birinci Türk Dil Kurultayı'nın toplandığı 26 Eylül günü Türk dil bayramı ilan edildi. Bu yıl 91. yılını kutladık.

Tüm yurttan Arapça ve Farsça sözcüklerin Türkçe karışıklarını bulmak için seferberlik başlatıldı. TDTC'ne 100 bin kadar Türkçe kelime fişleri gönderildi. Gazeteler kendilerine gönderilen Türkçe kelimeleri yayımladılar.

Birinci Türk Dil Kurultayı'nda alınan kararların uygulanmasını gözden geçirmek amacıyla 18

Ağustos 1934’de İkinci Türk Dil Kurultayı toplandı. Osmanlıca sözcüklerin Türkçe karşılıklarını bulma çabası genişletildi ve tarama dergileri yayımlandı.

Dil konusunda bilimsel araştırmalar yapmak ve öğretmen yetiştirmek amacıyla 1935 yılında Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi açıldı.

1945 yılında Anayasa ve hukuk dili Arapça ve Farsça sözcüklerden arındırıldı “Teşkilatı Esasiye Kanunu” “Anayasa” olarak değiştirildi. 1950’de Demokrat Parti ile ivme kazanan Karşı Devrim’de Anayasa ve hukuk dili ile ezan tekrar Arapçaya döndürüldü.

Arapça ve Farsça sözcüklerin karşılığı olan Türkçe sözcükler zaten halkın kullandığı sözcükler olduğundan kolayca ve kısa zamanda benimsendi. Böylece Türkçemiz yabancı sözcüklerden arındı ve kendi benliğini buldu.

Sonuç ve Değerlendirme:

Özünde bir kültür devrimi olan Cumhuriyet Devrimi kültürün en önemli ögesi “dil”i yabancı öğelerden arındırarak sadeleştirmiş, zenginleştirmiş ve kültür devriminde önemli bir aşama gerçekleştirmiştir.

Dil Devrimi ile halk ile okumuşlar arasındaki farklılık giderilerek ulus devlet bilinci ve ulusal bütünlük pekiştirilmiştir. Dil Devrimi bu açıdan ulusçuluk ilkesinin

uygulanmasıdır.

Dil Devrimi’nde yasa çıkartılarak zorlama yapılmamış, ulusun zaten kullandığı Türkçe sözcükleri benimsemesi ilkesi uygulanmıştır.

Arapça ve Farsça sözcükler yerine halkın kullandığı Öz Türkçe sözcükler getirildiğinden dil devrimi geniş kitlelerce benimsenmiş, bazı karşı devrimcilerin tepkileri dışında önemli bir direnişle karşılaşmamıştır. Zamanımızda bazı karşı devrimcilerin “Atatürk dilimizi de yazımızı da değiştirdi” savları asılsız ve yerersizdir. Tam tersine bizim olmayan öğeler atılmış, bizim dilimiz öne çıkartılmıştır.

Dil Devrimi ve Harf Devrimi birbirlerini tamamlayan bir bütündür. İkinin ortak sonucu olarak okuryazar oranı, kitap sayısı ve kitap okuma alışkanlığı hızla artmış, kültürümüz gelişmiştir.

Üzülerek belirtmek gerekir ki bugün dilimiz teknolojiye dışa bağımlılığın ve kültür emperyalizminin bir sonucu olarak Batı dillerinin etkisi altına girmeye başlamıştır. Özellikle gençlerimizin Türkçeyi doğru kullanamadıkları, kimi kitle iletişim araçları ve yöneticilerce Türkçenin yanlış kullanıldığı görülmektedir.

Kültürümüzün temel ögesi olan dilimize sahip çıkmak, gelecek kuşaklara doğru bir şekilde aktarmak her yurtseverin birincil görevidir. •

cihangirdumanli@butundunya.com.tr

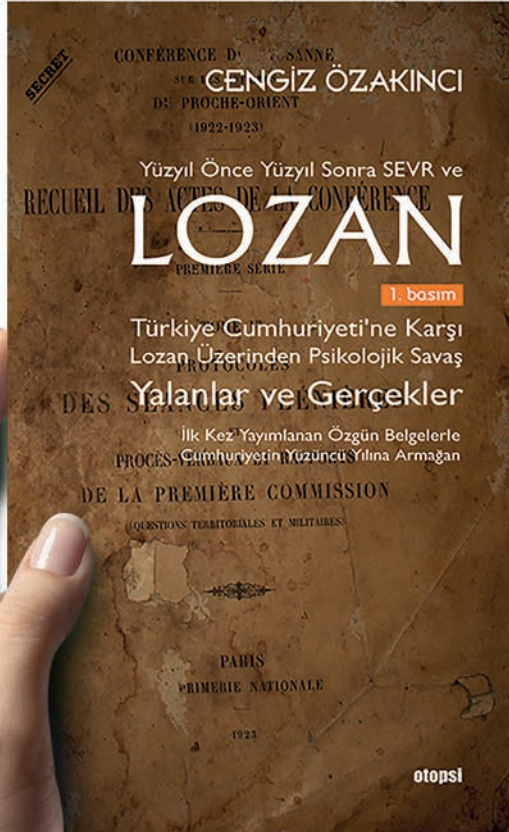
Ülkesini yüksek istiklalini korumasını bilen Türk milleti dilini de yabancı dillerin boyunduruğundan kurtarmalıdır. (2 Eylül 1930) M. Kemal Atatürk

Yüzyıl Önce Yüzyıl Sonra SEVR ve LOZAN
Türkiye Cumhuriyeti'ne Karşı Lozan Üzerinden
Psikolojik Savaş

Yalanlar ve Gerçekler

İlk Kez Yayınlanan Özgün Belgelerle
Cumhuriyetin Yüzyüncü Yılına Armağan

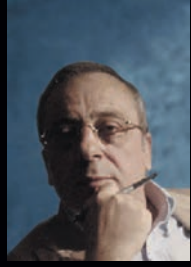
Otopsi Yayınları

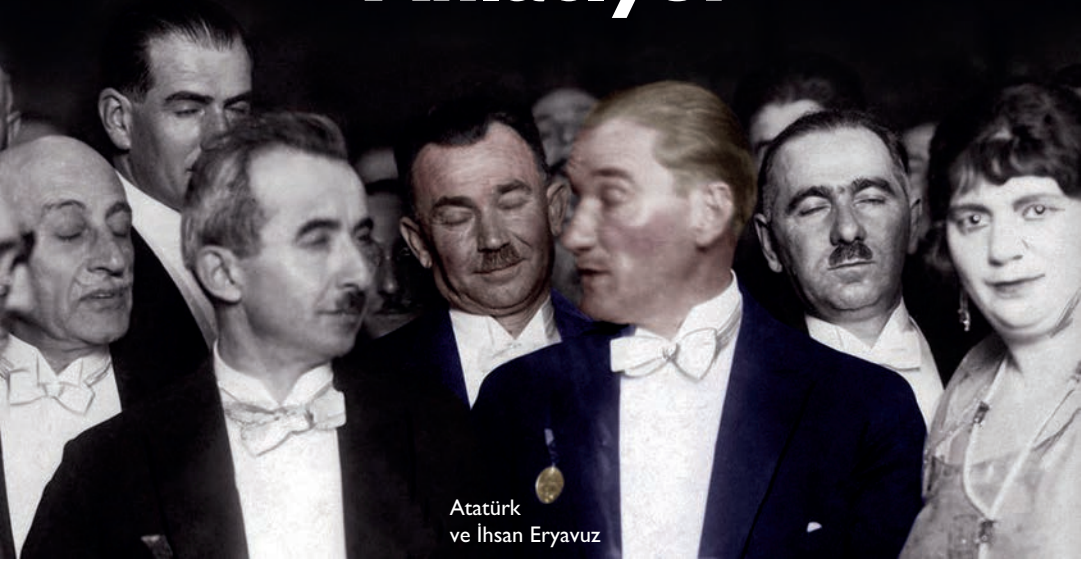
1928
Yavuz-Havuz
Davası ve
Kumpas İddiaları

21

Otopsi
Cengiz Özakıncı

Bahriye Vekili İhsan Eryavuz Anlatıyor

Atatürk
ve İhsan Eryavuz

29 Aralık 1924'te kurulan Bahriye Vekaleti, kara, hava ve deniz kuvvetlerinin tek odakta toplanması kararı üzerine 1 Kasım 1927'de "de facto" olarak kapatıldı. Vekaletin kapatılmasından yaklaşık iki ay sonra, Bahriye Vekili

İhsan Bey, Başbakan İsmet Paşa'nın 24 Aralık 1927'de Meclis'e sunduğu önergeyle başlayan süreçte Yüce Divan'da yargılandı ve iki yıl hapis cezasına çarptırıldı. 1927-28'de yaşanan bu olay, üzerinden 86 yıl geçtikten sonra 2013'te "Mavi Vatan" »

yazılarına konu olacak ve Başbakan İsmet Paşa (İnönü) ile Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi (Çakmak) "**Cumhuriyet Donanması'nın güçlenmesini, etkinleşmesini önlemek kastıyla**" Bahriye Vekili İhsan Bey'e kumpas kurup iftira atmakla suçlanacaklardı. Başbakan İsmet İnönü ve Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak'a yöneltilen "kumpas" suçlaması, belgelere değil, söylentilere dayanıyor. Oysa Bahriye Vekili İhsan Bey'in 1946'da Yeni Türkiye gazetesinde "Havuz ve Yavuz Meselesinin İç Yüzü" başlığı altında 54 bölüm olarak yayımladığı anıları, 2013'ten bu yana Mavi Vatan yazılarında İnönü ve Çakmak'a yöneltilen "**donanmanın etkinleşmesine engel olmak amacıyla kumpas**" suçlamalarını çürütmeye yetiyordu.

İhsan Eryavuz, 1946'da yayımladığı anılarının "1927'de Bahriye Vekaleti İlgâ Edilmesinden Evvel"-başlıklı birinci bölümünde, Bahriye Vekili olduğu dönemde neler yaptığını anlatırken: "*Tamiri yapılacak olan Yavuz'u yakından müdafaa etmek üzere iki kruvazör sipariş edilmesi, torpido filosunun takviyesi ve tahtelbahirler (denizaltılar) adedinin ziyadeleştirilmesi (çoğaltılması) lüzumu düşünülerek Başvekalete izahatlı bir rapor ile bu düşüncemiz teklif şeklinde bildirilmiş idi. Nokta nazarımızı Erkanıharbiyei Umumiye de münasip görmüş ve binnetice Başvekil, Maliye Vekili Abdülhalik Bey ile de görüşerek bize bedelleri*

on senede tesviye olunmak üzere otuz milyon liralık siparişte bulunmağa selahiyet verilmesine çalışılacağını vadedmişti" diyordu.^[1] Oysa İhsan Bey'in Genelkurmay'a "önerdim, uygun gördüler" dediği program, Bahriye Vekaleti kurulmadan önce 1923'te Genelkurmay'ca hazırlanmış ve TBMM'nin 25 Mart 1924 günlü gizli oturumunda şöyle açıklanmıştı: "*Erkan-ı Harbiye-i Umumiye, (Genelkurmay) bir "Bahriye Siyaseti Programı" yapmıştır. Bu program 10 senede 54 milyonluk bir şeydir. ^[2](...) Yavuz'un tamiri, iki kıta filo, iki kıta 700 tonluk tahtelbahir, 6 kıta 400 tonluk tahtelbahir, iki kıta ikiyüz tonluk tahtelbahir, 6 kıta 400 tonluk torpido muhibi, 4 kıta torpido, 2000 adet torpil malzemesi, ve sefaini mevcudenin tamiri ve Anadolu'da bir tersane.*" ^[3]

Yeni Türkiye, 27.07.1946, s.2.

İhsan Bey, Genelkurmay'ın hazırlanmış olduğu bu "Bahriye Siyaseti Programı"nın anılarında sanki kendisi hazırlayıp Genelkurmay'a önermiş gibi anlatmakla gerçeği çarpıtıyor;

fakat Başbakan İsmet Paşa ve Genelkurmay Başkanı Fevzi Paşa'nın donanmayı güçlendirmeye çalıştıkları gerçeğini yadsıyamıyordu.

YENİ TÜRKİYE

Havuz ve Yavuz meselesinin içyüzü

Bu görüş ve düşünce ile eldeki harb gemilerini tamir ettirecek bir talim filosu vücutte getirilmiş ve Almanyadan da muharebatta temayüz etmiş bir amiral riyasetinde mümtaz bahriyelilerden mürekkep bir heyet talimiye celbedilerek istikbal bahriyesinin çekirdeği kurulmağa başlanmıştı.

Elde edilen netice cidden gayanı memnuniyet idi. Son teftiş ve muayene üzerine donanmadaki bahriye heyetinin eldeki eski vesait ile harbde ancak tâli vazifeler göreceği, ellerine yeni ve modern silâhlar verilirse açık denizde herhangi bir düşman deniz kuvvetiyle muvaffakiyetli çarpışmalar yapabileceği kanaati hasıl olmuş ve bunun üzerine tamiri yapılacak olan Yavuzu yakından müdafaa etmek üzere iki kruvazör sipariş edilmesi, torpido filosunun takviyesi ve tahtelbahirler adedinin ziyadeleştirilmesi lüzumu düşünülerek Başvekâlete izahatlı bir rapor ile bu düşüncemiz teklif şeklinde bildirilmiş idi.

Noktainazarımızı rîkânıharbiyei Umumiye de münasip görmüş ve binnetice Başvekil, Maliye Vekili Abdülhalik Bey ile de görüşerek bize bedelleri on senede tesviye olunmak üzere otuz milyon liralık siparişatta bulumağa salâhiyet verilmesi ne çalışacağını vâdetmişti.

(Devamı var)

Yeni Türkiye, 27.07.1946, s.4

İhsan Bey, TBMM'nin 24.12.1927 günlü^[4] ve 26.01.1928 günlü^[5] oturumlarında yaptığı

konuşmalarda: Cumhurbaşkanı Atatürk, Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak, Başbakan İsmet İnönü ve Milli Savunma Bakanı Kazım (Özalp)'in kara, deniz ve hava kuvvetlerini tek odakta toplamaya karar verdiklerini, Bahriye Vekaleti'nin işte bu karar doğrultusunda kapatıldığını, kapatılma kararını doğru ve yerinde bulduğunu söylemiş ve kararı övmüş olmasına karşın; 1946'da yayımladığı anılarında bu kararı doğru bulmamış olduğunu söyleyerek kendisiyle çelişiyor; ancak, kendisinin Bahriye Vekaleti'nin 1 Kasım 1927'de "de facto" kapatılmasından yaklaşık iki ay sonra Yüce Divan'da yargılanmasına yol açan nedenleri anlatırken, ilginç bilgiler veriyordu.

Anılarının "Tek Partili Hükümette İcra Kuvvetinin Kontrol Lüzumu" başlıklı ikinci bölümünde anlattığına göre: Bahriye Vekaleti'nin kapanması üzerine, kimi milletvekili arkadaşları İhsan Bey'i evinde ziyaret etmişler ve İhsan Bey onlara: "İktidar mevkiinde bulunanları ciddi mesuliyet esasına müstenid bir mürakabeye tabi bulundurmak; yani iktidarı mukabil bir iktidar ile tahdit ederek mürakabe tesis etmek (gerekir) (...) Bizde bu vazife yapılamamaktadır. (...) Tek fırkadan ibaret meclislerde bu mürakabenin yapılamayacağını tabii görmek lazımdır. (...) Zararlarından korunmak için bir yol vardır; o da Meclis'te laakal iki muhalif partinin vücududur. (...) Hiç olmazsa

fırka dahilinde kuvve-i icraiye cid-di olarak mürakabe edilmelidir ki bir dereceye kadar usulsüzlüklerin, kanunsuzlukların ve zararlı hareketlerin önüne geçmek kabil olabilsin." demişti.

Yeni Türkiye, 28.07.1946, s.2.

İhsan Bey, anılarının "Fırka İçindeki İkiliğin Sebepleri ve Dedikodular" başlıklı üçüncü bölümünde, bu konuşmayı yaptığı milletvekili arkadaşlarıyla parti içi muhalefete geçtiklerini anlatırken: "Kazım (Özalp) Paşa'nın meclis riyasetine ipkaen intihabı tensip edilmiş ve bu arzu emir mahiyetinde Fırka Grubuna bildirilmişti. Grup içtima yapmış ve telakki ettiği bu emre tevfikân Kazım Paşa'nın Meclis Riyasetine intihabına müttefikân karar vermişti. (...) Bu vaziyete karşı ve samimi içtihat ile hareket edilmesi fikrinde bizimle beraber oldukları söylenenlerin adetlerini ve samimiyetlerini anlamak için heyeti umumiyedeki intihapta bu zevatın müstenkif rey-i (çekimser oy) vermelerini istedik. Ve filhakika da neticede 23 rey-

müstenkif zuhur etti." diyordu.^[6]

Yeni Türkiye, 29.07.1946, s.2.

İhsan Bey, parti içinde muhalefet örgütlediği bilgisinin İsmet Paşa'nın kulağına gittiğini, onun da bunu Atatürk'e bildirdiğini, Atatürk'ün bu duruma sinirlendiğine tanık olan milletvekili arkadaşı Fikret Bey'den öğreniyor. Fikret Bey'e: "Başlanan işlerin akamete mahkum bırakılacağı düşüncesi"yle Bahriye Vekaleti'nin kapatılmasından üzüntü duyduğunu, söylüyor. "Dün bu davaya (Milli Mücadele'ye) kimlerle beraber başlamıştık? Ne için o arkadaşlar (Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nda örgütlenen muhalif milletvekilleri-cö) bugün bizimle beraber değiller? Bu ayrılışın illetini, onların bize emniyetsizlikleri, bizim onlara vehmimizin verdiği bir itimatsızlıkla şüpheli nazarlarla bakışımız değil mi?" diyor; "fırka içinde vahdetin uzun müddet muhafaza edilemeyeceğini ve muvaffakiyetli bir surette bir devlet idaresi mümkün olamayacağını" ekliyor. Fikret

Bey İhsan Bey'in bu sözlerini Atatürk'e iletiyor. İhsan Bey: "Gazi'nin beni de o gün veya akşama çağırıp izahat isteyeceğini ümit etmiştim. Fakat ümidim boşa çıkınca Başvekile (Başbakan İsmet Paşa'ya) şu mektubu yazıp gönderdim." diyerek, gönderdiği mektubu özetle aktarıyor.

Yeni Türkiye, 31.07.1946, s.2

İhsan Bey anılarının *"Başvekil'e Gönderdiğim Mektuptan Çıkan Hâdise"* başlıklı dördüncü ve *"Yavuz'un Tamiri İçin Fransız Şirketiyle Yapılan Mukavele"* başlıklı beşinci bölümlerinde, İsmet Paşa'nın, bu mektubu Atatürk'e okuduğunu ve Atatürk'ün Fikret Bey'e: *"İhsan'a söyle, bu mektuptan memnun olmadım,"* dediğini anlatıyor: *"Gazi bana bu ihtar ne için yaptı? Ve aleyhime yapılan şikâyet üzerlerinde acaba nasıl bir tesir bıraktı? Bunları anlamak için kendilerini görmek istedim; haber gönderdim; beni Meclis'teki Cumhurriyaseti salonunda muttasıl küçük odada kabul ettiler ve dedim ki: "Paşam, Dr. Fikret ile 'İhsan'a söyle, Başvekil'e (İsmet Paşa'ya) yazdığım mektuptan"*

memnun olmadım' diye haber göndermişsiniz." Gazi cevaben: "Evet. O mektuptan memnun olmadım. Çünkü o mektup muhatabına (İsmet Paşa'ya) tecavüz, tahkir hatta tehdit kastı ile yazılmıştı," dediler. "Haşa, dedim" (...) "Yok, dediler, mektupta hakaret ve tecavüz aşikardır. Bir kere Başvekile (İsmet Paşa'ya) darğın olduğunu gizlemiyorsun. Demek mektubu yazarken sana hakim olan bu infial hissi idi. Ondan sonra onun jurnalciliği himaye ve yeniden ihya etmekte ve şu suretle memleketin izmihlalini (yok oluşunu) hazırlamakta amel görüyorsun. Mektuba nazaran bu davaya (Milli Mücadele'ye) bilmem kimlerle başlamışız. Onları bizden ayıran, vahdetimizi bozan ve bizi zayıflatan Başvekil (İsmet Paşa) imiş. Fransız inkılabından bahisle inkılap erkanının sonunda birbirlerini öldürdüklerinden dem vurmağa ne lüzum var idi? Bu ifade de bir tehdit mahsüs değil mi?"

Yeni Türkiye, 01.08.1946, s.2

ve bu mektuba kızdığı içindir ki, kendisine Yavuz'un onarımında yolsuzluk suçu attığını ileri sürmüştü. Mektup mahkemede okundu. Üzerindeki tarihin 18 Kasım 1927 olduğu görüldü. Bakanlar Kurulu'nun İhsan Bey hakkında yolsuzluk araştırması ise bu mektuptan beş gün önce 13 Kasım 1927'de başlamıştı. Bu tarihler İhsan Bey'in iddiasını çürütmüştü.^[7] Fakat İhsan Bey, 1928'de mahkemede ortaya attığı ve yine mahkemede üzerindeki tarihle çürütülen mektup iddiasını, 1946'da sanki çürütülmemiş gibi anlatıyordu.

İhsan Bey, hiç bir zaman İsmet Paşa'yı ve Fevzi Paşa'yı "donanmanın büyümesini, gelişmesini, güçlenmesini, etkinleşmesini önlemek kastıyla Bahriye vekaletini kapatmak"la suçlamamıştır.

2013'ten günümüze son on yıl boyunca "Mavi Vatan" yazınında "Yavuz-Havuz davası aslında (Balyoz Davası'na) benzer kara odaklı stratejik hedefin ortak ara kesitidir: "Donanma etkinleşmemelidir."^[8] denilerek, "Yavuz-Havuz Davası"nın Başbakan İsmet İnönü ve Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak'ın Cumhuriyet Donanması'nın büyümesini, güçlenmesini, etkinleşmesini önlemek kastıyla Bahriye

Vekili İhsan Bey'e iftira atıkları bir "kumpas davası" olduğu propagandada edilmektedir. Oysa "Yavuz-Havuz Davası"yla ilgili açıklamaları herkesçe erişilebilir tutanaklarda ve anılarında yayımlanmış olan İhsan Bey, hiç bir zaman İsmet Paşa'yı ve Fevzi Paşa'yı "donanmanın büyümesini, gelişmesini, güçlenmesini, etkinleşmesini önlemek kastıyla Bahriye vekaletini kapatmak"la suçlamamıştır; her ikisinin de donanmayı güçlendirmek için çaba gösterdiklerini 1946 anılarında da belirtmiştir.

Cumhuriyet Donanması'nın Bahriye Vekaleti'nin kapatılmasından sonra Başbakan İnönü ve Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak'ın çabalarıyla büyüdüğü, güçlendiği, etkinleştiği somut gerçektir.

Mavi Vatan, Milli Mücadele'de ve Türk Devrimi'nde Atatürk'ün sağ ve sol kolları olarak Cumhuriyet Donanması'nı büyüten,

geliştiren, güçlendiren, etkinleştiren bu iki kahramana minnettardır. •

cengizozakinci@butundunya.com.tr

Kaynakça:

- [1] Yeni Türkiye g. 27.07.1946, s.2, 4.
- [2] TBMM Gizli Oturum Zabıt Ceridesi, 25.03.1924, s.396
- [3] TBMM Gizli Oturum Zabıt Ceridesi, 25.03.1924, s.399
- [4] TBMM Zabıt Ceridesi, 24.12.1928, s.61 vd.
- [5] TBMM Zabıt Ceridesi, 26.01.1928, s.164 vd.
- [6] Yeni Türkiye g., 29.07.1946, s.2
- [7] Ayın Tarihi, Mart-Nisan 1928, ss. 3169-3172.
- [8] Cem Gürdeniz, "Mavi Vatan Yazıları", Kırmızı Kedi y., 3. bs., Ağustos 2020, ss.193-195.

Hazırlayan:
YİĞİT EREN GÜNEY

İlk Dersimiz Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.

1- Alesta (İta.)

- a-Gündüzlük
- b-Çevirge
- c-Tekel
- d-Harekete hazır

2- Hurra (İng.)

- a-Destek amaçlı söz
- b-İsteklendirmek
- c-Yönleyici
- d-Karlanmaz

3- Ürtiker (Fr.)

- a-Yıllık
- b-Uygunluk
- c-Kurdeşen
- d-Aykırılık

4- Ciro (İta.)

- a-Simsar
- b-İş hacmi
- c-Karıştıracı
- d-Yonga

5- Oligopol (Fr.)

- a-Danslık
- b-Savunma
- c-Çözücü
- d-Takım tekeli

6- Okazyon (Fr.)

- a-Fırsat, kelepir
- b-Görüngü
- c-Biçimleme
- d-Zevk

7- Baz (Fr.)

- a-Hata
- b-Gözde
- c-Bezekli
- d-Temel

8- Referans (Fr.)

- a-Çıkış
- b-Tavsiye
- c-Bölüm
- d-Gerekircilik

9- Sensor (İng.)

- a-Etkileme
- b-Gayret
- c-Uzman
- d-Duyar

10- Kalifiye (Fr.)

- a-Karmaşa
- b-Tanıtmı
- c-Nitelikli
- d-Kopyalama

11- Jarse (Fr.)

- a-Ayırmaç
- b-Esnek dokunmuş kumaş
- c-Geniş
- d-Zihniyet

12- Sarkom (Fr.)

- a-Gölgeleme
- b-Derin
- c-Kötücül ur
- d-Mecaz

13- Flora (Lat.)

- a-İmlemek
- b-Bitki varlığı
- c-Yaratım
- d-Kollayıcı

14- Hara (Fr.)

- a-Kavram
- b-Konuşumluk
- c-Ani akın
- d-At üreten çiftlik

15- Gipur (Fr.)

- a-Ayakça
- b-Bir tür dantel
- c-Çardak
- d-Kötümser

(Fr.) Fransızca, (İng.) İngilizce

Yanıtlar:
151.
sayfada

ANITKABİR

Ailemin kesin dönüş kararlarıyla Türkiye'ye ilk gelişimizdi.

İşlerinden dolayı Ankara'ya yerleştik. Bir sabah kahvaltı sonrası en güzel kıyafetlerimizi giydik. Babam "Atamızı ziyarete gidiyoruz." dedi.

Bir çok sırrını ilerleyen yaşlarımda, çok sonraları öğreneceğim Anıtkabir'e ilk gelişim ve Atatürk'ün huzuruna çıkmam böyle olmuştu.

Sarı Paşa, o güzel insan bir gün

Çankaya'da efkârlanmış. Yakın dostları ile otururken "Bir gün elbet öleceğim. Milletim beni nereye isterse oraya defnedebilir. Ancak ben, mezarımın karşısında her daim dalgalanan şanlı bir Türk bayrağı görmek isterim." demiş. Vasiyet kabul edilen bu sözler sebebiyle mezar odasının Ankara Kalesi'ndeki Türk bayrağını görecek şekilde inşa edildiği gerçeğini öğrendiğimde çok

duygulanmışım. Gerçekten de mozolenin alt katında naaşının bulunduğu odanın girişinde bulunan kabartmalı kapıya sırtını zı döndüğünüzde, tam karşınızda Ankara Kalesi'nde dalgalanan Türk bayrağını görürsünüz. Naaşının etrafında 7 bayrak ve 8.'si Ankara Kalesi'nde dalgalanmakta.

Ankara Kalesi

Türkler, Şamanlar ağıt yakarlar yitirdiklerinin ardından. Ölülerinin üzerine bıçak koyarlar kötü ruhlardan sakınmak için. Arapların, daha doğrusu Müslümanların mezar taşları yoktur. Topraktan gelinip toprağa gidilir Müslüman inançlarına göre. Şamanizmden gelen Türkler ise anıtlar, yazıtlar, kabir taşları ile süslerler ölülerinin mezarlarını. Cami ve türbelerde, özellikle de Selçuklu ve Osmanlı mimarisinde kullanılan sekizgen şekiller bir rastlantı değildir. Sekizgen yıldızları ayrıca kilim desen

Atatürk'ün 67 vilayetten getirilen vatan toprağı ile çevrelenen sekizgen planlı mezar odası

motiflerinde de görebilirsiniz.

İşte Atatürk'ün naaşı da bir sekizgen içerisinde olup, etrafında o zamanların 67 vilayetinden, doğmuş olduğu Sela-nik'ten, Kıbrıs ve Kore şehitliği ile Süleyman Şah Türbesi'nden getirilen topraklar

harmanlanarak onun "En Kutsal Sensin" dediği vatan toprağı oluşturulmuştur. Sekizgen Türk mitolojisinde sonsuzluğu ve ölümsüzlüğü simgeler.

Atatürk'ü ebediyete uğurlamamızla beraber, öksüz kalan Türk milleti onun anısını yaşatacak, ona yaraşır bir anıt mezar için en uygun alanın, bir rasat istasyonu kurulu olmasından dolayı adı Rasattepe olan bölgede yapılmasına karar verilmiştir.

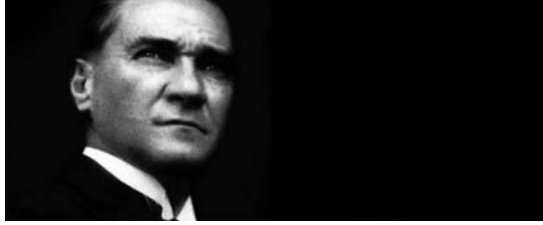
Anıtkabir yapılmadan önce Anıttepe'nin doruğunda birkaç küçük yapı vardı. Bu yapılar, rasat yani "meteoroloji" istasyonu olarak kullanılıyordu. "Rasattepe" adı da bu yüzden verilmişti. Yerli Ankaralılar buraya "Beştepeler" diyorlardı. Bu isim arazide bulunan tümülüslerden, yani Frigler'in, ölmüş büyükleri için yaptıkları mezarlardan geliyordu. Başkent Ankara, Frigler zamanında, önemli bir şehir idi. Ankara içinde ve çevresindeki tümülüslerde yapılan arkeoloji kazılarında da birçok eserler bulunmuştu. Bütün bu kalıntılardan anlaşılıyor ki Frigler, ölüleri için oda gibi mezarlar yapıyorlar, ölülerin yanlarına, dünyada sağ iken kullandıkları bütün eşya ve silahları koyuyorlardı. Bu gelenek, Frigler'in öldükten sonra da sürüp giden bir öteki dünyaya inandıklarını göstermekteydi.

MÖ 12. yüzyılda Anadolu'da devlet kurmuş Friglere ait tümülüsler ve arkeolojik kazılarla çıkarılan eserler yine Atatürk'ün 1921 yılında henüz Kurtuluş Savaşımız devam ederken kurduğu Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ne kaldırılmıştır.

Anıtkabir'in inşa edildiği Rasattepe'nin bir ucu Dikmen'de, öbür ucu ise Etlik'te olan bir hilale benzer. Ankara ise tek parça olarak o

hilalin gövdesidir. Yani sembolik olarak; Türkiye'nin başkenti, Atatürk'ü bağrına basmaktadır.

Anıtkabir projesinin belirlenmesi için açılan yarışmaya 49 mimari proje katılmıştı. Bu projeler arasında yer alan, 25 numaralı projeleriyle Prof. Emin Onat ve Doç. Orhan Arda yarışmayı kazanmıştı. Projenin de belirlenmesini takiben, 9 Ekim 1944'te görkemli bir temel atma töreniyle başlayan Anıtkabir inşaatı 9 yıllık sürede, dört aşamada tamamlanmıştır.

Anıtkabir'in bulunduğu yerin seçilmesinin nedeni Atatürk'ün bu tepeyi ziyaretinde yanındakilere "Burası ne kadar güzel bir anıt yeridir." şeklinde bir cümle kurmasıdır.

Anıtkabir'in bulunduğu yerin seçimi tıpkı mimari özellikleri gibi bir anlam taşımaktadır. Rasattepe'yi ilk olarak Aydın Milletvekili Mithat Aydın önermiştir. Burayı önermesinin sebeplerinden biri, Atatürk'ün Ankara'da yaşadığı yıllarda bir gün

bu tepeyi gezmeye gelmesi ve yarındakilere “*Burası ne kadar güzel bir anıt yeridir.*” şeklinde bir cümle kurmasıdır. Ata’nın bu cümlesinden de yola çıkarak Anıtkabir’in inşa edilmesi için en uygun yerin, Anadolu’nun köklü medeniyetlerinden biri olan Frig uygarlığının da yerleşkesi olan Rasattepe olması kararlaştırılmıştır.

Anıtkabir’in yapımı için seçilen Rasattepe’nin yükseltisi 907 metredir. Mustafa Kemal Atatürk’ün kabrinin olduğu nokta ise 905 metredir. Bu sayı bize Atatürk’ün sonsuzluğa gözlerini yumduğu saat olan 9:05’i hatırlatmaktadır.

Anıtkabir’in bulunduğu alana giriş için öncelikle yüksekliği 4 metre olan ve 26 adet basamağı bulunan bir merdiveni aşmanız gerekmektedir. Bu merdiven 14 ve 12 basamak şeklinde bir sahanlıkla iki kısma bölünmüştür. İlk girişte sizi karşılayan

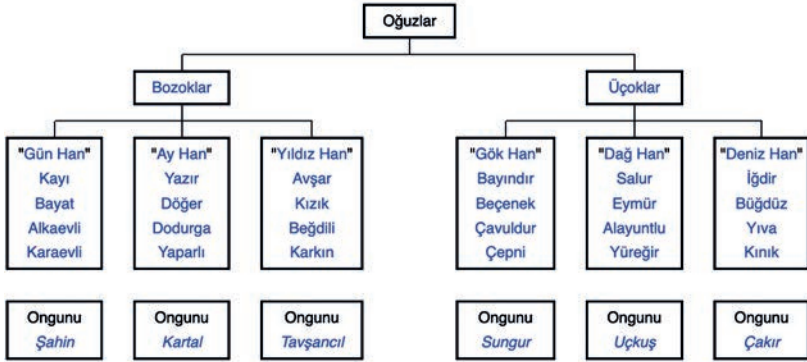
basamakların 26 tane olması sembolik olarak 26 Ağustos’taki Büyük Taarruz’u hatırlatmak içindir. 26 adet merdiveni aştıktan sonraki 5 basamak ise, Türk ordusu tarafından Yunan ordusunun bozguna uğratıldığı tarih olan 26 Ağustos’tan sonraki 5 günü simgeler. Bu iki ayrıttan sonra, merdivenlerin yüksekliği olan 4 metre ile basamakların sayısı olan 26’yı çarpığımızda 104 sayısı çıkar. Elde ettiğimiz 104 sayısı ise Maya takviminde sıkça yer alan bir sayı olup karşılığı tam olarak 1 asır demektir. Neden Maya uygarlığı? Çünkü Mustafa Kemal Atatürk’ün Mayalara özel olarak ilgi duyduğu ve bu medeniyete önem verdiği herkesçe bilinmektedir. Bu

yüzden de Anıtkabir’in yapımında Maya medeniyetinin geliştirdiği uzay ve takvimle ilişkili olan daha birçok sayıya rastlamak mümkündür. Merdivenlerin bittiği noktada solda erkek, sağda kadın heykeller vardır ve bu heykeller Türk heykeltıraş Hüseyin Özkan tarafından yapılmıştır.

Anıtkabir Barış Parkı ve Anıt Bloku olarak iki kısımdan oluşturulmuştur.

Anıt Bloku ise kendi içinde üç bölüm taşımaktadır: Aslanlı Yol, Tören Meydanı ve Mozole.

Ziyaretçileri, Ulu Önder’ın huzuruna hazırlamak için yapılmış Aslanlı Yol toplam 262 metre uzunluktadır. Anıtkabir’in girişi olan ve Aslanlı Yol olarak adlandırılan bu

Anadoluda uygarlık kurmuş 24 Oğuz boyu

koridorun iki yanında oturmuş pozisyonadaki 24 aslan heykeli bulunmaktadır. Atatürk'ün Anadolu ve Türk tarihine verdiği önemden hareketle, Anadolu'da uygarlık kurmuş Hititlerin sanat üslubunu yansıtacak şekilde Hüseyin Özkan tarafından tasarlanmış olan aslanlar gücü ve 24 Oğuz boyunu temsil etmektedir. Oğuzlar Oğuz Han'ın 6 oğlu ve onların dörder oğlundan meydana gelmişlerdir. Meydana gelen bu 24 boyun ayrı adı ve unvanları vardır. Bu bölümlenme Oğuz Kağan Efsanesi'nden kaynaklanmaktadır. Türk-Oğuz geleneklerine göre idarî ve sosyal teşkilat, ikili bir yapı oluşturmaktaydı. Bu geleneğe uygun olarak Oğuzlar, Bozoklar ve Uçoklar olmak üzere on ikişer boydan iki ana kola ayrılmışlardı.

Aslanların sıralandığı bu yürüyüş yolunda bulunan taşlar asimetrik olarak

döşenmiştir. Asimetrik olan bu taşların, döşeme aralıkları 5 santimetredir. Yürürken önünüze bakıp dikkat etmeniz gerekir. Girişteki taşların bu şekilde yerleştirilmesinin sebebi ise, onun huzuruna çıkacak olan herkesin önce başını öne eğmesini sağlamaktır.

Aslanlı yolun bitiminde, 129 x 84,25 metre boyutlarındaki bölüm tören alanıdır. 15.000 kişilik kapasiteye sahip olan meydanın zemini kırmızı, siyah, sarı ve beyaz renkli traverten taşlarından oluşan 373 kilim ve halı deseniyle bezelidir.

Aslanlı Yol

Anıtkabir'in dış cephe duvarlarında Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi ve Onuncu Yıl Nutku bulunmaktadır.

Anıtkabir Şeref Salonu

Meclis'in mozoleye uzaklığı 1920 metredir. Bu da TBMM'nin kuruluş tarihi olan 1920'yi gösterir. Mozolenin büyük sütunlarının her biri 19,44 metre yüksekliğe sahiptir. Anıtkabir'in temelini atıldığı 1944 yılı. Ulu önder Mustafa Kemal

Atatürk'ün boy uzunluğu 1.73 metredir. Onun boyunun uzunluğu olan 1.73 ile mozole sütunlarının yüksekliği olan 19,44'ü çarptığımızda 33,6 sayısı karşımıza çıkar. Bu sayı da Anıtkabir'deki 33 metrelik bayrak direğinin yüksekliğinin birleşmesinde kullanılmıştır. Tören meydanından sütunlu mozoleye toplam 42 adet basamaklı merdivene tırmanarak ulaşılmaktadır. Atatürk Cumhuriyeti ilan ettiğinde 42 yaşındadır.

Anıtkabir'in dış cephe duvarlarında Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi ve Onuncu Yıl Nutku bulunmaktadır. Bu yazıların duvarlardaki yerleri onları oraya konulurken Orhun Yazıtları'ndan esinlendiğini göstermektedir. Dış cepheden iç cepheye geçtiğimizde ise "Şeref Salonu" olarak adlandırılan alana ulaşılmaktadır. Burayı bir daha ziyaret ettiğinizde zemine ve tavana daha dikkatli bakın. Alanın zemini ve tavanında, iç kolon süslemelerinde; yay, ok, koç başı, koç boynuzu, bereket ve kurt ağız motiflerini göreceksiniz. Bu motifler de Hun ve Göktürk kurganlarındaki motiflerin birebir aynısıdır. • (Sürecek)

Atatürk'ün Dünyası
Cengiz Önal

Mustafa Kemal Atatürk'ten

NUTUK

(15-20 Ekim 1927)

56

İstanbul Yönetimi Ulusal Bir Hükümet Kurulmasını İstemiyor!

Efendiler!

Rauf Bey, 19 Şubat 1920 günlü bir telgraf ile hükümet ve Meclis üzerine pek düşündürücü bilgiler veriyordu.

Bunlar özetle şöyleydi:

“19 Şubat 1920 günü, Sadrazam ile Dâhiliye ve Bahriye Nazırları, Felâh-ı Vatan Grubu'nun toplantısına gitmişler.

Sadrazam, Kuvay-ı Milliye'nin ikinci bir hükümet gibi görünmemesini ve hükümet işlerine karışmamasını, Maraş dolaylarındaki çatışmaların daha ilerilere götürülmeyerek durdurulmasını, böylece düzenin ve güvenin sağlanmasını siyaset bakımından yararlı gördüğünü söylemiş.

Ayrıca Ziya »

Paşa'nın vali, Ahmet Fevzi Paşa'nın da kolordu komutanı olarak Ankara'ya gönderileceğini bildirmiş.

Dâhiliye Nazırı da özgür olarak görev yapmasına karışılmamasını söylemiş. Polis Müdürü ile Jandarma Komutanı'nı değiştirmeye güçlerinin yetmediğini anlatmış.

Eskiden beri dostu olan Keşfi Bey'in namuslu bir kişi olduğundan ve onu Bursa'ya vali, Faik Ali Bey'i de müsteşar yaptığından söz etmiş. Salih Paşa da, Maraş ve dolaylarında boşalttırılan yerlere, hükümetçe el koymayı siyaset bakımından olanaklı görmemiş;

-Fransız basınına bize karşıt duruma getirir- demiş.

Padışah, hükümet üzerinde Meclis'ten daha çok egemenmiş.

Meclis'teki mevcut psikolojik duruma göre, bu hükümeti düşürüp yerine gerekli koşulları taşıyan ulusal bir hükümet kurulamazmış."

Efendiler!

Buradan açık-seçik olarak şu anlaşılmaktadır:

İstanbul Yönetimi Ulusal Bir Hükümet Kurulmasını İstemektedir!

Bu bilgileri Anadolu ve Rumeli'de bulunan bütün komutanlara bildirirken şunu da ekledik:

"Heyet-i Temsiliye, işgal altında ve çeşitli yabancı etkilerin baskısı altında bulunan İstanbul'da daha ulusal ve özverili bir hükümetin iş başına getirilmesindeki güçlüğü ve

isteksizliği anladığı için Sadrazam Paşa'nın bilinen bildirisine karşılık, 17 şubat 1920 günlü genelge ile görüşünü bütün örgütlerine duyurmuştu.

Ulusal birliği bozma düşünce-siyle yapılacak her girişim ve saldırıyı akla uygun davranışlarla başarısızlığa uğratmak gereklidir.

"Ulusal birliği bozma düşünce-siyle yapılacak her girişim ve saldırıyı akla uygun davranışlarla başarısızlığa uğratmak gereklidir."

Ulusal isteklere uygun bir barış yapılmadıkça Kuvay-ı Milliye'nin işi bırakmayacağı üzerine ilgililerin yeniden dikkati çekilmekle birlikte, ulusal birlik ve dayanışmanın sağlamlaştırılması ve sürdürülmesi uğrunda her zamandan çok daha sağduyulu ve uyanık bulunulmasını özellikle diler ve rica ederiz."

Hükümet Kuvay-ı Milliye'yi Ortadan Kaldırmak Amacında!

Efendiler!

Rauf Bey'e de, yanıt olarak şunu yazdım:

**"21 şubat 1920,
Harbiye Nazırlığı Başyaveri Salih Bey'e, Rauf Bey'e,
19 şubat 1920 günlü telgrafa yanıtır.**

Felâh-ı Vatan Grubu'nun

“Her şey bitmiş ve ulusal amaca da ulaşılabilmiş değildir. Daha pek korkunç olasılıklar vardır.”

Sadrazam Paşa ve arkadaşlarıyla yaptığı tartışmaların tümünden açıkça anlaşıldığına göre, şimdiki hükümetin, Ulusal Meclis'ten aldığı güvene dayanarak, Kuvay-ı Milliye'nin yurttaki gücünü ve etkisini ortadan kaldırmaya çalıştığı açıkça anlaşılıyor.

Hükümetin, ulusal eyleme muhalif olması dolayısıyla görevinden çıkarılan Faik Ali Bey'i Müsteşarlığa, Ferit Paşa ve Ali Kemal ile birlikte çalışsan Müsteşar Keşfi Bey'i Bursa Valiliğine ataması ve daha önce Ankara'ya atanıp ulusça kabul edilmeyen Ahmet Fevzi Paşa ile Ziya Paşa'yı da Ankara'ya göndermek için üstelemesi, açıktan açığa Kuvay-ı Milliye'ye karşı davranıldığının

kesin bir örneğidir.

Hükümetle ulusun, tam bir birlik içinde çalışarak, önceden saptanan ilkelere göre ulusal isteklere uygun bir barış sağlanması gereğine her zamandan daha çok inandığımız için, hükümetin faaliyetlerine

karşı koymaktan ve güçlük çıkarmaktan sakınmayı bir görev sayıyoruz.

Her şey bitmiş ve ulusal amaca da ulaşılabilmiş değildir. Daha pek korkunç olasılıklar vardır.

Geleceğin sonsuz belirsizlikleri

Ahmet Fevzi Paşa

İNDE, Kuvay-ı Milliye'nin yaptığı ve bundan böyle de yapmakta kararlı olduğu kurtarıcı çalışmasını umursayıp-umursamadığını hükümetten sormak gerekir.

Bize gelince tarihin bu ülkede şimdiye dek meydana getirmediği, bu ulusal birlik ve dayanışmayı bozma amacını güden her davranışı bir yurt hainliği sayarak, ona göre gerekli karşılığı vermekten çekinmeyeceğiz.

“Bize gelince tarihin bu ülkede şimdiye dek meydana getirmediği, bu ulusal birlik ve dayanışmayı bozma amacını güden her davranışı bir yurt hainliği sayarak, ona göre gerekli karşılığı vermekten çekinmeyeceğiz.”

Bunu yapmak zorunda kalacağımızın hükümet üyelerince bilinmesi pek yararlı olacaktır.

Hükümetle aramızdaki uyumun ve birliğin korunması, ancak şimdiki durumun sürdürülmesiyle olanaklıdır. Gereksiz atamalar ve görevden çıkarmalar; özellikle ulusal eyleme karşı gelmesinden ötürü işten uzaklaştırılmış görevliler üzerinde direnilmesi, Kuvay-ı Milliye'ye bir düşmanlık sayılacağından

bu gibilerin görev almalarına göz yumulmayacaktır.

Hele Ahmet Fevzi Paşa ile Ziya Paşa'nın, gönderilirlerse hemen geri çevrilmelerinin bir olup-bitti gibi görülmesi gerekir.

Ulusal Meclis'teki arkadaşların, bugünkü durumun ağırlığını kavradıkları halde, böyle olağanüstü olaylar karşısında susmaları, her yandan kıskırıtılan ve özendirilen hükümeti yüreklendireceğinden, amaca bağlı arkadaşların bu konuda da sağlam ve açık bir durum almaları gerekmektedir.

Hükümetin Meclis'e üstün olması, denetlemeyi güçleştireceğinden, böyle bir durum ortaya çıkarsa yurdun kurtarılması yolunda doğru kararlar alınmayacağı ve sonuç olarak da ulusal amaçların gerçekleşemeyeceği açıktır.

Bütün ulusça benimsenen ve kutsal sayılan Kuvay-ı Milliye'nin amaçlarının, Meclis'çe uygulanmasını ve hükümet işlerinin bu amaçlar açısından denetlenmesini sağlamak için yurtseverce son çabalarımızın esirgenmemesini önemle rica ederiz.

Heyeti Temsiliye adına
Mustafa Kemal.” •

cengizonal@butundunya.com.tr

Gelecek Ay: Kuvay-ı Milliye, Sonuç Alıncaya Kadar Görevini Yapmaya Devam Edecektir!

“Bilelim ki milli benliğini bilmeyen milletler başka milletlere yem olurlar.”

M. Kemal Atatürk

Hakimiyeti Milliye

Ulusal Güven

Ulusal Paramız'ın son yaşadığı bunalıma, ekonomik nedenler kadar psikolojik bazı etkenler de sebep olmuştur.

Bu etkenlerin başta gelenleri, paramızın geleceğine ilişkin güvenin, halkın bir kısmı arasında kısman sarsılması gibi yanlış ve asılsız bir anlayışın ilgi görmesiydi.

Dünyayı hayretlere düşüren devrimleri başaran kuşak içinde böylesi bir anlayışın, bir gün için bile olsa, meydana gelmesi, halkın psikolojisi üzerinde görülmemiş derecede ve şaşılacak nitelikte bir etki bırakır.

Yaşananlar göstermektedir ki; söz konusu etki ne yazık ki gerçek olmuştur.

Ulusal değerlerimiz içinde önemli bir yer ve konuma sahip olan para, sonuçta ulusal varlığın maddi

ve geçici unsurlarından biridir.

Ulusumuzun asıl gücü, halkın düşünce ve ruh yapısına dayanır. Dayanmaya da devam edecektir!

Ulusal Kurtuluş ve Bağımsızlık Mücadelesi bu gerçeği bütün vatandaşlara açık ve net bir ifade ile göstermiştir.

Eğer onu halen düşüncelerine ve vicdanlarına yerleştiremeyenler varsa, kendilerine başbakanımız İsmet Paşa'nın son konuşmasını, bir kez daha, dikkatle okumalarını öneririz.

“Büyük ulusal mücadelelerde zafere giden yolun başında, kişilerin ruh yapılarının güveni ve bizzat kendi varlığının sağlığına inanılması vardır!”

Türk ulusunun yaşam ve bağımsızlığına inanmak, devrimci kuşağın en önde gelen karakteridir.

Bu, Büyük Devrimci Önder Mustafa Kemal'in güçlü kişiliğinde ortaya çıkan bir karakterdir ki, işte bu karakter Türk bağımsızlığını ve devrimlerini yaratmıştır.

En karanlık günleri yaşadığımız süreçte, bir dakika bile sarsılmayan ve sonunda bütün ulusumuzu kesin zafere götüren ulusal inanç, iman ve dolayısıyla oluşturulan irade, rahat nefes aldığımız ve serbestçe kendi evimizin işlerini düzenlemeye koyulduğumuz bir zamanda mı zaafa uğrayacaktır?

Herkes ve bütün dünya şunu çok iyi bilmelidir ki; bir ulusun asıl serveti, vatandaşlarının çalışma ve karakter gücüdür.

Bunu düşünmek bile hatadır...

Siyasi ve ulusal kurtuluşunu sağlayan Türk ulusu, bundan daha çetin olmayan ekonomik kurtuluşunu da her halde elde edecektir.

Bundan hiç kimsenin en küçük bir endişesi dahi olmasın!

Herkes ve bütün dünya şunu çok iyi bilmelidir ki; bir ulusun asıl serveti, vatandaşlarının çalışma ve karakter gücüdür.

Türk ulusunda bu servet, toprağının maddi servetleri bir tarafa dursun, sonsuzdur ve sonsuzluğunu da sürdürecektir...

Bütün sorun, vatandaşlarımızın

öz benliğine dayanan bu servet konusunu, tıpkı Mustafa Kemal gibi, gerektiği şekilde değerlendirebilecek devrimci önderleri yetiştirmek ve onların çevresinde tek vücut olabilmektir.

İşte, o serveti bulup ortaya çıkaracak ve değerlendirecek önderler ve rehberler bulununca sorunun esası çözülmüş demektir.

Böylesi bir gerçekten asla endişe duyulmamalıdır...

Bu önderler yani diğer bir ifade ile ulusal varlık ve bağımsızlık savaşında bize yol gösteren şefler, işte gene iş başındadırlar.

Onlar gene maddi ve manevi varlıklarıyla, yeni bir mücadeleye daha girişmişlerdir.

Soyumuza, benliğimize ve büyüklerimize güvenelim, büyük bir ulusa yakışan bir disiplin ve özveriyle gösterilen yolda ilerleyelim, varacağımız yer, yeni bir zafer, şeref ve servet konağı olacaktır.

“Ulusal mücadeleciler ruhunu bütün tazeliğiyle koruyoruz!”

Bu güçlü sözü başbakanımız İsmet Paşa büyük bir inanç ve kararlılıkla söylemektedir.

Soyunun büyüklüğünü ve devrim kuşağından olmak gururunu hiçbir zaman unutmaması gereken biz vatandaşlar da aynı ruhu taşıdığımızı göstermeliyiz.

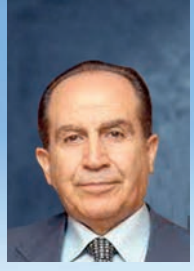
Ulusal Güven, hangi alanda olursa olsun, başarının ilk koşuludur! •

Hâkimiyeti Milliye Gazetesi

20 Aralık 1929

Bilmek Gerek

Av. Ahmet Erdem Akyüz

Atatürk ve Trakai

Çok kullanılmayan ve bilinmeyen “Trakai” sözcüğünün ne olduğunu sorduğumuz zaman, genel olarak bilinmeyeceği ve değişik cevaplar verileceği açıktır. Bu sözün ne anlama geldiğinin sorulması halinde, doğal olarak benzetme yolu ile yanıtlar verilecektir. Örneğin, bu sözcüğün uzayı veya yanardağları anımsatması nedeni ile ‘krater’ veya bir yiyecek ismine benzemesi nedeni ile ‘kraker’ veya benzer şekillerde yanıtlanacaktır. »

Trakai kalesi

Konunun bir diğer yönü de, bu sözcüğün, Atatürk ile ne gibi bir ilgisi ve bağlantısının olduğudur. Bu bağlantıyı kurduğumuz zaman kendimizi, emsalsiz derecede büyük bir olayın şaşkınlığı ve gururu içinde bulacağız.

Trakai, Litvanya’da bulunan tarihi ve turistik bir şehirdir. Litvanya’nın başkenti Vilnius’un 28 km batısında yer alır. Geçmişte Litvanya Büyük Dükalığı’nın merkezi olan ve günümüzde UNESCO Dünya Mirası listesinde yer alan, çok sayıda göl ve adadan oluşan Trakai’de, Türk asıllı Karay ve Tatarlar, Litvanlılar, Ruslar ve Polonyalılar yaşamaktadır. Orta Asya’dan gelen ve en eski Kıpçak

Milli kıyafet ve yemekleriyle Karay gençleri

Türklerinden olan Karay ve Tatar aileler 1300 yıllarından itibaren bu bölgeye yerleştirilmiş ve şehir girişi ile kaleleri korumakla görevlendirilmişlerdir.

Karayların konuştuğu dil Kıpçak Türkçesi grubuna dahildir. Karay evlerinin cepheleri yerel kıyafetleri taşıyan görsellerle donatılır, lo-

kanta ve restoranlarının önünde, insan büyüklüğünde yerel Türk ve Çerkez giysileri giyen heykel ve resimler bulunur. Karay ve Tatarların yaptıkları yemekler de bugün Türk toplumlarında yapılan yemeklerle büyük benzerlikler göstermektedir. Bizde ‘puf böreği’ olarak bilinen, yarım ay şeklinde ve üst tarafı parmak basılarak kapatılan börekler, bildiğimiz çorba çeşitleri ve güveç, en bilinen ve sevilen yemekleri arasındadır.

Litvanya’da 1970 yıllarında atom fiziği ile ilgili uluslararası bir toplantı yapılır. Prof. Oktay Sinaoğlu da bu toplantıya katılan bilim

adamları arasındadır. Toplantı sonrası, Sinanoğlu'nun arkadaşı Prof. Yutsis, kendisini yörede gezdirmek ister ve bölgenin en güzel yerlerinden olan Krakai'ye giderler. Burada gezerlerken köyün İhtiyar Heyeti Başkanı olan aksakallı bir ihtiyar ile tanışır ve konuşmaya başlarlar, adamın konuşması Türkçe'ye yakındır.

Aksakallı ihtiyar, anlaşılabilir bir Türkçe ile Sinanoğlu'na sorar: *"Atatürk'ümüz zamanında, Türkiye'den onun gönderdiği elçiler gelir ve bize Türkçe dergiler, kitaplar getirirlerdi. Sonra bu kitaplar, hediyeler kesildi. Atatürk'ün vefat ettiğini öğrendik. Ses seda kesildi. Ne oldu size?"*

Ortaya bir bomba düşmüş gibi olmuştur. Buna ne cevap verilebilir?..

Günümüzde bilgisayar var, internet var, cep telefonu var. Ufacık bir düğmeye basarak, dünyanın dört bucağından haber ve bilgi alabiliyoruz. Aradığımız, sorguladığımız her şeyi, hiç yorulmadan, yerimizden kalkmadan bulabiliyoruz. Ama gene de Krakai'nin ne olduğunu büyük ölçüde ve genel olarak bilmiyoruz.

Bir de düşünelim; bu teknik olanakların olmadığı, internetin, bilgisayarın, cep telefonun olmadığı bir dönemde Atatürk, Krakai'yi, oranın

"Tatarlar - Litvanyalı Askerler" sergisi açılışında milli kıyafetli gençler (Litvanya Ulusal Müzesi)

Türk asıllı yerel halklarını nasıl öğrendi?..

Günümüzde posta ile, kargo ile uçak ile, her türlü eşyayı, her yere yollayabiliyoruz. Bütün bunların olmadığı bir dönemde, Atatürk; Türkçe kitapları, dergileri, hediyeleri dünyanın bu uzak bölgesine nasıl yolladı?..

O insanlarla nasıl ve neden ilişki kurdu, onların sevgi ve saygısını nasıl kazandı?..

Bütün bunları yaparken, hiçbir çıkar ve menfaat gözetmeden; insanları, insanlığı ve Türk dünyasını bir arada tutmak ve kazanmak için, demokratik, laik, insancıl evrelerden hiçbir şekilde ve en ufak bir çimde uzaklaşmadan nasıl hareket etti...

Bütün bunların tek bir cevabı vardır: "O, Atatürk'tür."

Bizler de Atatürk'ün çocukları olarak, ona yakışır şekilde, onun yolunda yürüyeceğiz. •

Kaynakça: 1.Vikipedi / 2.Prof. Oktay Sinanoğlu

Gözün Sözü

Cemal Tahsin

RAUF DENKTAŞ 100 YAŞINDA

Cumhuriyet'in doğuşundan üç ay sonra 27 Ocak 1924 günü Kıbrıs'ta gözlerini açan Rauf Denktaş 1.5 yaşında annesini yitirdi. Babası hakimdi. Dedesi onu ulusu ve ülkesini yoktan var eden Mustafa Kemal'i, yaşamını ve savaşımını anlatarak onu büyüttü. Sadece resimlerinden tanıdığı annesinden kimse söz etmiyordu. "Varlığını bilmediğim için yokluğunu duymamıştım"

dese de kapı aralığından duyduğu "Rauf'u doğurdu, öldü" sözleri yaşamı boyunca aklını kurcaladı. "Annemi ben mi öldürdüm?" kuşkusu kapanmayan bir yarasıydı.

İlkokulu okumaya gönderildiği İstanbul'dan 6 yaşında adaya döndüğünde dedesinin öldüğünü öğrendi. Kulağında ondan silinmez bir anı olarak kalan "gittiler ama tekrar gelecekler" sözü çınlayıp durdu. »

Kıbrıs “böl, parçala, yönet” politikasıyla güneş batmayan imparatorluk kuran İngilizlerin işgali altındaydı. Türk ve Rum öğrencileri kaynaştırmak yerine sınıfları ayırdılar.

Ekilen nefret tohumları yeşerirken Rumlar önce silahlı İngilizlere çevirdi. Balkan Savaşları’nda, “Enosis” (ilhak) sözcüğü yayılıyordu. Kıbrıs’ı Yunanistan topraklarına katmak için 1921’de halk oylaması yapıp Yunanistan ile birleşme istediler.

Kıbrıs “böl, parçala, yönet” politikasıyla güneş batmayan imparatorluk kuran İngilizlerin işgali altındaydı. Türk ve Rum öğrencileri kaynaştırmak yerine sınıflarını ayırdılar.

Bu dayatmayı geri çeviren İngilizlere karşı çıktığı 1925’ten sonra Rumların Türklere açık saldırısına döndü. Rauf Denктаş’ı dehşete düşüren aile dostları, komşuları, babasının yakın arkadaşları olan Rumların ağzından dökülenlerdi. Nefretin etkisine kapılanlar “İngiliz egemenliğinden kurtulmak”

Dr. Fazıl Küçük

derken “bağımsızlık” değil, Kıbrıs’ı Yunanistan’a bağlama düşüncesindeydi. Daha da korkunç olan; bunu gerçekleştirmek için gerekirse adadaki bütün Türkleri öldürebileceklerini söylemeleriydi.

Denктаş, babasının anısına adliye de memur oldu. Çevir-

menlik, yazıcılık dışında okuduğu okulda öğretmenlik de yapan Denктаş; “Halkın Sesi” gazetesini çıkaran Türklerinin lideri olan Dr. Fazıl Küçük ile tanıştı. Paris ve Lozan’da tıp eğitimi alan Küçük dahiliye uzmanı olarak Kıbrıs’a döndü.

Denктаş şöyle anlatıyor: “*Dr. Küçük gazetesıyla halka verdiği mesajlarla bir zemin hazırladı. Söylediklerinin doğru olduğunu gören arkadaşları ve gençlik etrafına geldi. (...) Doktorun tutumu, Türkiye’ye ve Atatürk ilkelerine bağlı halkın yavaş yavaş sözcüsü haline geldi. Zor günlerde bu sözcülüğü cesaretle yaptı. (...) Bu, tabiatıyla, olayların kendisini yani bir heykeltraşın bir kayayı şekillendirir gibi olayların ve olayların karşısında tutumun kendisini şekillendirmiş olmasıdır.*”

Denктаş, hukuk okumaya karar verdi. 1947 baharında Kıbrıs’ta bir avukatlık bürosu açtı. İngilizce ve Rumca’yı iyi bilen Denктаş amcasının kızı Aydın Hanım ile evlendi.

Üç oğlu ve üç kızı oldu. Bir kızını beş yaşında tüberkülozünden iki buçuk yaşında, bir oğlu 7 yaşında bademcik ameliyatında, bir oğlu da 34 yaşında trafik kazasında öldü. Vatansız kalmamak için acılarını yüreğine gömdü: *“Ölen üç çocuğumuzun da matemini yeterince tutamadım. Ağlamak istedim, ancak ağlayamadım. Duygularımı dışa belli etmemek bende, işiyle bulunduğumuz durum nedeniyle olacak bir karakter özelliği haline gelmişti”*

27 Kasım 1948 tarihi bir gündü. Türklerin ilk mitingi, Denктаş'ın ilk halka seslenişiydi. 1949'da savcı oldu. 8 yıl boyunca adada adil ve kalıcı bir düzen için çaba harcar-ken İngilizlere karşı terör eylemleri yürüten EOKA örgütü doğrudan doğruya Türkleri hedef aldı. Savcı olarak, tanıştığı Başpiskopos Makarios'un EOKA'nın siyasi lideri olduğunu belgeleri. Makarios'u koruyan ve kollayan bir güç vardı. Denктаş, Hazırladığı raporlarla ceza verilmesini kaçınılmaz kıldığında İngiliz valinin özel koruma kalkmasını devredevdi. Makarios İngilizlere saldırıları artırınca adadan sürgün edildi.

Gizli yapıların açık desteği ile salgınlaşan EOKA örgütlenmesine karşı Denктаş, Nalbantoğlu ve Tanrısevdi 27 Temmuz 1957 gecesi bir araya gelip Türk Mukavemet

Teşkilatını (TMT) kurdu. Denктаş 27 Ekim 1957'de KTKF başkanlığına seçildi. Türkiye, Kıbrıs Türklerinin lideri olarak Küçük ve Denктаş'ı Haziran 1958'de Ankara'ya davet etti. Ankara'daki yetkilileri etkileyen Denктаş, siyasi ve askeri destek kararını aldı. Adadaki Türkleri EOKA saldırılarına karşı koruyacak örgütlenme başladı.

Denктаş bir yandan da Türk toplumunun kimliğini yeniden kazanması için kültürel çalışmalar yürüttü. Ulusal bayramlar ve günler adada Türkiye'deki gibi kutlanmaya başlandı. Türklerin bir kısmı ana dillerini unutmamıştı. Türkçe konuşmaktan, buldukları yer hatta çocuklarına Türkçe ad vermekten çekinen insan-

lar “vatandaş Türkçe konuş” eylemiyle cesaretlendi.

Küçük'ün boyun eğdiği Türk diplomatlar ve yetkililerle gerektiğinde tartışan; yanlışlarına ve Türk toplumunun zararına yol açan tutumlarına karşı çıkan Denктаş görevinden ayrıldı. Kıbrıs'a Türkiye ve

Yunanistan garantörlüğünde Cumhuriyet kurması için yeşil ışık yakan İngiltere Makarios'un oyunlarına göz yummayı sürdürürken Denктаş Türkiye'nin iyi niyetlerinin ileride daha büyük sorunlara ve acılara yol açacağını anlatamamanın sıkıntısı içindeydi. KKTC kurulduktan sonra

da bu sürdü. Yabancı ülke Devlet Başkanları olarak TBMM’de ilk ve altı defa Genel Kurula hitap eden tek Cumhurbaşkanı Denktaş’tı.

Yunanistan Başbakanı Karamanlis’in Makarios’u “*Yarın imza ettin ettin. Yoksa Kıbrıs’a bir daha Yunanistan’dan yardım ve destek bekleme*” diyerek zorladığı anlaşma için Londra’ya giden Menderes’in uçağı 17 Şubat 1959’da Londra yakınlıklarında düştü. 16 kişinin öldüğü kazada yaralı olarak kurtulan Menderes hastanede tedavisi süerken İngiltere Başbakanı MacMillan ve Yunanistan Başbakanı Karamanlis’in getirdiği Londra Antlaşması’nı hastanede imzaladı. Menderes, kendisini görmek isteyen Makarios’u “*Ben Kıbrıs Türklerini hunharca katleden adamın elini sıkmam*”

diyerek geri çevirdi.

Denktaş ve Klerides başkanlığındaki Türk ve Rum heyetleri Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası için çalışmalara başladı. Rumlar imzalanana anlaşmalara aldırmadan egemenliği kendi ellerinde toplamak istedi. Türkiye adına Nihat Erim ve Suat Bilge’nin yer aldığı görüşmeler çıkmaza girdi. Rumlar iki toplumun, her zaman Rumlardan seçilecek olan Cumhurbaşkanı’nın Türk Cumhurbaşkanı Yardımcısı ile eşit hak ve yetkilere sahip olmasını istemiyordu.

Türkiye Dışişleri Bakanının sessiz kalıp Atina’ya geri gönderdiği Denktaş, Yunanistan Dışişleri Bakanı Averof’la görüşüp Rum heyetinin imzalanana uluslararası anlaşmaların dışına çıkmamaları için uyarılmasını sağladı. Denktaş rahat değildi.

En yakın arkadaşlarından Prof. Dr. Erol Manisalı Denktaş’i şöyle anlatıyor:

● Olağanüstü gözlemci bir insandır. Bu gözlemciliğini fotoğraf sanatına olan tutkusu ile ortaya koydu. Hatta bir profesyonel gibi birçok uluslararası sergi açtı.

● Denktaş çok duygusal bir insan, gözü çabuk sulanır, üzüldüğünde derin derin iç çeker. Bu Duygusallığı onun şair yönünü de

yansıtır. Yazılarını kimi zaman şiirlerle süslemeyi sever, kendi dizelerini araya sokuşturur.

● Atatürk ilkelerini ve Cumhuriyet’in kuruluş felsefesini özümsemiş bir kişiliğe sahiptir. Özde Atatürkçü bir siyasetçi olduğunu hep göstermiştir. Siyasetçi olarak Denktaş, Cumhuriyet ve bölge tarihinin özgün kişiliklerinden birisidir. Kıbrıs Türklerinin ve Türkiye’nin haklarını korumak konusunda son 55-60 yıl içinde büyük başarılar sağladı.

● 21. yüzyıla girerken, dünyamızda, kendi halkının bağımsızlık mücadelesinde, işin başından beri ayakta duran üç lider vardır; Kara Afrika’nın beyazlar karşısındaki

Çünkü ilk fırsatta Enosis için anayasanın ortadan kaldırılacağı tehlikesi vardı. Türkiye “üç devletin imzaladığı antlaşmaların esasları üzerine inşa edilen anayasayı bozmaya kimenin gücünün yetmeyeceğini” sandığından Denктаş’ın uyarılarını dikkate almıyordu.

16 Ağustos 1960’da Kıbrıs Cumhuriyeti resmen kurulduğunda Makarios, “*Kıbrıs sekiz asır sonra Yunan olmuştur*” açıklamasını yapınca Denктаş, onu kınamak için Kıbrıs Cumhuriyeti’nin kuruluş resepsiyonuna katılmadı. 27 Mayıs 1960 askeri darbesi ile Türkiye’nin tutumu değişti. Kıbrıslılar, özellikle Denктаş “Menderesçi” damgası vurularak cezalandırılmak istendi.

Dr. Küçük’ün hazırladığı,

yenilgi ve ezilmişliğine son verip seçimle Güney Afrika Birliği’nin başına geçen Mandela; ABD’ye rağmen Küba’nın lideri olan sosyalist Castro; Kıbrıs’ta, Fazıl Küçük’le birlikte, ta 1950’lerden beri, Enosis’e karşı direnen Türk toplumunun özgürlük ve egemenlik mücadelesini yürüten Rauf Denктаş.

● Kuşlarına hayrandı; bana her birinin özelliklerini anlatırdı. Kuşlar renkliydi, kuşlar yumuşak ve nazikti, gürültü de yapmıyorlardı. İnsanı gerçekten dinlendiriyorlardı. O kadar yoğun, gürültülü ve çileli bir hayatta kuşlarla dostluk, onlarla yakınlık belki de bir kaçıştı.

● Sokakta bir sade vatandaş ç-

Prof. Dr. Erol Manisalı: “*Anadolu insanı, Denктаş’a hayranlık duyar. Hatta politikacılarımızın büyük çoğunluğu da içlerinde belki biraz “kıskançlık” olsa bile, bu duyguya içtenlikle katılır.*”

Türklerinin endişelerini dile getiren raporu okuyan Büyükelçi, Denктаş’ı ve raporda imzası bulunanları çağırdı. Denктаş ve arkadaşlarını Kıbrıs Cumhuriyeti’ni yıkmaya çalışmakla suçlayarak onların Menderes ve arkadaşları gibi cezalandırılmalarını ima etti. İki yıl süren elçinin

virin ve Denктаş’ı sorun, size “o büyük adamdır” türünden bir yanıt verecektir. Anadolu insanı, Denктаş’a hayranlık duyar. Hatta politikacılarımızın büyük çoğunluğu da içlerinde belki biraz “kıskançlık” olsa bile, bu duyguya içtenlikle katılır.

● Uzlaşma, karşılıklı menfaatlerin dengelendiği noktada erişilecek bir husustur. Sadece bir tarafın politik ve ekonomik menfaatini sağlayabilen bir çözüm uzlaşma değil, dayatma sonucunu ortaya çıkaran bir durumdur. Denктаş’ın kabul etmediği, yabancıların da anlamak ve görmek istemedikleri gerçek buydu.

(Denктаş’ın Öbür Yüzü, Rauf Denктаş’la Siyaset Dışı Anılar, Erol Manisalı)

tutumuyla Denктаş'a göre "Kıbrıs Türkleri mücadelede 22 yıllık bir zaman kaybetti."

Makarios 1963'de uygulamaya koyacağı Tarihe Kanlı Noel olarak geçen Akritas planını hazırladı. Türkler iki günde yok edilecek, Türkiye müdahale kararı almadan Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhak ettiği açıklanacaktı. Denктаş yurtdışında Kıbrıs Türklerinin varlığı için çalışırken Makarios onun adaya döndüğünde tutuklanmasını buyurdu. Denктаş, Ankara'da 4 yıl süren bir sürgün hayatı yaşadı. Türkiye onun Kıbrıs'a dönmesine izin vermiyor, Kıbrıs konusunda söylediklerine kulak vermiyorlardı. Eşinin tedavisi için Londra gitmesine bile izin verilmedi. Dava arkadaşı Küçük'ü bile etkilediler. Küçük, ondan Ankara'da kaldığı süre içinde Kıbrıs hakkında konuşmamasını istedi.

31 Ekim'de gizlice adaya dönen Denктаş, Rumlar tarafından yakalandı ve sorguya alındı. Türkiye'nin ve uluslararası kuruluşların girişimiyle serbest bırakıldı. Denктаş başlayan görüşmelere katılmak için 13 Nisan 1968'de adaya geri döndü. Dr. Küçük'le birlikte halkı selamlaşa da Denктаş onunla yolunu ayırmak zorunda kaldı.

Makarios'u Enosis'in önünde

engel olarak görüp 15 Temmuz 1974'de darbe ile deviren EOKA militanı Nikos Sampson kendisini Kıbrıs Cumhurbaşkanı ilan etti.

Gelişmeleri izleyen Ecevit Londra'daki görüşmelerden bir sonuç alamadı. Ecevit yurda dönüşte kararını verdi. Denктаş, 19 Temmuz 1974 günü Lefkoşa Büyükelçisi'nin yanına çağrıldı. Yıllardır beklediği bu haberi alan Denктаş büyükelçiye sarılarak çocuk gibi ağladı.

Kıbrıs'ta sadece kendisinin bildiği haber ertesi gün gerçekleşti. Başbakan Ecevit ve Başbakan Yardımcısı Necmettin Erbakan, İngiltere'den olumsuz yanıt gelmesinin ardından, garantörlük hakkını kullanarak ve adadaki Türklerin varlığının tehdit altında olduğunu da dikkate alarak 20 Temmuz 1974'te Kıbrıs Barış Harekâtı'nın başlaması kararı-

nı aldı. 14 gün sonra Denктаş'ın doğum günü vardı. 13 Ocak 2012'ta hayata veda ettiği güne kadar tek düşüncesi Kıbrıs oldu.

Yaşamının her döneminde çatışmaya girdiği yüzüne kağıtlar fırlatan, hasta eşine tedavi için pasaport vermeyen, yüzüne kapıları kapatan yöneticilerine, temsilcilerine bakmadan "Türkiye olmadan cennete bile gitmem." diyerek ana vatanından kopmadı. •

yasarozturk@butundunya.com.tr

METE AKYOL'DAN YAZILAR

(Bir Başkadır Benim Mesleğim adlı kitabından)

Tarihin Bunları Bilmesi Gerek

Türkiye Büyük Millet Meclisi eski başkanı Ferruh Bozbeyli, İsmet İnönü'yle ilgili anısını anlatmaya başlamadan önce kısa bir açıklama yaptı:

“İsmet İnönü'yle ilgili bu anımı naklederken Türk milleti ve Türk tarihi karşısında bir görevimi yerine getirmiş olacağıma da inanyorum.” dedi.

“Rahmetli İsmet İnönü bu anısını emanet ederken, kendisinin sözlerinden, bana bu anıyı uygun bir biçimde Türk milletine ve Türk tarihine nakletmem görevini de verdiği anlamını çıkardım.”

İsmet İnönü'nün, kendisine güvenerek anlattığı ve emanet et-

tiği bu “tarihsel anı”yı şöyle aktardı Ferruh Bozbeyli:

“Türk Tarih Kurumu her yıl, Atatürk'le ilgili bir konferans düzenler ve bu konferansta işlenen konuları, Belleten adlı dergisinde yayımlardı.

1969 yılındaki konferansın İsmet İnönü tarafından verileceğini duyduğumda, bunu özellikle

kaçırmamaya dikkat ettim. Konferans günü Türk Tarih Kurumu salonuna gittim, büyük bir dikkatle İsmet İnönü'nün, Atatürk konusunda anlattıklarını dinledim.

Konferanstan sonra Türk Tarih Kurumu Başkanı, salondaki birkaç milletvekilini, İsmet İnönü'yü ve

Ferruh
Bozbeyli

beni odasında kahve içmeye davet etti."

Türkiye Büyük Millet Meclisi başkanı olduğu sürece Ferruh Bozbeyli'ye özel görüşmelerinde hep "Genç Başkan" diye hitap eden İsmet İnönü, yine aynı biçimde hitap etmiş:

"Bugünkü konuşmamı nasıl buldunuz, Genç Başkan?" demiş.

Genç Başkan, konuşmasından edindiği izlenimlerini, gençliğine yarashır bir doğrulukla açıklamış:

"Paşam, iki konu dışında hep dinlediğimiz sözlerden ibaretti konuşmanız..." demiş. *"Dikkatimi çeken bu iki konudan biri, Damat Ferit'le ilgili sözlerinizdi. 'Damat Ferit bir hain değildi' dediniz. Bu çok önemli bir şeydir. Senelerdir biz, Damat Ferit'i hain olarak tanıdık, hain olarak bildik. Fakat siz dediniz ki 'Damat Ferit hain değildi. O sadece Anadolu harekâtına inanmamış bir insandır' dediniz."*

Ve Ferruh Bozbeyli, İsmet İnönü'nün biraz önceki konuşmasında ilk kez duyup, şimdi öğrendiklerini yinelemiştir:

"Aynen şunları anlattınız, Sayın Paşam." demiş. *"Damat Ferit'in bir hain olmadığını onun sadece Anadolu harekâtına inanmamış bir insan olduğunu söylediniz ve 'Anadolu harekâtına inanmamış insan*

zaten yalnız Damat Ferit değildi' dediniz. 'Birçok insan vardı bu harekâta inanmamış olan... Onlar, böyle bir maceranın, elimizdeki top rakların kâmilten elimizden gideceği kaygısını taşıyorlardı. Onun için bir manda idaresinin, hiç değilse, istikbalde bütünlüğümüzü koruyabilecekğini, meselenin istikbalde de halledilebileceğini düşünüyörlerdi. Ama giderek Anadolu harekâtıyla çatışmaya girdiği bu anda, bize karşı gelmiş durumuna girdi. Bu nedenle kendisine hain damgasının vurulması yanlıştır. Hainlik damgası tamamen yanlıştır' dediniz. Bu çok önemli bir açıklamadır."

Ferruh Bozbeyli, konferansta İsmet İnönü'nün söylediği ve kendisine çok ilginç gelen ikinci konuyu da belirtmiş: *"Dikkatimi çeken ikinci önemli husus da şudur, Sayın Paşam."* demiş. *"Sanki bir noktayı yarım söylediniz gibi geldi bana."*

Bu kez İnönü sormuş:

"Nedir o yarım söylediğim konu?" demiş.

**Ferruh Bozbeyli:
"Kuşmanızda dediniz ki, paşam, 'Birinci Büyük Meclisi, zaman zaman kapanma tehlikesine maruz kalmıştır' dediniz. Ama ne oldu da Meclis kapanma tehlikesine maruz kaldı? Neydi konu?"**

Ferruh Bozbeyli, tane tane açıklamış: *“Konuşmanızda dediniz ki, paşam, ‘Birinci Büyük Meclisi, zaman zaman kapanma tehlikesine maruz kalmıştır’ dediniz. Cümleleriniz aynen böyleydi. Ama ne oldu da Meclis kapanma tehlikesine maruz kaldı? Neydi konu? Meclisi kapanma noktasına getiren tehlikeler nelerdi? Bunları anlatmadınız.”*

Ismet İnönü yanıt vermek yerine Ferruh Bozbeyli’ye ilgisiz bir soru sormuş ve *“Giderken beni arabınıza alırmısınız?”* demiş.

Ferruh Bozbeyli, bu konudaki anısını anlatmayı şöyle sürdürdü: *“‘Başüstüne paşam’ dedim... Toplantıya eşiyile gelmişti. Mevhibe Hanımefendi paşanın arabasına, İsmet Paşa da benim arabama bindi.*

Arabada ikimizden başka bir şoför ve bir de özel kalem müdürüm Hamdi Bey vardı.”

İsmet İnönü öndeki bu iki kişiyi görünce Ferruh Bozbeyli’ye sormuş: *“Senin arabanda, ön bölümlerle iribatı kesen cam yok mu?”* demiş.

Olmadığını öğrenince bu kez, *“Özel kalem müdürünüze güvenirmisiniz?”* diye bir soru sormuş.

Ve özel kalem müdürüyle ilgili olarak Bozbeyli’den aldığı *“garanti”*-den sonra, konuşmaya başlamış:

“Öyleyse şimdi dikkatli dinle.” demiş. Anısının bu noktasında

Ferruh Bozbeyli, zarif bir açıklama yapmak için durdu:

“İsmet İnönü’nün söylediklerini aynen nakletmiş olmak için bu kelimeyi kullanıyorum.” dedi ve şöyle devam etti: *“Bana, ‘Sen ahlâklı adamsın. Onun için anlatıyorum bunu sana’ dedi.”*

Ferruh Bozbeyli ve İsmet İnönü

İsmet İnönü, bunları söyledikten sonra, Birinci Büyük Millet Meclisi’nin kapanma tehlikesiyle karşı karşıya geldiği olayı anlatmış:

“Olay şöyle cereyan etti: Meclis’te Atatürk, cevabı verilmesi güç birçok soruya muhatap oluyordu. Mecliste, harp içindeki devletin harp gücüyle ilgili sorular soruluyor, bunlara cevap verilemediği için de asabi bir hava meydana geliyor. Bir gün yine böyle, cevap verilmesi güç sorulara muhatap oldu. Çok bunalmıştı. Meclis o gün çalışmasını tamamladıktan sonra bana dedi ki, ‘Ben Çankaya’ya gidiyorum, hemen gel.’

Atatürk’ten kısa bir süre sonra ben de gittim Çankaya’ya... Çok

öfkeliydi, ayakta konuşuyordu. Bana dedi ki 'Bu meclisle bu harp kazanılmaz' dedi. 'Bu meclisi kapatacağız.'

Ben Atatürk'ün yakın arkadaşı olduğum için onun huyunu suyunu çok iyi bilirdim. Böyle sinirliyken, öfkeliyken onun söylediği bir şeye karşı gelmek mümkün değildir. Onun için hiç cevap vermedim. Bekledim, uzun uzun başka şeyler konuştuk, hükümetin bazı meselelerini anlattım.

Daha sonra onu biraz yumuşamış görünce dedim ki 'Paşam, Sultan Abdülhamid de meclis açan adamdır. Ama tarihe, meclis kapayan adam olarak geçmiştir. Ben, sizin tarihe meclis kapayan adam olarak geçmenize razı olamam.' Atatürk o zaman bana, 'Paşa doğru söylüyorsun. Senin dediğini yapacağız' dedi. İşte Birinci Meclis'in geçirdiği kapanma tehlikesinin içyüzü budur."

Ferruh Bozbeyli, İsmet İnönü'nün bu anısını dinledikten sonra biraz da sitemli bir biçimde sormuş:

"Paşam, bu kadar güzel bir şeyi bugüne kadar neden anlatmadınız?" demiş. "Bu tarihi gerçeği hiç değilse bugünkü konuşmanızda niçin açıklamadınız?"

İsmet İnönü, Bozbeyli'nin bu sitemine karşı çıkmış:

"Anlatamam." demiş, "Sen ahlaklı adamsın. Onun için sana anlatıyorum bunu" demiş.

Ve hemen arkasından eklemiş:

"Bu anlatılacak. Bunu millet de öğrenecek, tarih de bilecek." demiş ve şu açıklamayı yapmış:

"Biz Atatürk'ü o kadar kusur-

suz göstermişiz ki... Onu böylesine gösterdiğimiz için de onun hakkında her şeyi olduğu gibi anlatamamışız. Ben siyaset yapan bir adamım. Bunu herkesin içinde anlatsam, 'Bak İsmet Paşa Atatürk'ü idare etmiş, onun yanlışlarını o düzeltmiş' diyecekler. 'Bak kendine pay çıkarıyor, onu bile beğenmiyor' gibi yorumlara gireceklerdir. Ben böyle yorumları kendim için de, Atatürk için de doğru bulmuyorum.

Ama bunlar, mutlaka anlatılacak. Millete de, tarihe de anlatılacak bunlar."

Ferruh Bozbeyli bunları söyledikten sonra bir süre durdu:

"İsmet Paşa'nın bu cümlesindeki 'anlatılacak' sözünü ben, 'Bunu anlat.' manasında aldım ve bunu bana emanet edilmiş, bana verilmiş bir görev olarak benimsedim yıllarca. Bunu şimdi ilk kez size anlatarak, milletimize ve tarihimize olan bir görevimi yerine getirdiğime inanıyorum. Onun için anlattım size bunu..."

Ferruh Bozbeyli bu ülkede uzun yıllar İsmet İnönü ile birlikte hizmet etmiş olmanın mutluluğuna benzer bir mutluluğu o an, ondan aldığı bir görevi yerine getirirken yaşıyordu.

İsmet İnönü'nün kendisine "Sen ahlaklı adamsın" diyerek güvenip emanet ettiği bu görevi Ferruh Bozbeyli'nin bana güvenerek, benim aracılığım ile yerine getirmeye karar vermesi karşısında şimdi de ben, onun bu görevi İnönü'den alırken duyduğu düzeyde bir gurur ve mutluluk duyduğumu, kendisine teşekkürlerimle bildirmek istiyorum. •

Süreç mi Yoksa Sonuç mu Daha Önemli?

Bazen sonucun kendisine aşırı bağlılık, en iyi çalışmamızın önünde duran bir engeldir.

Bu iş hayatında, sanatta, sporda, hayatın her alanında böyle.

Hedefler önemlidir, doğru, çünkü hedefler bize bir yön belirlerler. Ancak hedefler gelecektedir. Şu anda hedefinize aşırı odaklanırsanız, bu sizin hedefe ulaşmak için göstermeniz gereken performansınızı olumsuz bir biçimde etkileyebilir.

Önemli olan kazanıp kazanmamak değil süreç içinde neleri doğru

yapıp yapmadığını tespit etmek ve ona göre bunlardan ders alabilmektir. Bu şekilde uzun vadede istenilen sonuca bir şekilde ulaşılacaktır.

Futbolda falanca takım filanca takımı yendi o zaman yenen iyidir kaybeden kötüdür gibi sadece sonuç odaklı düşünmek sağlıklı bir düşünce değildir. Bazen sen her şeyi doğru yaparsın ama o maçta top o çizgiyi geçemez. »

Yazan: Prof. Dr. CENGİZ KUDAY

Fakat topu çizgiden geçiremedim diye süreçte yapılan emekler ve doğrular göz ardı edilmemelidir.

Aynı şekilde hayatta ve sanatta da bu böyledir.

Efsane dizi Breaking Bad'de Walter White'ı canlandıran Bryan Cranston bir röportajında sonuçtan çok süreç içindeki kazanımlara, yani kontrol edebildiğin şeylere odaklanmanın kendi kariyerine nasıl boyut atlattığından bahsetmiştir.

“Çoğu zaman sonuçlar üzerinde öyle sandığımız gibi büyük bir etkimiz yoktur. İnsanların yaptığınız işi beğenip beğenmemesi her zaman elimizde olan şeylere bağlı değildir.

Dolayısıyla sadece sonuçlara ve bu sonuçların istediğimiz gibi olmasına odaklanarak insan kendini büyük bir baskı altına sokar ve kendi önüne bir engel daha eklemiştir.”

Bryan Cranston kariyerinin başlarında seçmelerden seçmelere giden ama bir türlü büyük rolleri alamayan bir oyuncuydu. Çünkü

Bryan her seferinde sadece ve sadece “seçilmeye” odaklanıyordu. Ona göre seçmelerin amacı role seçilmek ve işi kapmaktı.

Daha sonra akıl hocası Breck Costin'in yönlendirmesiyle Cranston yeni bir strateji geliştirdi. Cranston'ın bu yeni yaklaşımına göre artık sunduğu auditionların beğenilip beğenilmemesini kendine dert etmek yerine, zamanını yattığı karakterlere ve onları geliştirme-

**Bryan Cranston:
“Sadece sonuçlara odaklanırsak kendimizi büyük bir baskı altına sokup önümüze bir engel daha eklemiş oluruz.”**

ye harcamaya ve sonuç almaktan ziyade yaptığı işe bir katkıda bulunmayı önceliklendirmeye başladı. Sonucu düşünmeden. Cranston için artık seçmelerin amacı seçilmek değil senaryoyu yalnızca kendisinin yapabileceği, özgün ve benzersiz bir şekilde sunmaktı. İş alıp almaması başkasının elindeydi. Bu değişim

Bryan Cranston'un oyunculuk kariyerinde bir dönüm noktası oldu.

Önceleri Hollywood'da küçük roller veya sıradan reklamlar için bile nadiren tercih edilen bir aktörken Cranston önce Malcolm & Middle dizisinde yer bulmuş ve bu proje ile 3 tane Emmy ödülüne aday gösterilmiştir. Daha sonra da efsane dizi Breaking Bad'deki performansı ile tam 4 adet Emmy ödülü kazanmış ayrıca da Trumbo filmi ile en iyi erkek oyuncu dalında Oscar'a aday gösterilmiştir.

Yaptığımız işin sonunda başarıya ulaşmayı doğal olarak hepimiz

isteriz. Ama nihayetinde süreç içinde yapması gerekenlerden ziyade sadece almak istediği sonuca odaklanmış bu düşünce ister istemez kişide bazı beklentiler oluşturacak ve bu beklentiler karşılanmadığı zamanlarda da muhtemel olumsuz bir sonuçta yıkım yaşayacak ve faydadan çok zarar görecektir.

Uzun vadede bize asıl faydalı olacak şey süreç içinde yaptıklarımızı iyileştirmeye ve kendimizi özgünleştirmeye odaklanmak ve bizi başarıya ulaştıracak olan tecrübeleri elde etmek olmalıdır. •

Yaratıcı Düşünce

Yüzlerce yıl önce bir kasabada, küçük bir işletme sahibinin bir tefeciye büyük miktarda borcu vardı. Yaşlı ve çirkin tefeci işletme sahibinin kızıdan hoşlanıyordu. İş adamına, kendisine olan borcunu kızıyla evlenmesi karşılığında silmeyi teklif etti. Bu teklif hiç hoş karşılanmamıştı ama tefeci ısrar ederek bir torbaya biri beyaz biri siyah iki çakıl taşı koyacağını söyledi. Kız siyah taşı çekerse borç silinecek ama kız tefeciyle evlenmek zorunda kalmayacaktı. İş adamının bahçesinde çakıl taşı yolda duran tefeci eğilip iki çakıl taşı aldı. Kız, tefecinin yerden iki siyah çakıl taşı alıp torbaya koyduğunu fark etmişti. Tefeci torbayı uzatıp kızdan bir taş seçmesini istedi. Doğal olarak kızın önünde üç seçenek vardı:

1- Çantadan taş almayı reddetmek. 2- Her iki çakıl taşını da çıkarıp tefecinin hile yaptığını açığa çıkarmak. 3- Siyah olduklarını bildiği halde iki taştan birini alıp babasının özgürlüğü için kendini feda etmek...

Kız, torbadan bir çakıl taşı aldı ve "kazara" yeredeki çakıl taşlarının ortasına düşürdü ve tefeciye dedi ki; "Ne kadar beceriksizim. Ama olsun; torbanın içine bakarsanız hangi çakıl taşı seçtiğimi anlarsınız."

Torbada bırakılan çakıl taşının siyah olduğu belliydi ve tefeci açığa çıkmak istemediğinden, kızın düşürdüğü çakıl taşı beyazmış gibi davranıp babasının borcunu kapatmak zorunda kaldı.

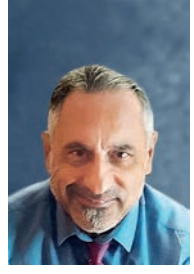
(Zor bir durumun üstesinden gelmek ve için tek seçeneğe teslim olmamak her zaman mümkündür.)

İsrail Ordusunun Demir Kılıçlar Operasyonu Vahşeti

Evrensel Bakış Açısı

Gürbüz Evren

Bir ordu başka bir ordu ile savaşır. Bir ordu terör örgütlerine, düşman gruplara karşı operasyon, savaş yürütür.

Bu savaşta ölenlerin yarısından fazlası çocuk, bebek ve hastaneleri başlarına yıkılan hastalar.

Gazze'deki savaş ise aslında Hamas'a değil, sivil halka, bebelere, çocuklara, kadınlara, yaşlılara, hastanelere ilan edildi ve sürdürülüyor.

Siz bu yazıyı okuduğunuzda aradan uzun bir süre geçmiş olacak.

Ama yazıyı kaleme aldığım gün itibariyle 60 gündür devam eden savaşta İsrail, eğer verdiği rakamlar doğruysa 200 civarında Hamas mensubunu öldürdü.

Buna karşılık, enkaz altında kalanları ve cesedi bulunmayanları da dahil edersek yaklaşık 25 bin sivili öldürdü.

Ölenlerin yarısından fazlası ise çocuk, bebek ve hastaneleri başlarına yıkılan hastalar.

İsrail ordusu, savaş uçaklarının yanı sıra Filistinlilere karşı acımasızlıklarıyla bilinen Golani ve Givati tugaylarını da Gazze'de sivillerin üstüne saldı.

Bu tugaylar, 2014'te 50 gün süren Hamas-İsrail savaşında, Filistinli sivillere uyguladıkları vahşi yöntemlerle öne çıkmışlardı.

Bu yüzden, özellikle Golani Tugayı için İsrail ordusu içinde Filistin Kasabı tanımı kullanılıyor. »

Önceki Hamas-İsrail savaşlarını yakından izlediğim, Gazze Şeridi'ni, Hamas'ı ve tünellerini bildiğim, İsrail, ABD ve Avrupa'daki kaynaklarımdan konuya ilişkin sürekli bilgi aldığım için 7 Ekim'den bu yana krizin anlaşılmasını sağlamak amacıyla farklı ve yeni bilgiler aktarmaya gayret ettim.

Bunu yazılarıma da yansıttım.

Hamas, 7 Ekim'de İsrail top-
raklarına girerek 1200 asker,
polis, sivili öldürüp 250 kişiyi de
esir alıp geri dönmüştü.

Hamas'ın Aksa Tufanı adını
verdiği bu saldırının ardından İsrail
Hükümeti'nin 7 Ekim'de başlattığı
Demir Kılıçlar Operasyonu hakkın-
da da parça parça da olsa önemli ay-
rıntılara ulaştım.

Özellikle Türkiye medyasında

İsrail'in tavrını
açıklamaya yö-
nelik yapılan yo-
rum ve analizler,
Demir Kılıçlar
Operasyonu'nun
içeriğine dayan-
dırılmadığı sü-
rece konunun

bir bütün olarak anlaşılması zorla-
sacaktır.

Bu yüzden, operasyon başladıktan
6 gün sonra yani 13 Ekim'de,
İsrail'deki kaynaklarımdan aldığım
Demir Kılıçlar Operasyonu'nun ter-
cüme ettiğim metnini özetleyerek
dikkatinize sunuyorum.

Cümlelerde bazen çeviriden
kaynaklanan ifade bozuklukları ve

tam karşılığı olmayan kelimeler ne-
deniyle anlam kaybı görülebilir.

Bunun için de özür diliyorum.

Metin İbranice olduğu için Fran-
sa ve Brezilya'daki Yahudi arkadaş-
larımdan yardım istedim.

İbraniceden Fransızca ve Porte-
kizceye çevrilmiş metinleri birçok
kez karşılaştırarak Türkçede müm-
kün olduğunca anlaşılabilir kılmaya
çalıştım.

Ortaya çıkan sonucu da madde-
lere dönüştürerek dikkatinize sunu-
yorum.

Demir Kılıçlar Operasyonu:

- Bugüne kadar görülmemiş şid-
dette bir savaş yürütülecektir.
- Askeri birliklerimiz görülme-
miş bir vahşet sergilemeleri konu-
sunda serbest bırakılacaktır.

**• Askeri birliklerimiz
görülmemiş bir vahşet
sergilemeleri konusunda
serbest bırakılacaktır.**

• Bu operasyonda hiçbir asker ve
subay yaptığından sorumlu tutulma-
yacak, askeri mahkemeler asla ku-
rulmayacaktır.

• İsrail'in hiçbir savaşta atmadı-
ğı kadar bomba kullanılacaktır.

• İsrail'in ilk kez deneyeceği si-
lah ve mühimmatlar kullanılacaktır.

• Hiçbir Hamas mensubuna
acıma gösterilmeyecek, canlı ele

geçirilenler de yok edilecektir.

- Hamas'ın bulunduğu ve görüldüğü noktalardaki sivillere de acımasız davranılacaktır.

- Hamas'ın öldürdüğü her İsraili sivilin yüz kat, bin kat karşılığı olacaktır.

- Hamas güçlerinin saklanma potansiyeli olan hastaneler, okullar, camiler, kiliseler, BM binaları da hedef alınacaktır.

- Tünellerin ele geçirilmesi değil yıkılması, tüm giriş ve çıkışların bulunup kapatılarak, içindekilerin bir daha dışarı çıkmayacakları şekilde canlı canlı gömülmesi hedeflenecektir.

- Bu uygulama rehinerin bulunduğu tünellere karşı geçerli değildir.

- 498 km uzunluğa ulaşan tünellerin muhbirler aracılığıyla elimize ulaşan haritalarının çok büyük bir bölümü güvenilmez olduğu için bunlar kullanılmayacaktır.

- Gece çatışmalarından olabildiğince uzak durulacak, ölen askerlerimizin cesedinin geride bırakılmamasına özen gösterilecektir.

- Özellikle Gazze kentini çevreleyen başta Al Shati, Jibaliye, Nusseyrat mülteci kamplarında olmak

• Hamas'ın bulunduğu ve görüldüğü noktalardaki sivillere de acımasız davranılacaktır.

üzere bölgede yaşayan 1,1 milyon sivil bölgeden gönderilecektir.

- Gazze Şeridi'nin kuzeyinden Gazze kentinin birkaç km güneyine kadar inen 11 km uzunluğundaki bölge Hamas'tan temizlendikten sonra işgal altında tutulacaktır.

- İşgalin süresi belli değildir. Süresiz olma ihtimali yüksektir.

- Söz konusu 11 km uzunluğundaki bölge, 'Tampon Bölge' olmayacaktır.

- Bölgede güvenlik kontrolü, tıpkı Batı Şeria'daki bazı noktalarda olduğu gibi İsrail ordusu tarafından sağlanacaktır. Ancak buradaki duruma özel olarak bazı dost güçlerin de

güvenlik kontrolüne yardımcı dikkate alınacaktır.

- Bu bölgede Hamas ve benzeri yapıların olmayacağı bir yönetim kurulduktan sonra sivillerin kontrolü dönüşüne izin verilecektir.

- Beyt Hanun ve Beyt Lahya bölgeleri ise tamamen Hamas'tan temizlendikten sonra Filistinlilere sürekli kapalı kalacaktır.

Demir Kılıçlar Operasyonu metni aslında 3 bölümden oluşuyor.

Özellikle askeri operasyonların teknik ve taktik içeriklerine ilişkin bölümler elime ulaşmadı.

Ama bizi ilgilendiren en önemli

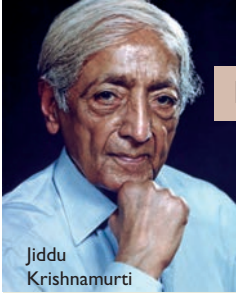
bölümleri aktardım.

İsrail'in Amerika Birleşik Devletleri'nin tam desteğini alarak Gazze'de sürdürdüğü savaş katliam boyutlarını çoktan aşmış, soykırım noktasına ulaşmıştır.

Kendilerini uygar, demokrat, insan hakları şampiyonu ilan etmiş Avrupalı ve Batılı ülkelerin görmezden, duymazdan ve bilmezden geldikleri bu vahşete ilişkin birkaç yazı daha yayımlayacağım.

Her yazıda bugüne kadar duymadığımız, bilmediğiniz ve kamuoyundan özenle gizlenen birçok önemli bilgiyi paylaşacağım. •

gurbuzevren@butundunya.com.tr

Jiddu
Krishnamurti

KRİŞNAMURTI'DEN ALINTILAR

Dönüşümünüz Dünyayı Etkiliyor

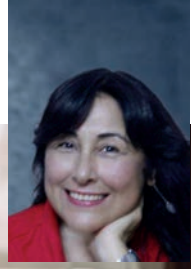
Dünyada olup bitenleri

gözlemlediğinizde; siyasi bölünmeleri savaşları, Arapları ve Yahudileri, Rusları, Çinlileri ve Amerikalıları, sürekli gerginliği, mücadele ve vahşeti, savaşı, açlığı görür ve siz de tek bir parçayı değil, tamamını görmek gerektiğini algıyorsunuz. Bütün bunlara kişisel olmayan, nesnel bir gözle baktığınızda, kaosa, büyük acılara, insanın

sadece kişisel değil kolektif acılarına... Buna cevabınız nedir? Sen ne diyorsun? Felsefi jargona ve sloganlara mı çekiliyorsunuz? Eğer biraz ciddiyerseniz, şunu bulmalısınız:

İnsanoğlu, siz ve ben, psikolojik olarak kendimizde tam bir devrim gerçekleştirebilir miyiz? Çünkü temelden değiştiğinizde, dünyanın bilincini de etkilersiniz. Ona katılırsanız da katılmasanız da... Lenin dünyanın bilincini etkiledi. Stalin ve Hitler bunu yaptı... Rahipler inançlarıyla, kurtarıcılarıyla ve diğer her şeyle dünyanın bilincini etkilediler. Her insan, kendisinde köklü bir değişiklik olduğunda, dünyanın bilincini etkiler. Çünkü sen dünyasın ve dünya da sensin. Siz yüzeysel değil, temelde, radikal bir şekilde değiştiğinizde... Çünkü siz dünyasınız, çünkü dünya sizsiniz; insan bilincini etkilersiniz.

Bu bir gerçek, değil mi? Elbette tüm bunlar sizin bilincinizi etkiledi ve eğer bir insan olarak kendinizi dönüştürürseniz, dünyanın geri kalanının bilincini de etkilersiniz.

YENİ YILDA GEÇMİŞE ÖZLEM

Önce sebzeler mi, yiyecekler, içecekler mi yoksa insanlar mı yitirdi doğallığını bilmiyorum.

Belki günümüz gençliği bilmez ancak bizim çocukluğumuzda “organik yumurta” ya da “organik domates” diye bir şey yoktu. Zaten o zamanlar süpermarketlerle henüz

tanışmamıştık. Bakkaldan ya da pazardan aldığımız yumurtanın sarısı kırmızıya çalan bir turuncuydu. Domatesler, salatalıklar, şeftaliler tadına bakmadan önce mis gibi kokuları ile “Al beni” diye davet ederdi. Şimdi sebzelerin, yumurtaların üzerinde “organik” yazısı var ama ne

eski tat var, ne o mis gibi koku.

Okuldan sonra kurstan kursa koşmakla geçmezdi zamanımız.

Bilgisayar oyunlarıyla dört duvar arasına tıklımayacak denli zengindik biz. Özgürdük. Gökyüzünün en geniş halini, sokakların en yeşil halini tanıdık. Seksek oynar, ip atlar, gazoz kapağı sektirir, ağaçlara tırmanır, sınırsız hayal gücümüzle kendi oyunlarımızı kendimiz kurardık. Soğuğa, kışa, zora, çamura, toprağa dayanıklıydık. Öyle çok düşer kalkardık ki, dizimiz, dirseklerimizdeki yaralar neredeyse hiç kabuk bağlamazdı.

Bir okul önlüğüyle, aynı okul kitapları ile en az üç öğrenci okul bitirirdi. Öyle marka filan bilmezdik, herhangi bir eşya modası geçtiği için ya da yeni modeli çıktığı için değiştirilmezdi. Henüz tüketim canavarı ruhumuzu ele geçirmedikleri için her mahallede bir ayakkabı tamircisi, şemsiye tamircisi, bakırcı, kalaycı olurdu, bozulan eşyalar

gerçekten onarılmayacak hale gelinceye dek kullanılırdı. Eşyaların dayanıklılığını vurgulamak için reklamlarda “evladiyelik” sözü geçerdi. Yani o denli sağlam ve dayanıklı ki, sizden sonra evladınız da kullanabilir!

Henüz kalıcı makyaj, botoks, protez tırnak, dolgu dudak gibi estetik uygulamalarla tanışmadığımız için aynı fabrikada üretilmiş gibi görünen, ergenliklerini yaşayamadan dişiliklerini ön plana çıkaran genç kızlar gibi değildik. Bunda oyuncak bebeklerimizin de etkisi

vardır belki, çünkü bizim oyuncak bebeklerimiz bebeğe benzerdi. İçi saman doluydu ya da bezden yapılmıştı. Dişiliğini ortaya çıkaran giysileri, yakışıklı, zengin sevgilisi de yoktu bebeklerimizin.

On dakikada bilgisayardan bulup yazıcıdan çıktısını aldığımız ödevleri okumadan öğretmenimize vermezdik. Evlerimizdeki koca koca ansiklopedilerde, kütüphanelerde aradık sorularımızın yanıtlarını ve ödevlerimizi özenle yazardık defterlere, -kağıtlara.

Elbette teknolojik iletişim araçları ile uzak diye bir mesafe kalmadı. Günlerce postacı yolunu gözlediğimiz mektupların yerini bir tıkla anında gönderdiğimiz kişiye ulaştırılan e-postalar aldı ancak bayramlarda yılbaşlarında özenle

seçilmiş, ışıltılı kartpostalların zarfını açmak da tarifsiz bir heyecandı bizim için.

Sosyal medyada çok takipçi edinmekten ve kısa yoldan çok para kazanmaktan başka hayali olmayan, mutsuz, doyumsuz, ne istediğini, hangi yöne gideceğini bilmeyen, “kaybolmuş” gençler değildik.

İdeallerimiz vardı. Uğruna emek verdiğimiz hedeflerimiz. Emeksiz yemek olmayacağını ve sorumluluk almayı, karar vermeyi erken yaşta öğrendik.

Şimdi bana “Yepyeni bir yılın ilk günlerinde neden bu geçmişe özlem?” diye sorabilirsiniz.

Çünkü acilen fabrika ayarlarımıza dönmeysek, korkarım, yarın bugünü de arayaçagız sevgili dostlarım.

Ebeveynini telefonu-na “**Bankamatik**” olarak kaydeden çocukların azımsanmayacak sayıda olduğunu biliyor musunuz sevgili anne ve babalar?

Bir yandan uzaktaki sevdiğimizle görüntülü görüşebiliyoruz, öte yandan aynı evin içinde herkes birbirine yabancı. Akşamları neredeyse yemek masasında bile herkes elindeki telefonla meşgul, yemekten sonra da herkes odasına ya da

köşesine çekiliyor. **Yani evler artık “yuva” değil, ortak yaşam alanı bir yurt ya da pansiyon gibi.** Sabah herkes okula - işe, akşam yine aynı döngü.

Gençlere ebeveynleri ile ilgili ebeveynlere de çocukları ile ilgili sorular soruyorum. Yanıtlar çoğunlukla “Bilmiyorum.” oluyor.

Ebeveynini telefonuna “Bankamatik” olarak kaydeden çocukların azımsanmayacak sayıda olduğunu biliyor musunuz sevgili anne ve babalar?

İnanın gerçekten kimse kimseyi tanımiyor ve kimsenin kimseye ayıracak zamanı da yok.

Gençlere “Çok zengin mi, çok akıllı mı, çok sevilen biri mi olmak istersin?” diye sorduğumda ne acıdır ki neredeyse tamamına yakını “Çok zengin olmak” diyor ve ekliyorlar “Zaten param olursa her şey ve herkese sahip olabilirim.”

Bir diğer soru ise “Sizi neler ve

kimler motive eder? Nasıl?"

Yanıtlar mı?

Buyurun: "Para motive eder."

Peki motive eden kişi?

Yanıt hazır: "Para veren kişi"

Okullarda akran zorbalığı son yıllarda zirve yaptı farkında mısınız?

üretmekten çok tüketmeye odaklı gençlerin sayısı ne yazık ki her geçen gün daha da artıyor.

Hani son zamanlarda hepimizin ilgiyle izlediği yapay zekâ ile ilgili gelişmeler var ya, o kadar da abartılacak bir durum yok aslında!

Bir yanda insan sesini, duygularını, mimiklerini taklit eden yapay zekâlı robotlar, öte yanda insani duygularını yitirmeye başlamış, gözünü hırs bürümüş, robotlaşmış insanlar.

Eğer bir an önce fabrika ayarlarımıza dönüp, insan olduğumuzu anımsamazsak korkarım yeni nesil yapay zekâlı robotları evlerimizde kendi ellerimizle yetiştirmeye devam edeceğiz.

Evlerimizdeki

"yabancıları" daha yakından tanımaya başladığımız, sıcacık sohbetler, yürek ısıtan gülüşler, içten sarılmalar, paylaşmanın güzelliğini hissettiğimiz, sevginin en saf, en doğal halini duyumsadığımız ve duyumsattığımız bir yıl diliyorum. •

nuraybartoschek@butundunya.com.tr

Eğer bir an önce fabrika ayarlarımıza dönüp, insan olduğumuzu anımsamazsak korkarım yeni nesil yapay zekâlı robotları evlerimizde kendi ellerimizle yetiştirmeye devam edeceğiz.

Şiddet eğilimli, asosyal, hayatı sadece sosyal medyada gördüklerinden ibaret sanan, çektikleri saçma sapan videolarla kısa sürede "kolay" para kazanan internet fenomenlerini (affınıza sığınarak içimden "soytarılarını" demek geliyor) rol model alan, duyarsız, bencil, saygısız,

"Bu dünyada gerçek barışı öğreteceksek ve eğer savaşa karşı gerçek bir savaş vereceksek, işe önce çocuklarla başlamamız gerekmektedir." –Mahatma Gandhi

Büyük Yapıtlarımız

Konur Ertop

Yeni Bir Döneme Uzanan Yolda

“Ne yapıp edip ileri gideceğiz. Geriye ise hiç gidemeyiz. Çünkü ileri gitmeye mecburuz. Millet açıkça bilmelidir: Uygarlık böyle bir kuvvetli ateştir ki ona uzak duranları yakar ve yok eder. İçinde bulunduğumuz uygarlık ailesinde layık olduğumuz yeri bulacak ve onu koruyacak ve yükselteceğiz.” - Atatürk, 1925

Osmanlı devletinin Duraklama Dönemi'nde devleti yönetenlere yol göstermek amacıyla yazılan “siyasetnameler”, bir Altın Çağ sayılan Kanuni Sultan Süleyman yönetiminin koşullarına dönmenin

yollarını araştırıyordu.

Gerileme Dönemi'nde ise sorunları aşmak için artık ıslahatçıların gözleri bambaşka bir hedefe yönelecekti:

Dört yüzyıl boyunca savaş hedefi olarak görülen Avrupa »

ülkelerine gönderilmeye başlayan elçilerin “sefaret-neme”lerindeki gözlemleri, Batı dünyasının farklı yüzünü yansıtır. Paris’teki Osmanlı elçisi 28 Mehmet Çelebi’nin yapıtı bu alanda önemli bir ilk adımdı.

Paris’teki Osmanlı elçisi, gördüklerinden etkilenirken Fransa kamuoyu da onun kimliğinde ve ona eşlik eden elçilik kurulunda Doğu’nun göz kamaştırıcı yanından etkilenmişti.

Elçinin yanında bulunan oğlu Sait Çelebi Fransa’da basımevi, kitap basımı konularıyla yakından ilgileniyordu. İstanbul’da devlet görevlisi İbrahim Müteferrika da aynı konuyla yakından ilgiliydi. İbrahim, ülkede papaz okulundan yetişmiş, Osmanlılara esir düşerek İslam dinine girmiş, Latince bilen bir Macar delikanlısıydı. İslamlıkla ilgili kitabıyla Lale Devri’nin ünlü sadrazamı Nevşehirli Damat İbrahim Paşa’nın dikkatini çekmiş, çevirmen olarak devlet hizmetine alınmıştı.

28 Mehmet Çelebi

rika ile Sait Çelebi birlikte çalışarak Türkçe ilk kitapların basılmasını sağladılar. Ellerindeki resmi yazı-

Sait Çelebi

da ancak sözlük, mantık, felsefe, astronomi konularında kitapların basılmasına izin veriliyordu.

Bütün bu bilgi dallarıyla İbrahim Müteferrika’nın kendisi de yakından ilgiliydi. Nitekim basımevinde örneğin Kâtip Çelebi’nin coğrafya kitaplarını yayımlarken bu yapıtları önemli eklemelerle zenginleştirmişti.

İbrahim Müteferrika yeni ülkesini, yakından tanıdığı çağdaş Avrupa uygarlığı düzeyine yükseltmeye çalışıyordu. “Usûl’ül-hikem fî Nizâmül-ümem” (*Ümmetlerin düzene*

Kitap basımıyla ilgili bir kitapla yazıp sadrazama sunmuştu. Bu yapıtta basımevi açarak kitapların okunaklı ve yanlışsız biçimde basılabileceğini, kitapların ucuzlayarak geniş topluluklara ulaşabileceğini açıklıyordu.

“Lale Devri” diye anılacak olan uyanış döneminde İbrahim Mütefer-

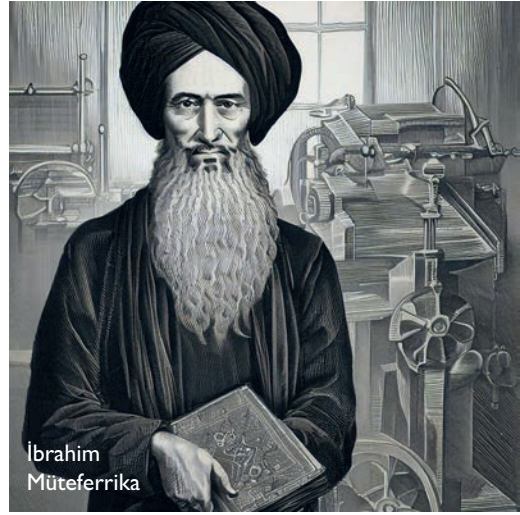
kavuşturulması yolunda bilgece kurallar) kitabında, Osmanlı ordusu- nun yeniden düzenlenmesi, Avrupa ordularındaki yeni uygulamalardan örnek alınması, yeni silahların, yeni araç ve gerecin kullanılmasını öngö- rüyordu.

Avrupa'nın İslam dünyasını hız- la geride bırakmasının nedenini Batı'daki bilim ve tekniğin ilerle- mesinde bulan İbrahim Müteferrika, Osmanlı ülkesine yeni düşünce- yi, yeni bilim ve tekniği tanıtmayı amaçlıyordu.

Avrupalılar bilim ve teknik konuları üzerinde uzun uzadıya çalışmış, ulaştıkları sonuçları birbir- leriyle tartışarak geliştirmişlerdi.

Avrupa'nın İslam dünyasını hızla geride bırakmasının nedenini Batı'daki bilim ve tekniğin ilerlemesinde bulan **İbrahim Müteferrika, Osmanlı ülkesine yeni düşünceyi, yeni bilim ve tekniği tanıtmayı amaçlıyordu.**

İbrahim Müteferrika'yı yeni- lenen dünyada coğrafya bilgisinin önem kazanması da yakından il- gilendirmekteydi. Hristiyanların yaşadıkları kentlerin ayrıntılı harita- larını meydana getirmelerine karşı- lık Müslümanların kendi ülkelerinin haritalarını hazırlamayışını önem- li bir eksiklik sayıyor, Batılıların

İbrahim
Müteferrika

coğrafya bilgilerinden yararlanarak, haritaları kullanarak dünyanın dört yanında toprak sahibi ol- duklarını açıklıyordu.

Çıkar yol, Batı'nın üstün yanlarını öğrenip bunları uy- gulamaktı: Düşmanın özellik- lerini bilerek, bize yabancı kalan özellikleri ve yeni düze- ni (Nizamı cedidi) tanıyarak bütün bu değişiklikleri temel alan bir yapı kurmalıydı:

“Ordusunu Avrupa’da uygulanan yeni yönleme gö- re düzenleyen, askerini ye-

ni savaş araçlarıyla donatan küçük büyük bütün devletler savaşta ga- lip gelmiştir. Tembellik gösteren- ler yenilerek başkalarına mahkûm olmuşlardır. Bundan dolayı, geri kalmamak için Osmanlı da kendini yenilemelidir...”

Bilim Tarihçisi A. Adnan Adı- var, Osmanlı Türklerinde İlim

kitabında, ilk Türk basımevini kuran, orada Türkçe ilk kitapları basan İbrahim Müteferrika'yı, çalışmalarını ve görüşleri nedeniyle bir Rönesans adamı olarak değerlendirecektir:

“İbrahim Müteferrika'nın hizmeti, görüldüğü gibi, yalnız basımeviyle sınırlı kalmamış, belki, bizim için pek yeni sayılacak ilimlerin temel bilgilerini vererek eserler, eklemeler yazmış ve bu suretle memleketimizde Avrupa Rönesansından ilk haberleri vermiştir.”

Lale Devri adamı olan İbrahim Müteferrika'nın öncülük ettiği bilim, düşünce yenileşmesini Patrona Halil Ayaklanması duraklatmıştı. Fransız İhtilali'nin gerçekleştiği 1789 yılında tahta geçen 3. Selim de öncülük ettiği yenileşme hareketini tamamlayamadan tahttan indirilecek, ardından kanlı bir ayaklanmada yaşamını yitirecekti.

III. Selim'in çalışmaları devlet örgütünün yeniden düzenlenmesine, Yeniçeri Ocağı'nın Avrupa orduları düzeyine getirilmesine yönelikti. Ancak devlet adamlarının pek çoğu gibi halk da bizdeki eski düzeni Avrupa'dan daha üstün buluyordu.

Genç padişah uygulanabilecek yeniliklerle ilgili olarak devlet adamlarından yazılı öneriler istemişti. Yaşanan ağır askeri yenilgiler

nedeniyle bu önerilerde orduyla ilgili görüşler öne çıkıyor, genellikle de eski ıslahatçıların önerileri yineleniyordu.

Padişah III. Selim

Padişahın öngördüğü yenileşme hareketinde ise önceliği Avrupa orduları örnek alınarak eğitilip donatılmış yeni bir ordu Nizamı Cedit ordusu almaktaydı. Bu düzenleme devletin bütün kurumlarının çağdaş koşullara göre düzenlenmesine doğru girişilecekti.

Sadrızam Köprülü Fazıl Mustafa Paşa, vergi ve hizmet yükümlülüklerinin eşitlik ilkesine göre yeniden düzenlenmesinden söz ederken “nizamı cedit” sözünü ilk kez kullanmıştı. Bu ad yüzyıl sonra yenilikçi padişah III. Selim'in kısa ömürlü yeni ordusunun adı oldu.

III. Selim Osmanlı İmparatorluğu'nun sürüklendiği sıkıntılıların Batı ülkelerini örnek alarak alt

edilebileceği düşüncesine şehzadelikten beri bağlıydı. Babası III. Mustafa maliyeye, orduya çekidüzen vermede çaba göstermiş, ancak beklenen başarıyı sağlayamamıştı. Onun ölümü üzerine tahta Şehzade Selim'in amcası I. Abdülhamit geçmiş, onun 15 yıl süren

saltanatı sırasında genç şehzade yönetim görevini yükleneceği dönem için yeniden düzenleme tasarıları geliştirmişti. Örneğin Fransa kralıyla başbakanına mektuplar gönderiyor, kralın yanıtında ordunun kökten düzenlenmesi öneriliyordu. Osmanlı ordusuna çağdaş askerlik sanatını öğretecek subaylar gönderme önerisini ise danışmanları Selim'in şöyle yanıtlamasını öğütlemişlerdi:

III. Selim: “Evvel zamanda Frenk askerleri cenk bilmezdi ve düzen yoktu ve yasa yoktu, bunları tüm Frenk krallarına bizim atalarımız öğretti, onlardan gördüler ve öğrendiler. Ve ben atalarımın yasalarını şimdiki koşullara ve düzene göre canlandıracağım!”

“Evvel zamanda Frenk askerleri cenk bilmezdi ve düzen yoktu ve yasa yoktu, bunları tüm Frenk krallarına bizim atalarımız öğretti, onlardan gördüler ve öğrendiler. Ve ben atalarımın yasalarını şimdiki koşullara ve düzene göre canlandıracağım!”

Nizam-ı Cedit ordusu

Kısa süre sonra tahta geçen Selim, görev verdiği Avrupalı uzmanların, din değiştirerek Osmanlı hizmetine girmiş yetkililerin yardımıyla Nizamı Cedit adı verilen yeni ordusunu oluşturdu. Ancak Yeniçeri Ocağı ile tutucu din örgütünün tepkileri kısa sürede Nizamı Cedit ordusunun da, yenilikçi padişahın da acıklı sonunu hazırladı.

III. Selim, şehzadelikten beri kendi ülkesinde olduğu gibi yabancı ülkelerde olup bitenleri de yakından izlemişti. Sadrazamı, İstanbul'daki Fransız elçisinin kraldan ihtilal dönemi Fransa'sında uygulanan yeni düzeni açıklayan bir yazı geldiğini bildirince “Françe nizamı ceditinin”

hemen Türkçeye çevrilerek kendisine getirilmesini emretmişti.

Başta askerlik konusu gelmek üzere, toplumun bütün alanlarına eski değerler ve uygulamalar yerine yeni bir düzen getirilmesini amaçlıyordu. Başta sadrazam gelmek üzere yetkililerden, yeni düzenle ilgili önerilerini yazıp getirmelerini istemişti.

Prof. Enver Ziya Karal:

“Altı ilkenin ilk üçü Fransız Devrimi’nden, sonraki üçü Sovyet Devrimi’nden kaynaklanır. Atatürk

Devrimi’nin özgün yanı bunların bir bütünlük içinde birleştirilmesinde.”

İkisi Osmanlı hizmetinde görevli Avrupalı Hristiyanların yazdıkları olmak üzere yirmiyi aşkın layiha kaleme alındı. Önerilerin birçoğunun Nizamı Cedit ordusunun kısa süren yaşama katkısı oldu.

Yönetim örgütünün yeniden düzenlenmesiyle ilgili öneriler de az değildi. Örneği Sadrazam Koca Yusuf Paşa’ya göre çoğunluğu Anadolu ve Rumeli’de bulunan ayanlar ve derebeyleri halka zulmetmekteydi. Bunlar başkentte armağanlarla kendilerine bağladıkları kesimden güç alıyordu.

Bunu engellemek için ulema, devlet adamları kendi görevleri

dışındaki alandan ellerini çekmeli, rüşvet kesinlikle önlenmeliydi...

Ancak sadrazamın tasarıları yetersiz kalmış, ayanlarla derebeyleri III. Selim döneminin kanla kapanmasına yol açmıştı.

Yeni Türkiye’yi oluşturacak atılımlar dizisi Yeniçeri örgütünü ortadan kaldıran II. Mahmut döneminden başlayarak kimi zaman hız-

lanan, kimi zaman yavaşlayan atılımlarla bağımsızlık, ulusal egemenlik, laiklik, düşünce özgürlüğü, insan hakları, sosyal haklar, kadın hakları gibi alanlarda uzun bir süreç içinde kazanımlar sağladı.

Kurtuluş Savaşı’nın ardın-

dan Türkiye’nin çağdaş uygarlık dünyasındaki konumu kesinlikle belirlendi. Bu hedef “Cumhuriyetçilik, laiklik, milliyetçilik, halkçılık, devletçilik; devrimcilik” diye belirlenmişti. Prof. Enver Ziya Karal bir görüşmemizde,

“Altı ilkenin ilk üçü Fransız Devrimi’nden, sonraki üçü Sovyet Devrimi’nden kaynaklanır. Atatürk Devrimi’nin özgün yanı bunların bir bütünlük içinde birleştirilmesinde,” demişti.

Cumhuriyet aydınlanması yüzcü yıldönümünde günümüz gibi geleceğimize de ışık tutmaktadır. •

konurertop@butundunya.com.tr

23 Yıl

23 yıldır ‘‘Sürekli Yazarlar’’ı arasında bulunmaktan onur duyduğum
‘‘Bütün Dünya’’da bu son yazım.

Prof. Mehmet Haberal’ın yönlendirmesiyle, Mete Akyol’un yönetiminde
Başkent Üniversitesi’nin bir kültür yayını olarak çıkmakta olan,
Atatürk’ün düşüncesini, eylemini yeni kuşaklara özenle ulaştıran Bütün
Dünya, Cumhuriyet aydınlanmasını her aşamasıyla sürekli olarak
gündemde tutan, cumhuriyet ilkelerini araştıran, tanıtan,
savunan bir yayın organı...

Bana derginin sayfalarını açtığı gün Mete Akyol’la bir genel kitaplıkta,
Atatürk’ün bir fotoğrafı önünde görüşmüştük. Ruşen Eşref Ünaydın’a
Çanakkale Savaşı’nı anlattığı günlerin anısı olan o fotoğrafı imzalarken
Atatürk’ün söyledikleri şunlar:

*‘‘Her şeye rağmen muhakkak bir nura doğru yürümekteyiz.
Bende bu imanı yaşatan kuvvet (...) bugünün karanlıkları, ahlâksızlıkları,
şarlatanlıkları içinde sırf vatan ve hakikat aşkıyla ziya serpmeye ve
aramaya çalışan bir gençlik gördüğümündür...’’*

Artık 88’imdeyim... 70 yıllık yazı serüvenimde olduğu gibi elinizdeki
dergide de ülkemin kültür, düşünce, edebiyat birikimini, yaşadığımız
coğrafyanın değerlerini yansıtmaya çalıştım. Bütün Dünya’daki sürekli
yazılarımı noktalarken genç düşünceye, genç kalemlere duyduğum güveni
yineleyerek dergimizin yaşamını uzun yıllar sürdürmesini diliyorum.

Konur Ertop

Teşekkür

Dergimizin ‘‘Büyük Yapıtlarımız’’ adlı köşesinde
edebiyat ve kültür dünyamızın eşsiz yapıtlarını özenli Türkçesiyle
yazılarına taşıyarak tanıtan, gençlerimize ve gelecek nesillere
çok değerli bilgilerini aktaran sürekli yazarımız Sayın Konur Ertop,
bu ay Bütün Dünya’daki son yazısıyla okurlarımızla buluştu.

Varlığıyla onur duyduğumuz Sayın Konur Ertop’a,
kültür dünyamıza yaptığı katkıları için okurlarımız ve
dergi yönetimimiz adına sonsuz teşekkürlerimizi sunuyor,
sağlıklı ve mutlu bir yaşam diliyoruz.

Bütün Dünya

ABD’de “Başkanlık seçimlerinin nesi ilginçtir?” diye sorsanız, şahsen “Sloganları.” derim.

Politik arenada sloganlar seçimlerde ne kadar etkili bilemem.

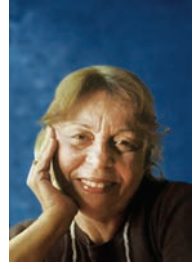
Ancak politik arenada slogan üretmek gerçekten çok ilginç; bu alanda çalışanlar konjonktürel sosyolojik teşhis yetenekleri olan insanlar.

Biraz uzun oldu cümle ama demek istediğim tam da bu. Her lafı uzatmanın moda olduğu ekranlardan bıktım. Çok lafı kısa kesmekten yanayım. Uzun laf insanı sıkıyor ama meramımı daha kısa anlatamadım; özür dilerim.

Başkanlık seçimi gibi önemli seçimlerde umudu yansıtacak, oy toplayacak platformları oluşturmak

Organik Düşünceler

Necef Uğurlu

Kısa olacak ve akılda kalacak, mesajı olacak.

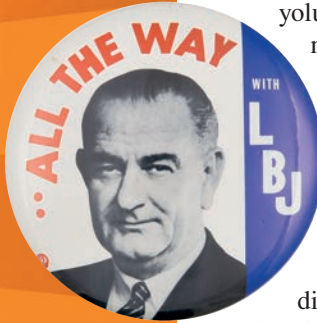
1964'te Lyndon B. Johnson isminin baş harfleriyle "All the Way With LBJ" yani meali, "LBJ ile yolun sonuna kadar" sloganıyla kazanıyor. İşin tuhaf yanı Adlai Stevenson 1952'de aynı slogan ile Dwight D. Eisenhower'e karşı kaybediyor!

Peki Eisenhower'a kazandıran slogan nedir? "I like Ike!" Basit, kısa bir sevgi sözcüğü. "İke'ı seviyorum!" diyor. Ancak televizyonlarda çalınan şarkısı da var. Disney Stüdyosu'nun prodüksiyon, animasyon desteğini unutmayalım. Şarkı sözlerinde "Sen seviyorsun Ike'ı, ben de seviyorum. Herkes Ike'ı seviyor..." diye devam ediyor.

Slogan öyle tutuyor ki, 1956 seçimlerinde "Hâlâ Ike'ı seviyorum." sloganı, seçimi bir daha kazandırıyor.

Kampanya sloganlarının sosyal, politik, sosyal manzaranın benzeştiği zamanlarda değişik adaylar üzerinde birden fazla kullanıldığı da

Lyndon B. Johnson'un seçim rozeti: "LBJ ile yolun sonuna kadar"

Lakabı Ike olan Eisenhower'ın seçim rozeti: "İke'ı seviyorum"

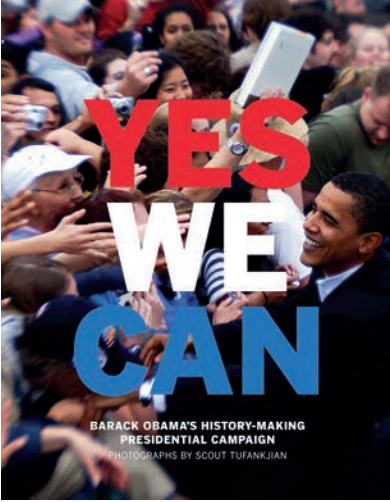
kolay değil. Adayın ajandası ile paralel gidecek mesajları, yönlendirmeleri pekiştiren bir slogan bulmak şart. Yoksa taraftarlar, kalabalıklar halinde ne diye tezahürat yapacaklar? Demokrasi böyle bir şey!

İşin başlangıcı etkili slogan bulmaktan geçiyor ama kafiyesi güzel diye boş laf da olmayacak.

oluyor. Kimse “Aaa, bu daha önce kullanıldı!” demiyor; orijinalite kimsenin umuru değil!

Lincoln’ün “Dereyi geçerken atı değişme” mealindeki sloganı 1864’lerde kullanıldığı gibi daha sonra da kullanılmış.

Barack Obama ise 1970 işçi hareketlerini organize eden Cesar Chavez ve Dolores Huerta’nın “Si, Se Puede” sloganını “Yes, we can” “Evet yapabiliriz” diye kendisine adapte edivermiş. İşçileri bilmem ama slogan Obama’ya iyi gelmiş.

Trump’ın 2016’da “Büyük Amerika” teması sloganı da yeni değil. Malum, Reagan 1980’lerde benzeri sloganla “Hep birlikte Amerika’yı yeniden büyük yapalım” diyerek kazanmış.

Bunların hepsi resmi kampanya sloganları. Ancak resmi sloganlardan

çok daha etkili olduğu söylenen gayriresmi olan sloganlar.

Bunlar arasında Clinton’ın “So-run ekonomik; anlamadın mı aptal!” halk arasında kazandıran bir slogan olmuş.

Sosyal medyada, “hashtag”ler filan çok daha etkiliymiş resmi sloganlardan.

James Carville, seçim stratejisini bu resmi olmayan etkili slogan ile ateşlemiş.

Kayıt dışı sloganların bazıları çok zekice, etkili ve komik. Bazılarına birlikte göz atalım.

Resmi olmayan demokratik sloganlardan halk tarafından çok tutulan içinde mizah olan bazılarını sizler için seçtim:

Demokrat Parti: “Biz kusursuz değiliz ama bunlar kafayı yedi.”

“Bu gerçek mi; yoksa Fox haberlerde mi duyduunuz?”

Halk Partisi: “11. yüzyıla köpürümüz.”

Demokratlar: “Halkçıların 1933’ten beri pisliğini temizliyoruz.”

“Çılgın sesler mi duyuyorsunuz? Fox haberleri kapatın.”

“Her 3 Trump destekçisinden biri kalan 2’si kadar aptal.”

“Amerika’yı tekrar düşünmeye davet.”

“Benim başkanım Usame’yi öldürdü; ya sizinki?”

“Tamam ben evrildim; siz evrilmediniz.”

“Son bütçe kesintilerine göre tünelin sonundaki ışık söndürülmüş bulunuyor.”

“Barış için savaş, bekaret için tecavüz gibi.”

“Fox Haber... Zenginlerin zenginlere orta sınıfın fakirleri suçlamaları için para verdiği yer!”

“Devletten özgür olmak istiyor-
san Somali’ye git ve yaşa.”

“Çok çalışın. Milyonlarca insan
yardım için size güveniyor.”

(Bush resmini gösterip) “Beni
hâlâ özlemediniz mi?”

“Aptalları iyileştiremezsiniz
ama seçim dışı bırakabilirsiniz.”

Velhasıl demokrasilerde seçimler kavgasız gü-
rültüsüz oluyor.

Bu kav-
galar üstelik aynı ülkenin
eşit yurttaş-
ları arasında,
bir nevi de-

demokrasiyle “taçlandırılmış” meş-
ru kardeş kavgaları gibi görünse
de iktidar, veya nasıl dersiniz taht
kavgaları aslında.

“Ne anladım demokrasiden bar-
rış getirmeyecekse” demiyelim ama
demokrasi ve özgürlükler derken öl-
çünün kaçırılıp kaçırılmadığı önem-
li herhalde.

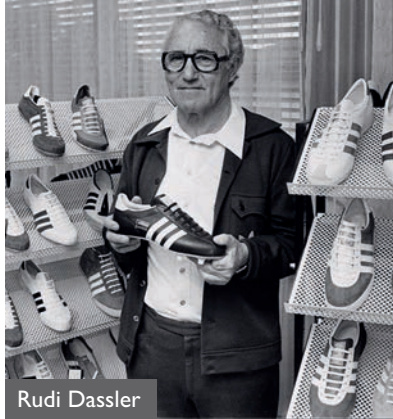
Hoş dünya tarihi kavga gürül-
tüsüz olmamış. Öyle ki siyaset dışı
kardeş kavgalarını saymakla bit-
mez; insanın doğasında birbiriyi
didişmek var.

Hukuk, caydırıcı özelliğiyle ve
bu kavgaları düzenlemek için icat
edilmiş sanki.

Tarihte öyle kardeş kavgala-
rı var ki insana pes dedirtiyor. Ör-
neğin:

DASSLER DÜŞMAN KARDEŞLER

Dassler Kardeşler ayakkabı-
lar yüzünden birbirlerine giriyorlar,
ama bunlar sıradan ayakkabı değil...

Rudi Dassler

Adi Dassler

Özetle hikaye şöyle:

Rudi ve Adi iki kardeş...

Rudi, II. Dünya Savaşı’nda as-
kere alınmıyor. Kardeşi Adi o sıra-
da annesinin mutfağında aile şirketi
için ayakkabı dizayn etmeye devam
ediyor. Ama ne ayakkabılar! Jesse
Owens 1936 olimpiyatlarında 4 al-
tın madalya kazandığında ayakların-
da bu ayakkabılar var.

Rudolf kızkardeşi Marie’nin iki
oğlunu şirket yönetiminde çoğun-
luk elden gider diye işe almıyor. Ye-
ğenler de askere gidip hayatlarını

kaybedince aile şirketinde ilk kıyama-
met kopuyor. Bu arada Rudolf ve
Adolf her ikisi de herkes gibi Na-
zi Partisi üyesi. Rudi,
1943'te kendisi de as-
kere alınıyor ve bun-
dan kardeşini sorumlu
tutup kardeşini suçlu-
yor. Çünkü Adi askere
alınmıyor.

Daha sonraları hap-
se giriyorlar. Birbirle-
rini "daha fazla Nazi"
olarak suçlamaları bit-
miyor. Öyle ki 1948'de
yolları tamamen ayrılıyor.

Bu ayrılıktan sonra ne olduğu
çok önemli. İki rakip marka çıkıyor
biri Adidas, diğeri Puma.

Düşman kardeşlerin işçileri bile
iki fabrikanın arasından geçen nehri
sınır kabul edip asla birbirlerinin ta-
rafına geçmiyorlar.

İki kardeş ise çok nadir birbirle-
rini görüyorlar. 1974'te Rudi ölüm
döşeginde Adi'yi son bir kez gör-
mek istiyor ama Adi gitmiyor.

KLEOPATRA'NIN KARDEŞ KAVGASI

MÖ 305 ve 30 arasında Mısır'da
hüküm süren Ptolemaic Hanedanı
malum Makedon Yunan asıllı bir aile.
Politik ve sembolik nedenlerden
kardeşlerin birbirleriyle evlenmeleri
de adettendir!

Bu kardeşler arasında elbette ki-
min hükmedeceği hususunda taht
kavgaları bitmiyor.

Babalari Ptolemy XII Auletes
öldüğünde Kleopatra 18 yaşında.

Kendisinden 8 yaş küçük erkek kar-
deşi ile karı-koca tahtı 4 yıl idare
ediyorlar.

Ancak; kardeşi 4 yıl sonra yaşı
kemale erdiğinde orduyu arkasına
alıp tek başına hüküm sürmek iste-
yince, Kleopatra canını kurtarmak
için Suriye'ye kaçıyor. Sezar'la ta-
nışmaları Suriye'de. Sezar, Kleo-
patra'ya kardeşi Philopator ve kız
kardeşi Arsinoe'yi tahttan indirmesi
için ordularıyla yardım ediyor.

Philopator boğularak ölürken kız
kardeşi infaz ediliyor.

Kleopatra bu sefer diğer erkek
kardeşi ile birlikte bir müddet Mı-
sır'ı idare ediyor daha sonra o kar-
deşini de zehirleterek başından atıp
oğlu Ptolemy Caesarion ile ülkeye
hükmediyor. Oğlan Sezar'dan olan
oğlu.

KARDEŞ KATİLİ COMMODOUS

Roma İmparatoru Commodus ile
ise kendisinin kurtulmak iste-
yen kız kardeşi Lucilla ve kızını ön-
ce bu teşebbüslerinden dolayı Capri
Adası'na sürgün ediyor. Daha sonra

onların yaşamasını kendisi için tehlikeli bulup fikrini değiştiriyor ve ikisini de öldürtüyor.

NOBUNAGA'NIN ÖLÜM TUZAĞI

16. yy Japonya'da da işler kardeşler arasında düzgün gitmiyor. Kardeş kavgalarının doğusu, batısı yok.

Oda Nobunaga ve küçük kardeşi Oda Nobuyuki çocukluktan itibaren geçinemiyorlar. Büyük kardeş üstelik gayrimeşru olunca işler karışıyor. İki kardeş birbirlerine isyanlar çıkartıp duruyor. Büyük ağabey küçüğü bir-iki defa affediyor. Fakat sonunda kardeşine hasta olduğunu ve “ülkenin birliği için görüşmeleri gerektiği” haberini gönderiyor; çağrıya uyan küçük kardeş geldiğinde de onu öldürtüyor.

Küçük kardeş pek safmış anlaşılan.

Mary Boleyn

KIZ KARDEŞİNE DÜŞMAN KRALİÇE

VIII. Henry'nin Catherine (Aragon'lu) olan kızı Mary malum katonik. Küçüklüklerinde Kral VIII.

Henry'nin idam ettirdiği eşi Anne Boleyn'den olan kızı Elizabeth ise Anglikan, ama iki abla kardeş iyi geçiniyor çocukluklarında.

Henry ölünce Mary kraliçe olur olmaz ilk iş olarak annesi ve babasının iptal edilen evliliğini yeniden onaylıyor. Kız kardeşi Elizabeth'i ortadan kaldırmak için Londra Kulesi'nde boynunu vurdurmaya ramak kalmışken, araya girenlerin tavsiyesi ile Woodstock Sarayı'na sürüyor.

Elizabeth bir yıl sonra kendisinden başka varisi olmayan ablasının ölümü ile kraliçe oluyor.

Öremeklere belki önümüzdeki ay devam ederiz. Yerim kısıtlı şimdilik bu kadar.

Belki diyorum, çünkü artık herşey kısmet!

“Demokrasi”, “özgürlükler” sözde çok iddialı kavramlar; ancak “beşiği” olduğu iddia edilen ülkelerde ne kadar geçerli, tartışılır.

100. yılı ile bizleri kutsayan Cumhuriyetimizin eksikliği-yanlışı yok mu? Elbette vardır ama uygar geçinen pek çok ülkelerden bu cihetle fazlası olduğu muhakkak .

Yolumuz açık, aydınlık olsun... Nice yüzyıllara... Muhtaç olduğumuz kudret nerede hepimiz biliyoruz.

Bir kere daha Mustafa Kemal Atatürk ve silah arkadaşlarını rahmetle analım, yaman adamlarmış. Hem de çok...

Saygıyla efendim •

necefugurlu@butundunya.com.tr

Tenten İstanbul'da!

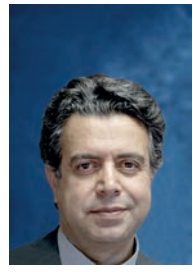
Çizgi roman sevip de Tenten'i tanımayanımız var mıdır? Sanmıyorum.

Ama Tenten'in, gerçek oyuncularla 1961'de yapılan ilk uzun metraj filminin İstanbul'da çekildiğini yaşı yetmeyenler ya da çizgi romana ilgi duymayanlar muhtemelen bilmiyordur.

Yüksek Çözünürlük

Ali Tekin Çam

Orjinal adı “Tintin et la mystère de la Toison D’Or” (Tenten ve Altın Postun Sırrı) olan bu filmin ilk yarım saati İstanbul’da geçtiği için isminin pazarlama açısından “Tenten İstanbul’da” olması daha uygun görülmüş olmalı. Film, bir açıdan

da küçük bir “eski İstanbul belgese- li” olma niteliğini taşıyor. Eski gemiler, mavnalar, Boğaziçi vapurları ve iskeleleri. Ancak eski Yeşilçam filmlerinde rastlayabileceğimiz antika arabalar ve bomboş caddeler de cabası... Filmin bir başka artısı ise 1960’ların başlarındaki İstanbul’a ait bu görüntülerin renkli olmasıydı.

Faik Coşkun kahveci rolünde

Filmde, bazı Türk oyunculara da rol verilmişti. Adı jenerikte de yer alan Ulvi Uraz, filmin Malik isimli önemli bir karakterini, Faik Coşkun pek çok filmde olduğu gibi yine bir kahveciyi, Kamer Sadık ise bir avukatı canlandırıyor. Bunun yanı sıra filmde iki ünlü şarkıcı, Charles Vanel ile Dario Moreno da rol alıyordu.

Çizgi roman, sinema için her zaman zengin bir kaynak olmuştur. Ünlü çizgi roman kahramanları ve onların maceralarını beyaz perdeye uyarlama fikri ilk olarak tabii ki

seri filmlerle Hollywood'da başladı. Avrupa sineması, uzun bir süre bu tarz filmlerin üretimine karşı kayıtsız kalsa da 50'li ve 60'lı yıllardan itibaren onlar da bu alana zorunlu olarak bir geçiş yaptılar. Özellikle Fransız sineması için, bu konuda büyük bir potansiyel vardı. Ne de olsa Belçika kaynaklı pek çok çizgi roman ürününü kendisine mal eden bir ülke idi. İşte bu mal edilenler arasında Tintin (Tenten), Fransız sinemasının el attığı ilk çizgi roman olmuştur. Tenten'in sinemadaki ilk filmleri teknik yönden oldukça zayıftı. Sanki bir masal kitabı okunuyormuşçasına çizgi karelerin sabit

için seçilen Jean-Pierre Talbot gerçekten de Tenten'i andıran bir görünümdeydi. Kaptan Haddock için ise Georges Wilson seçilmişti.

Film, Kaptan Haddock'a İstanbul'dan bir mektubun gelmesiyle başlıyor. Mektupta, Haddock'un eski arkadaşı Kaptan Thémistocle Papanic'in öldüğü bildirilmektedir. Papanic kendi gemisi "Altın Post"u miras olarak Kaptan Haddock'a bırakmıştır. Tenten ve Haddock, gemiyi devralmak üzere İstanbul'a gelirler. Fakat gelir gelmez hayal kırıklığına uğrarlar; çünkü vasiyet edilen gemi oldukça eski

ve döküntü bir haldedir. İlginçtir ki, Karexport şirketinin başkanı Anton Karabine bu gemiyi yüksek fiyatlarla satın almak istemektedir. Kaptan Haddock'un hoşlanmamış olmasına karşın tek-

lifi geri çevirir. Ancak bu satmama kararının ardından Tenten ve Haddock'a karşı İstanbul'da çeşitli saldırılarda bulunulur. Bu arada ikili, geminin kaptan kamarasında Papanic'e ait eşyaların arasında bir gazete kupürü keşfeder. Kupürdeki

Tenten İstanbul'da filminden bir sahne. Kaptan Haddock, Malik (Ulvi Uraz) ve Tenten

görünümleri üzerine bir anlatıcı ses öyküleri yorumluyordu.

1960 yılına gelindiğinde ise sinemacılar tekrar kollarını sıvayarak bir Tenten filmi daha yapmak için harekete geçtiler. Film bu sefer canlı oyuncularla çekilecekti. Tenten rolü

haber ufak bir Latin Amerika ülkesi Tetaragua'daki bir ihtilal ile ilgili-
dir. Film ilerledikçe Tetaragua-Altın
Post-Paparanic-Karabine etrafında-
ki gizem yavaş yavaş açığa çıkma-
ya başlar...

Tenten'in İstanbul macerası bu
filmde de sınırlı değildi. Türkiye'nin
ilk telif hakları ajansının kurucusu
Osman Necmi Karaca, "ONK Ajans
50 Yaşında" isimli kitabında Ten-
ten'le ilgili çok ilginç bir anekdota
yer vermiş:

"Benim Tenten'in yaratıcısı

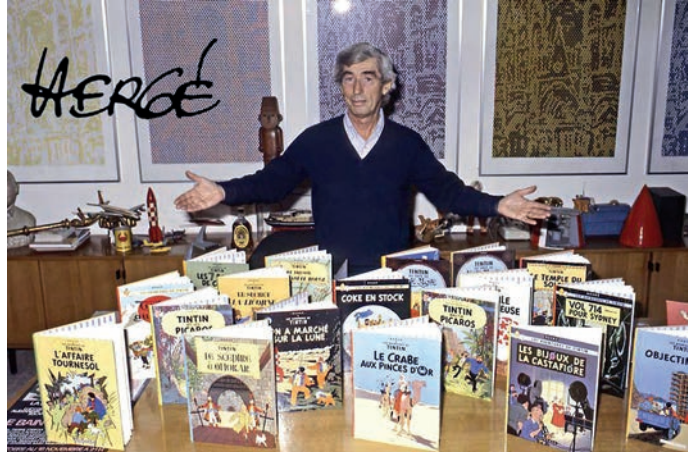
Hergé ile kişisel dost-
luğum vardı. Onun-
la tanışmak için özel
olarak Brüksel'e git-
miştim. Zaten Ten-
ten'in yayıncısı
Casterman Yayıne-
vi'yle ilişkimizin baş-
laması o tanışmayla
birlikte olmuştur. Al-
bümleri Türkiye'de
izinsiz yayımlanı-
yordu. O zaman bu
yayınları yapan bir
numaralı korsan,
Burhan Yayınevi'nin
sahibi Burhanettin
Şener'di.

Hergé'ye: 'Sizin ki-
taplarınız bizde izinsiz
yayımlanıyor.' dedim.
Çok kızdı. O zaman 19
Tenten albümü vardı.
Ama Türkiye'de bası-
lan korsan albümler-
in sayısı 20 taneydi.
Hergé çok şaşırды ve o

yirminci albü-
mü bulup kendi-
sine yollamamı
istedi. Ben, al-
büümü buldum
ve Hergé'ye
yolladım. Bir
süre sonra bana
hayretler içinde
kaldığımı belir-
ten bir mektup
yazdı: 'Osman,
bunlar benim çizgilerim. Oturdum
her bir kareyi tek tek inceledim.

Osman Necmi
Karaca

Belçikalı çizer Hergé (Georges Prosper Remi) yayımlanan
Tenten kitaplarıyla

Belçika kökenli Hergé'nin çizerlik yaşamı; ilko-
kul günlerinde katıldığı izcilik kampında şekillenme-
ye başladı. Bol bol çizim yaptı ve izcilik dergilerine
gönderdi. Georges Rémi, resimlerinde imza olarak
isminin baş harfleri olan G.R.'yi kullanıyordu. Daha
sonra imzasından sıkılarak "R.G." yaptı. Bu Fransız-
cada "Erje" diye okunuyordu, yani yazıldığı şekliyle
"Hergé". Bundan sonra, eserlerinde bu ismi kullan-
maya başladı ve dünyada da bu isimle tanındı.

Yani çizimler sahte değil. Bu adam benim 19 albümümden parçalar çikarmış sonra onları kendi yazdığı senaryoya göre montajlamış ve yepyeni bir kitap yapmış.' dedi. Böyle bir kurnazlığa hem çok şaşırılmış, hem de deyim yerindeyse hayran kalmıştı.

Benden, izinsiz yayınları durdurmak için gerekeni yapmamı rica etti. Biz de dava açmaya karar verdik. Ancak o yıllarda telif davaları ile ilgili bir deneyim yoktu. Hakimler de konuyu iyi bilmiyordu. Avukatımız Özer Günderli, 'İzinsiz yayınları durdurmak ve kitapları toplatmak için önce bir tedbir davası açalım, sonra tazminat davası açarız.' dedi. Mahkemeye bir orijinal albüm, bir de Burhan Yayınevi'nin bastığı korsan albüm sunduk. Doğrusu kazanaçımızdan da çok emindik. Ama hakimın kararı bizim beklentimizin tam tersi çıktı. Hakim tedbire lüzüm olmadığına karar verdi. Gereçesini de şöyle sıraladı.

'Bu (Burhan Yayınevi'nin bastığı korsan kitap) siyah-beyaz, oysa sizinki renkli. Bu küçük boyda, oysa sizin sunduğunuz büyük boy. Ayrıca bunun adı Tenten, oysa sizin ki Tintin.' dedi. Ve biz davayı kaybettik.

Biliyorsunuz Tintin'in Fransızca'da okunuşu Tenten'dir. "Tintin" büyük harfle "TINTIN" yazılır. Aslında orada "tuntin" olan hakimın kendisiydi. Çok şükür günümüzde artık durum değişti. Şimdi telif hakkı davalarına bakan ihtisas mahkemeleri ve bu konunun uzmanı yargıçlar var.

Osman Necmi Karaca'nın bahsettiği sahte albüm, "Tenten İstanbul'da" filminin 32 sayfalık çizgi roman versiyonuydu ve sahte albümler bununla da sınırlı değildi. 1960'lı yıllarda Türk çizimler tarafından üretilmiş literatür dışı (özgün olmayan) Tenten maceraları şunlardır (Çıkış sırası ile): Marmara Canavarı, Tenten Afrika'da, Merih'e Gidiyoruz, Uğursuz Film, Esrarlı Sirk, Asilere Karşı, Perili Dağ, Yamyamlar Arasında.

Tenten Mavi Portakallar filmi afişi

Konumuza dönersek, film, çok iş yapmasa da kendisini kurtaracak kadar hasılat yapmıştı. Yapımcılar, 1964'te Tintin et les Oranges Bleues (Tenten ve Mavi Portakallar) adıyla ikinci bir Tenten filmi daha çektiler. Filmde bu sefer Haddock

rolü Jean Bouise'e aitti. Olay bu kez İspanya'da geçmekteydi. Ancak gerek konunun zayıflığı, gerek Bouise'in selefi kadar başarıyla Kaptan'ı canlandırabilmesi ve hedef kitle olarak bu sefer çocuklara yönelmesi sonucu bu film ilki kadar beğenilmedi. Tabii oyunculara dayalı bir Tenten filmi çekilmesinde en büyük sorun doğrudan karakterin kendisiydi. Çizgilerde saf, çocuksu (ve kimilerinin de cinsiyetsiz) olarak gözükten Tenten, beyaz perdede aynı şekilde görülemiyordu. Belki de bazı şeyler çizgide kalmaya

Hergé tarafından çizilen ilk çizgi roman serisinin kahramanı Totor

devam etmeliydi. Bu düşüncelerden ötürü olsa gerek, Fransızlar sonraki Tenten filmlerini çizgi film olarak üretti.

Hergé, 1928'de çalıştığı derginin genç okuyucu kitlesine yönelik bir hale getirilmesiyle yeni bir dönemece girdi. İlk iş olarak, kahramanı izci Totor'u çizmekten vazgeçti. Yeni kahramanı Tenten, Totor'a benzese de onu oluşturmak için, ünlü Fransız illüstratör Benjamin Rabier'in çizim tarzını örnek aldı ve onun kahramanları olan Tintin Lutin ile Onésime isimli iki ayrı karakterden yararlandı.

Özellikle Onésime giydiği golf pantolonu, saç rengi ve yerçekimine meydan okuyan perçemiyle bildiğimiz Tenten'in neredeyse aynısıydı.

Tintin Lutin -Benjamin Rabier tasarımı Tenten'in isminin esinlendiği karakter

Tintin Lutin'in de Tintin'ini kahramanına isim olarak verdi. Dünyayı dolaşması için de bu kahramanı gazeteci yaptı ve yanına da köpeği Milu (Boncuk), Kaptan Haddock, Profesör Turnosol, ikiz olmasa da birbirine çok benzeyen sakar dedektifler Dupont ve Dupond gibi ilginç dostlar verdi.

Hergé, eğlenceli bir oyun olarak gördüğü ilk öykülerde, olay örgüsünü detaylandırmak yerine doğaçlama yapıyordu. Ancak

Brüksel Güzel Sanatlar Akademisi'nde öğrenci olan Tchong-Jen isimli genç bir Çinli onu, iyi araştırılmış hikayeler yazmaya ve sağlam belgelerden yararlanmaya ikna etti.

Bugün gelinen noktada, Tchang'ın Hergé'nin çalışmaları üzerindeki etkisi açıkça görülmektedir. Bu yüzden de ilk maceraların bazıları ileriki yıllarda Hergé tarafından yeniden çizilmiştir.

Tenten ilk kez 10 Ocak 1929'da Belçika'da yayımlanan 20. Yüzyıl

2011 yapımı Adventures of Tintin-afışı

THE ADVENTURES OF TINTIN REPORTER FOR "LE PETIT VINGTIÈME." IN THE LAND OF THE SOVIETS

EGMONT

Tenten'in yayımlanan
ilk macerası:
Tenten Sovyetlerde

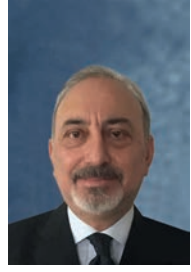
gazetesinin gençlik ekinde, "Tenten Sovyetler'de" macerasıyla okuyucularla tanıştı. Sonucusu olan "Tenten ve Alh-Art"a (tamamlanmamış) kadar 24 albümden oluşan Tenten, 50'den fazla dile çevrilmiş ve 200 milyon adet satmıştır.

Hergé iki filmde yaşadığı vasat deneyimle, yarattığı

karakterin tekrar sinemaya uyarlanmasına kesinlikle karşı çıktı. Tenten'in film hakları ancak onun 3 Mart 1983 tarihindeki ölümünden sonra, eşinin verdiği izinle, üç filmlik bir seri yapılmak üzere Steven Spielberg tarafından satın alınabildi. Serinin çok başarılı bulduğum ilk filmi olan "The Adventures of Tintin", 2011 yılında vizyona girdi. Prodüktörlüğünü Peter Jackson'ın yaptığı ve Steven Spielberg'in yönettiği 3 boyutlu hareket yakalama tekniğiyle çekilen, gerçek aktörlerin oynadığı animasyon 3D Tenten filminde, Tenten rolünü 22 yaşındaki Jamie Bell oynarken, Kaptan Haddock'u Andy Serkis, Kızıl Korsan'ı da son James Bond rolündeki Daniel Craig oynamıştı.

Artık diğer iki filmi bekliyoruz. •

alitekincaam@butundunya.com.tr

Yeni Yıl ve Müşterekler Toplumu

2024

yılı ile 21. yüzyılın yeni bir yılına daha girmiş bulunuyoruz. Tüm dünyada, insanların ve içinde buldukları toplumların yaşadıkları ekonomik sıkıntılar, pandemiler, küresel doğa faciaları, etnik çatışmalar, savaşlar nasıl paylaştıkları müşterekleri oluyorsa; yeni yıl ve Noel kutlamaları da onları bambaşka bir ortak sevinç ve umut zemininde birleştiriyor. Noel sözcüğünün kökeni Latince

Natalis (doğum) kelimesidir. Türk-

çeye Fransızcadan geçmiştir. Her ne kadar Hristiyan bayramı olmakla birlikte, dini motiflerinden arındırılarak tüm dünyada kutlanır olmuştur. Dünyevi yani din dışı bir kutlama ile Noel sanki insanların bilerek ya da bilmeyerek kutladıkları, seküler bir yaşam tarzının da bir göstergesidir. Sekülerizm, Latince çağ anlamına gelen “saeculum”dan İngilizceye geçmiştir. »

Sekülerizm başlıca iki temel önermeyi içermektedir:

Birincisi devletin dinsel kurumlardan kesin bir biçimde ayrı olmasıdır.

İkincisi ise farklı din ve inanışlardan olan kişilerin kanun önünde eşit olarak değerlendirilmeleridir.

Bu noktada, Hristiyan toplumlar dışında, farklı toplumların yılbaşı kutlamalarını dini amaçlı olarak görmek yanlıştır.

Ambrose Bierce, Noel için her ne kadar abartılı bir kinaye ile “Şeytanın Sözlüğü” kitabında “*Parçalara ayrılan ve oburluk, sarhoşluk, cıvık duygular, hediye alıp verme, monotonluk ve evcil davranışlarla kutsanan bir gün.*”⁽¹⁾ demişse de, artık din ve milliyetten bağımsız olarak sadece, mutlu ve güzel günlerin özlemi ile kutlanan

seküler bir müşterek olmuştur. Dünyanın dört bir yanındaki insanların müşterekçi olarak çoğu zaman farkında olmadan paylaştıkları ekosistemler, ekonomik, kültürel, siyasi, dini birçok değerler, yeni bir yaşam felsefesinin, barışın, kardeşliğin, özgürlüğün ve sosyal adaletin, refahın ve demokratik paylaşımın mayasını oluşturabilir.

Jay Walljasper “Müşterekler Toplumu” için; “*Sahip olduğumuz kadar paylaştıklarımıza da kıymet veren bir hayat tarzıdır. Toplumu baştan*

aşağı gözden geçirip yeniden örgütlemek lazım, kültürümüze kılavuzluk eden temel ilkeleri gözden geçirip düzelterek bir paradigma değişikliği gerek.”⁽²⁾ diyor.

Öyleyse, bunu küresel ölçekte gerçekleştirilmek için ortak akıl ve sağduyu gerekmektedir. Doğamız, biyoçeşitlilik, ormanlarımız, uzay, soluduğumuz hava, denizlerimiz, balıklarımız, içtiğimiz sularımız, insanlarla birlikte doğada yaşayan tüm canlılar, parklar ve bahçeler, kütüphaneler, kafeler, spor salonları, Noel ile birlikte geleneksel tüm bayramlar, yaslar, soykırımlar, internet, bilgisayar, cep telefonu, radyo ve televizyon, insanların eşit olduğu tüm kamu kurum kuruluşlar bulduğumuz müştereklerdir.

Girişimci **Peter Barnes**’in dediği gibi, “*Müştereklerimiz*

Peter Barnes

Peter Barnes: “Müşterek lerimiz paylaştığımız mekanlar, sistemler

paylaştığımız fikirler, paylaştığımız kültür demek.”

paylaştığımız mekanlar, sistemler paylaştığımız fikirler, paylaştığımız kültür demek.” Bunları özgürce, sosyal adalet çerçevesinde ve eşit şekilde keyifle paylaşmak ve sahip çıkmak, aynı kaderi paylaşan tüm insanlığı zenginleştirir.

Yaşadığımız ortak dünyada, bazı şeylerin; müştereklerin ve değerlerin satılık olmadığı, tüm insanların ortak değeri olduğunu vurgulamak ve savunmak çok gerçekçidir. Sosyal devlet anlayışı ile Kanada'nın uyguladığı kâr amacı gütmeyen, kamu kurumlarınınca gerçekleştirilen, kapsamlı, herkese yönelik, erişilebilir, yurtiçi ve yurtdışına hakları taşınabilir sağlık müşterekleri sistemleri örnek bir projedir. Kamu çıkarlarında kamu sağlığı, koruyucu hekimlik görmezden gelinemez. Aşılar, ilaçlar ve genetik kodlar dahil, sanat ve müzik çevrelerinde, patent ve telif hakları konusunda yapılan, ticari

amaçlı tehlikeli çalışmalar, haksız rekabete yol açmaktadır. Görsel ve basılı medya başta olmak üzere, internet ortamında yaratılan bilgi kirliliği, özellikle politikacıların, iktidarların devamı ve çıkarları için rahatlıkla kullandıkları bir araç haline gelmiştir.

Güzel ve değerli müştereklerin tarih boyunca, defalarca kullanılmasına örnek

olarak, **Beethoven**'ın 9. Senfonisi'ni verebiliriz. **Eduardo Galeano**'nun “Aynalar” kitabında Sağırılık yüzünden kendisi eserinin tek bir notasını bile dinlemedi, ne var ki; **Prens Bismarck** bu senfoninin Alman ırkını çağrıştırdığını ilan etti. Bakunin onda anarşinin müziğini buldu. **Engels** onu insanlığın marşı olarak kabul ederken, **Lenin**, Enternasyonal'dan daha devrimci buldu. **Herbert Von Karajan** bu senfoniye bir konserinde Nazi hükümeti için yönetirken, yıllar sonra özgür Avrupa Birliği'ni onunla kutlamaktan geri kalmadı. Japonlar hem

Görsel ve basılı medya başta olmak üzere, internet ortamında yaratılan bilgi kirliliği, özellikle politikacıların, iktidarların devamı ve çıkarları için rahatlıkla kullandıkları bir araç haline gelmiştir.

imparatorları için, hem de kamikaze savaşçıları için kullandılar. Enteresan bir şekilde, Berlin Duvarı 1961’de 9. Senfoni ile yükselirken, 1989’da yine bu senfoni ile yıkıldı. (3)

Öyleyse, insanlığın birçok ortak değerinde buluşma gayesiyle, daha iyi bir gelecek ve dünya yaratmak için, toplumsal değişime öncülük edebilecek, başta kendi kişisel değişimimiz olmak üzere, “Neler

yapabiliriz?” sorusunu sizlere yöneltirken, tüm insanlığın müşterehi olan, 2024 yılı kutlamalarının, ülkemiz ve ülkemizin güzel insanları başta olmak üzere, tüm dünyaya barış ve esenlik getirmesini dilerim. •
muratmolu@butundunya.com.tr

***Kaynakça:**

- (1) Ambrose Bierce, “Şeytanın Avukatı”, Omega Yayınları 2005.
- (2) Jay Walljasper, Bengü Akbulut (Hazırlayan) “Müştereklerimiz-Paylaştığımız Her Şey”, Metis 2014.
- (3) Eduardo Galeano, “Aynalar”, Türkçesi: Süleyman Doğru, Sel Yayıncılık 2010.

Müşterek AFORİZMALARİ

■ “Doğa yasaları gereği, hava, akarsular, denizler-dolayısı ile deniz kıyıları tüm insanlığın ortak malıdır.”

**Justinianus Yasaları,
MÖ 535**

■ “Toplum gerçekten de bir sözleşmedir-yaşayanlar, ölümler ve doğacaklar arasında.”

**Edmund Burke,
İngiliz Devlet Adamı, 1792**

■ “Doğanın armağanları insanlığın ortak mülküdür.”

Thomas Paine

■ “Sürdürülebilir, adil ve doğurucu bir dünya inşa etmek için büyük umudumuzun müşterekler temelinde bir yönetim-katılımcı, işbirliğine dayalı, şeffaf bir yönetim-olduğunu gösterelim.”

**2009 Dünya Sosyal
Forum Manifestosu**

■ “Zengin bir adam değilim, ama iyilikte zenginim, başkalarıyla elbirliğinde zenginim.”

**Endonezya
Weyewan Halkı
Sözcüsü**

Dr. Murat Molu'nun sesinden Arif Damar'ın “Eski Yağmurları Dinliyordum” kitabından “Yeni Yıl-1959” yazısı.

Seçimlere ve Protestolara Katılım

2023 - 2024 dönemi seçim yorgunluğu yaşadığımız bir dönem olarak gözüküyor. Hem sürekli bir seçim seferberliği, hem de 20 yıldır değişmeyen sonuçlar bu yorgunluğun değerimine su taşıyor. Bu yazımızda katılım ile ilgili kuramları özetleyerek, bir sonraki yazıda ise daha geçerli bir kuramın temellerini açıklayacağız. Michigan, Pennsylvania ve Wisconsin'da 2016 seçimlerinde katılım oranı daha yüksek

olsaydı Hillary Clinton 45. ABD Başkanı olabilirdi. Daha önceki yazılarımızda siyasi katılım ve çeşitlerinden bahsetmiştik. Seçimlere katılım siyaset bilimi ve sosyal bilimlerin en çekişmeli alanlarından biridir. Temel aldığı kuram ve fikirler yetersizdir. İnsan psikolojisini pek de hesaba katmayan varsayımlara dayanır. Bu durum 2016 ABD seçimlerinde açıkça ortaya konmuştur. Başkan adayı Trump'ın seçim

kampanyası Müslümanlara ve Meksikalı göçmenlere yönelik sert bir dil içeriyordu. Daha önce oy kullanmak için kayıt yaptırmamış bu kitleleri harekete geçirdi. Doğal bir açıklama, kampanya söyleminin kendilerini öfkeliendirdiği ve korkuttuğu ve bu nedenle yaklaşan seçimleri kendileri için önemli gördükleri yönündedir.

Seyimlere katılım konusunda akademisyenler ve kampanya yetkilileri, on yıllardır katılımı anlamaya ve artırmaya yönelik ortak çabaları ifade eden “seçmeni sandığa getirin” (get out the vote-GOTV) stratejilerini vurgulamaktadır. Bu çalışmaların odak noktalarından biri, potansiyel seçmenlere harekete geçirici mesajların en etkili şekilde nasıl iletileceğidir. Örneğin bu çalışmalar kayıtlı telefon aramaları (robocall) yerine yüz yüze propaganda için kullanılması gerektiğini göstermiştir. Ayrıca sosyal baskının nasıl uygulanacağını da öğrendik. Duygusal motive edici olarak utancın da önemi ortaya çıktı. Kampanya mesajları önemlidir. Özellikle, insanları ortak eyleme yönlten duygusal tepkileri ortaya çıkarma konusundaki etkisi açısından önemlidir. Bu duygusal tepkiler utancın daha ötesinde olup, kızgınlık, ahlaki öfke, coşku ve bazı durumlarda da kaygı içerir.

Siyasi davranışlar üzerine erken dönem çalışmalar, insanların sandığa gitme isteğini, aile içindeki

sosyalleşmesi, okuldaki eğitimi ve yetişkinlik dönemindeki kurumsal deneyimleriyle şekillenen psikolojik faktörlerle bağlamıştır. Bu çalışmalarda güdüsel güçleri ve bir bireyin oy kullanma ihtimalini etkileyen psikolojik etkenleri tanımlamışlardır. Bu çalışmalardaki örneklemlerde, oy kullanmanın bir görev olduğuna güçlü bir şekilde inanan kişiler oy kullanmaya çok meyillidirler. Oy kullanmayan bazı kişiler yasal engeller ya da pratik zorluklar nedeniyle oy kullanmamıştır. Kişisel etkililik hissi -iyi eğitimli kişilerde daha yaygındır- kampanyalara yönelik ilgi ve seçim sonucunun önemli olduğu algısı kişilerin sandığa gidip gitmeyeceğini öngörmeye önemli etkenlerdir.

Eğitim düzeyi katılımı olumlu etkiler. Çünkü siyasete duyulan ilgiyi ve kişisel etkinlik duygusunu besler. Yüksek gelirli olanların oy kullanma olasılığı düşük gelirli olanlara göre daha yüksektir.

Bu öncü çalışmalar, somut kuramlardan kaçınsa da yine de genellemelerde bulunmuştur. Bu genel çıkarımlar oy kullanma sürecine dair korelasyonlara dayanır. Eğitim düzeyi katılımı olumlu etkiler. Çünkü siyasete duyulan ilgiyi ve kişisel

etkinlik duygusunu besler. Yüksek gelirli olanların oy kullanma olasılığı düşük gelirli olanlara göre daha yüksektir. Orta yaşlıların oy kullanma olasılığı da gençlere göre daha yüksektir ve oy kullanmak bir alışkanlığa dönüşme eğilimindedir. Son yıllarda sosyal psikolojideki gündem aile

ve kurumların sosyalleşmedeki rolünü açıklamaktan bilişsel ön yargıların, duyguların, uyarıların ve takviyeli öğrenmenin insanların tercihlerinin şekillenmesi ve eyleme geçme arzusu üzerindeki etkisinin izini sürmeye evrilmiştir. Çağrışım ve hafızanın bilişsel yapılarının siyasi tercihin

şekillenmesinde etkili olduğunu ortaya koymuştur. Duygular da siyasi davranışı etkiler. Sosyal psikoloji ile iç içe geçmiş bu erken dönem çalışmalar, oy kullanma maliyetinin katılımı azaltabileceğini kabul eder. Aynı zamanda, katılımın maliyetinin başkalarına yüklemeye eğilimi yüzünden sekteye uğrayabileceğini öngörmemişler.

1 1950'lerin sonunda yayımlanan Anthony Downs'un "An Economic Theory of Democracy" adlı çalışması, siyasi davranış ve parti rekabeti alanında ekonomik temeller üzerine kurulu bir klasik oldu. Oy kullanıp kullanmamak, hangi parti- nin destekleneceği tercihinden daha

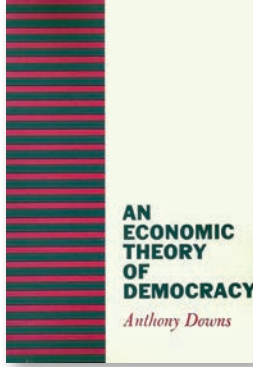

Anthony Downs ve kitabı
An Economic Theory of
Democracy

sınırlı bir öneme sahiptir. Seçmenin akıl yürütmesi şöyledir: "Bana en fazla fayda sağlayacak olanı seç." Beklenen fayda farkına dayanan bu

karar verme kuralının çok önemli bir anomaliye işaret ettiği fark edilir. Kitlesele bir seçimde oy kullanmak neredeyse hiç bir zaman seçmenin elde ettiği kazancı artırmayacaktır. Söz konusu yönetimi iktidara taşıyan seçimlerde oy kullansın ya da kullanmasın birey icraatlardan faydalanacaktır. Yani maliyet fayda hesaplamasının fayda kısmı sıfırdır. Oy kullanmak az da olsa maliyetlidir.

Daha sonraki araştırmalar bu paradoksa odaklanacaktır. Oy kullanmanın maliyetinin olması işin doğasında vardır. Tekil oylar asla sonucunu -kazanan ya da kaybeden tarafı- değiştirmez. İnsanları sandığa götüren şey seçim sonucunu önemli

görürken harekete geçmemenin yol açacağı zihinsel bir uyumsuzluk olabilir. Ya da toplumsal baskılar onları yönlendirebilir. Dahası vatandaşlar seçimin stratejik bağlamını kendilerinin değil parti liderlerinin bakış açısından değerlendirebilirler. Böyle bir durumda kolektif eylem sorunları yüzünden evde kalmaları gerekmez.

Daha sonraki kuramcılar, potansiyel seçmenlerin, faydayı maksimize etmek yerine, pişmanlığı minimize ettiklerini ortaya çıkardı. Seçimlere katılımdaki en büyük pişmanlık, oy eşitliği sebebiyle berabere biten bir seçimde oy kullanmamış olmaktır. Bu seçimi ne kadar önemli gördüğüne ve bu önemi oy kullanmanın maliyeti karşısında nasıl tartıştığına göre belirlenecektir. Bu kuramın varsayımlarını yerine oturtmak gerekir. Bu da dışavurumcu oy kullanma kuramı ile geliştirildi. Bazen tüketiciler, tüketmekten zevk aldıkları için değil başkalarına kendileri hakkında bir şeyler anlatmak için belirli bir ürün veya marka satın alır. Bu anlayış siyasi davranışa da uygulanmıştır. Bireyler, illa bir sonuç üretmek için kolektif eyleme katılmazlar, daha ziyade kendilerini bu tür sonuçlarla ilişkilendirmek kim olduklarını ifade etmek için bu şekilde hareket ederler. İnsanların dışavurumcu oy kullanmaları sonucu elde ettikleri fayda özeldir ve gerçekten oy kullanmalarına bağlıdır. Dışavurumcu oy kullanma gerçek hayattaki iki olguyu açıklamaya yardımcı olur: Seçimlere pozitif katılım ve çoğunluğa uyma.

Daha yakın zamanlardaki yaklaşımlar, gruplar, partiler ve ağlar üstünde çalışıyorlar. Seçmenler gruplara ayrılır, her biri seçim sonuçlarını etkilemek için yeterli üyeyi kapsar ve liderleri üyeleri sandıklara götürmek için sopa ve havuç kullanırsa, katılımın önündeki kolektif eylem engelleri ortadan kalkar. Liderlerin seçim sonuçlarını önemli gördükleri zamanlarda destekçilerinin sandığa gitmeleri için daha fazla çalışacağını düşünebiliriz.

Sonuçlarla ilgili fayda farkları genel seçmenler düzeyinde değil liderler düzeyinde etkili olur. Seçmenlerin harekete geçirilmesi ile ilgili ağ kuramları son zamanlarda oldukça ilgi görmektedir. Seçmenleri harekete geçiren grupların bir şekilde oy kullanmaları için üyelerini yönlendiren zorlayan ya da teşvik eden belirlenebilir liderleri olmasına rağmen, sosyal ağlar gayri resmidir ve harekete geçirme çalışmalarını daha üstü kapalı ve spontane yollarla gerçekleştirirler.

Esas olarak sosyal psikolojik durumdan ekonomik yönelime geçiş sonrasında, karar ve oyun kuramı modelleri oy kullanmayla ilgili gözlemlenen unsurları öngörmekte başarısız oldu. Fayda farklarının insanların oy kullanma isteğinin sonuçları üzerindeki uyarıcı etkilerini pek anlamadılar. Bir sonraki yazımızda bu eksikleri giderebilecek bir modeli tanıtacağız. •

barbarosenec@butundunya.com.tr

Kültür ve Sanat
Dünyasından
Dr. Tekin Özertem

Yenilikçi oyunları ile
söylenemeyeni dile getiren yazar:

Jon Fosse

İnsanlığa hizmet edenleri ödüllendirmek üzere Alfred Nobel'in vasiyeti üzerine 1901 yılından bu yana her yıl İsveç Kraliyet Bilimler Akademisi, İsveç Akademisi, Karolinska Enstitüsü ve Norveç Nobel Komitesi tarafından bu yıl Edebiyat Ödülü verilen, Norveçli oyun yazarı Jon Fosse...

Oyunları kırktan fazla dile çevrilmiş, yirmiden fazla oyunu 1990'lı yıllardan bu yana dünyanın dört bir yanında sahnelenmiş; Henrik İbsen kadar ünlü bir tiyatro oyunu yazarı Jon Fosse. Aynı zamanda, düzyazı ve çocuk kitabı yazarı, şair ve denemeci ve çevirmen.

Çağdaş Norveç edebiyatının en önemli seslerinden biri.

Oyun yazarı olarak 1904 yılında ilk Nobel Edebiyat Ödülü sahibi, İspanyol José Echegaray. Paul Heyse (1910), Maurice Maeterlinck (1911), Gerhart Hauptmann (1912), Jacinto Benavente (1922), Luigi Pirandello (1934), Eugene O'Neill (1936), Samuel Beckett (1969), Gao Xingjian (2000) bu yıla kadar bu ödüle layık görülen dünyaca ünlü oyun yazarları.

idealizm, sıradışılık, cesaret, güç, dürüstlük ve derin duygululuk, lirizm, yenilikçilik, evrensel gerçekçilik. Oyun yazarı olarak Jon Fosse'ye verilen bu ödülün gerekçesi de yenilikçi oyunları ile söylenemeyeni dile getirmesi.

Söylenemeyeni dile getirmek...

Sanatın, tiyatro sanatının varoluşundan bu yana yaptığı bu. Konuşma yeteneğine sahip olmadan önce ilk insanların söylemek, anlatmak isteyip de söyleyemediği yaşanmışlıkları, örneğin gerçekleştirdikleri avlanmaları oynayıp canlandırarak ifade ettikleri çağlara kadar uzanıyor tarihi geçmişi.

Nobel Edebiyat Ödülü'nün gerekçesi -söylenemeyeni dile getirmek- bu sorunun tam anlamıyla ortadan kalkmamış olduğunun bir kanıtı.

Sadece yaşanmışın canlandırılması ile kalınmamış giderek ritüeller ile gelecek beklentiler de oynanarak ifade edilir olmuş. Gerçeğin ve geleceğe yönelik beklentilerin canlandırılması, giderek sanatsal bir dönüşüm ile -bilebildiğimiz kadarı ile milâttan önce 6. yüzyılda – insanların duygu ve düşüncelerin, olanla olması / olmaması gerekenlerin sahnede

Tüm bu ödüllerin gerekçeleri, ulusal geleneksel tiyatroya katkı,

canlandırılıp sergilenmesi ile var olmuş bu işlevselliği ile vazgeçilmez bir sanat dalı olarak tiyatro.

Vazgeçilmezliği, vazgeçilemez oluşu bir birey olarak insanı ve toplumları iyi, doğru, güzel, çirkin, doğru ve yanlış olanla yüzleştirmesi; duygu ve düşünceleri, duyumsanıp özleneni dile getiriyor olması. Çağlar boyunca söylenmesi gerekenleri ve söylenemeyenleri duygulandırarak, düşündürerek, güldürerek, yüceltip eleştirerek sürdürmekte bu işlevini.

Söylenemeyeni söylemek, söyleyebilmek geçmişte olduğu gibi bugün de pek de kolay değil. Kimi oyunların yasaklanıyor, direnen sanatçıların dışlanıp suçlanarak cezalandırılıyor olmaları bu yüzden. Gelişmiş toplumlarda / ülkelerde bu gibi sorunların üstesinden gelinmiş gibi olsa da bu yıl Nobel Edebiyat Ödülü'nün gerekçesi -söylenemeyeni dile getirmek- bu sorunun tam anlamıyla ortadan kalkmamış olduğunun bir kanıtı. Söylenemeyenin söylenebilmesi neden ödüllendirilsin ki!

Birçok ülkede aydınlar tarafından halkların aydınlanması, kültür / yaşam düzeylerinin geliştirilip yükseltilmesi, insanı insan yapan değerlerin benimsetilmesi için bir okul olarak görülüp benimsenmiş tiyatro. Tanzimat Dönemi'nden başlayarak Batılılaşma ile bizde de böyle olmuş. Tanzimat Dönemi'nin ilk yıllarında başlanmış tiyatro binalarının yapımına. Çeviri ve adapte

oyunların sahnelenmesi; İbrahim Şinasi, Namık Kemal, Ahmet Mithat Efendi, Ahmet Vefik Paşa, Recaizade Mahmut Ekrem, Abdülhak Hamit Tarhan gibi yazarlarımız özgün oyunları bu dönemde yazmaya başlamışlar. Batılılaşmanın / aydınlanmanın tiyatro sayesinde gerçekleştirilebileceğine inanılmış.

İlk konservatuvarımız ve ödenekli tiyatromuz olan bugünün İstanbul Büyükşehir Belediyesi Tiyatrosu'nun kurucusu Cemil Topuzlu Paşa

İlk konservatuvarımız ve ödenekli tiyatromuz Dârî'l-bedâyi-i Osmânî / Osmanlı Güzellik Evi, bugünün İstanbul Büyükşehir Belediyesi Tiyatrosu, Batılı anlamda tiyatro oyuncularını yetiştirilmek üzere ülkemizde tiyatro sanatını yaygınlaştırmak amacıyla için Şehremini / Belediye Başkanı Cemil Topuzlu Paşa tarafından 1914 yılında kurulmuş. Cumhuriyetin kuruluşundan sonra da bu amacı gerçekleştirmek üzere düzenli olarak Darülbedayi daha sonra Türk Tiyatrosu adı ile bir dergi yayımlanıp yurdun dört bir yanına turneler düzenlenmiş.

1924 yılında Ankara'da kurulan Musiki Muallim Mektebi'nin Devlet Konservatuvarına dönüştürülerek tiyatro, opera, bale ve müzik sanatçılarımızın devlet tarafından yetiştirilmesine başlanması da 1936 yılında gerçekleşti. Devlet Tiyatro ve Operası da 1949 yılında kuruldu. Bugün devlet ve belediye tiyatrolarının yanı sıra özel tiyatrolarımız ülkemizin birçok kentinde perdelerini açmakta, festivaller yapılmakta, yurt dışına turneler düzenlenmektedir.

Geleneksel tiyatromuzun; Orta Oyunu, Karagöz ve kuklamızı yenileyerek çağdaştırmamız gerek.

Tanzimat Dönemi'nden bugüne tiyatro oyunu dağarcığımız geliştirdi ve gelişmektedir. Daha da gelişmesi için yazarlarımızın oyunlarının da en az yabancı oyunlar kadar

sahnelenmesi, özel tiyatroların devlet ve gönüllü toplum kuruluşları tarafından desteklenmesi, yazarlarımızın söylenmesi gerekenleri söyleyebilecekleri özgürlük ortamının sağlanması gerek.

Bunun yanı sıra yapılması gereken önemli bir şey de İspanyol dramasının harika geleneklerini tekrar dirilttiği için 1904 Nobel Edebiyat Ödülü'ne layık görülen José Echegaray gibi bizim de geleneksel tiyatromuzun; Orta Oyunu, Karagöz ve kuklamızı yenileyerek çağdaştırmamız gerek. Bu konuda yapılmış girişimler yok değil, ama daha çoğuna gereksinim var. Çünkü her toplumun kendisine özgü geleneksel dramatik özellikleri var. Bu özellikler de insanları tiyatro ile bütünleşmeye yönlendiren önemli sahneleme tekniklerinden oluşuyor.

Bir başka yapılması gereken de Antik Yunan'da olduğu gibi tüm insanların tiyatro ile buluşmalarının sağlanması. Ülkemizde insanların ne kadarının bir tiyatro oyunu izlediğini söyleyebilmek olası değil. Çünkü böyle bir araştırma yok. Çağdaşlaşmanın, bir yolu da tiyatro oyunu izlemekten, söylenemeyip söylenenleri izleyip, dinleyip içselleştirmekten geçiyor...

Yaşasın sanat, yaşasın tiyatro! •

tekinozertem@butundunya.com.tr

Dağ Köyünü Tiyatro ile Tanıştıran Doktor ①

Yazan: YILMAZ MERİÇ

“Efendimiz acemilik” Turgut Uyar

Her yeni gün ve her geçen zamanda, insanlığa dair umudun yavaş yavaş eksildiği bu topraklarda; eski, güzel, naif hikayelere sarılmaktan başka yol kalmıyordu bize. Yeni olan hiçbir şey, paranın ve gösterişin dışında birşey vadetmiyordu artık. Sanki o eski güzel insanlar, o güzel atlara binip gitmişlerdi de bize onların türküsünü söylemek kalmıştı sadece...

1969 yazında Makendonya'nın Tito Veles (Köprülü) yakınlarında eski bir Türk köyü olan Orizare'de, tarih boyu acılara ve soykırımlara tanık olmuş bir köyde, tamı tamına 2199 km uzakta başlamıştı doktor Esat'ın hiç bitmeyecek yolculuk hikayesi...

Bir okul çıkışı eve döndüğünde *“Gidiyoruz.”* demişti Sancak boyundan babası, işçi Rahman. *“Yüz yıllar*

*boyu balkanlarda bir cennet tasviri
gibi dilden dile dolanan, her yorgun-
luğun gölgesi, her gurbetin ana kuca-
ğı canımın içi İstanbul'a gidiyoruz.
Artık kimseleri kaybetmek yok, ölüm
yok, gözyaşı yok; bağrımıza taş basıp
döneceğiz ata yurduna."*

Ta Viyana seferinden beri yal-
nız bırakılmaşlardı işçi Rahmanlar,
Esatlar, Kıymetler. Her fırtınada ilk
onlar savrulmuş, ilk onların dalı kı-
rılmış ama sabretmişlerdi... Şimdi
ise, köklerini ulu bir toprağa taşıma-
nın vakti çoktan gelmişti...

Sirkeci'de hamalların, at araba-
larının ve korna seslerinin ara-
sında uyandı Esat. Anası Kıymet'in
kucağına sokulmuş şaşkınlıkla iz-
liyordu pencereden bu koca şehrin
uğultusunu. Babasına baktı sessiz-
ce. Sararmış bıyıkları, mavi gözleri
ve yüzündeki bin yıllık kederle dağ
gibi babası işçi Rahman'a. Sonra,
anasının ayakları arasında iştirilmiş
küçük bir erik fidanına.

1969 ağustosuydu ve İstanbul'da
yankılanan sesler yalnızca hamalla-
rın, arabaların sesleri değildi. Gür
bıyıklı, yeşil parkalı çocuklar da ba-
ğırıyorlardı sokak ortasında "yaşa-
sın, kahrolsun" diye...

Dr. Esat Güngör'ün mezuniyet fotoğrafı.

Kartal'da, ayınların birbirlerine
sokulduğu bir Boşnak mahallesinde,
dilini bile bilmediği bir coğrafyada
bahçelerindeki erik fidanı ile birlik-
te büyüdü Esat. Kartal Lisesi'nde
gür bıyıklı, yeşil parkalı çocuklara
karıştı. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nde
ise Küba'lı bir doktorun hayatına
öykündü sonra. Okulu bitirdiğinde
üçra bir Güneydoğu kasaba kurası
beklerken Antalya'nın 1280 rakımlı

Yazarımızı tanıyalım: Yılmaz Meriç 1979 yılında An-
talya Akçay'da bir Yörük köyünde doğdu. İlk ve orta öğre-
nimini Akçay'da, Lise eğitimini Elmalı Sağlık Meslek Lisesi'nde,
Üniversite eğitimini Dokuz Eylül Üniversitesi'nde tamamladı.
Uluslararası ilaç firmalarında çeşitli pozisyonlarda görev aldı.
Motosiklet tutkusu ona Orta Doğu'yu tanıma şansı verdi.

Genlerinin verdiği göçebe ruh, yol ve insan hikayelerinin pe-
şinden koşmasına neden oldu. 44 Yaşında İç Mimarlık okumaya başladı. Evli ve
Leon isiminde bir oğlu var. Yılmaz Meriç İstanbul Büyükkada'da yaşıyor.

bir dağ köyünde buldu kendini. Sonradan farkedeceği, Güneydoğu kasabası kadar yalnız ve kimsesiz bir köyde...

Antalya garajından eski bir köy otobüsüne bindi Esat. Kesif bir si-gara kokusunun sindiği otobüste, kavruk, esmer, kara kuru ve yorgun yüzler, beyaz tenli, sarışın, renkli gözlü bir Boşnağa bakıyorlardı uzun uzun.

Anadolu'da yabancı bir insanın yüzüne uzun uzun pervasızca bakılır. Bir merak duygusundan kaynaklıdır hep bu. İnsanların gitmek için çırpınıp durduğu bir coğrafyada geleni tanıma, anlama ve anlam verme çabasıdır o bakış hep... O sırada Esat da anlamaya çalışıyordu o insanların. Yüzlerini, çizgilerini, tepkilerini takip ediyordu göz ucuyla. Bir süre sonra uğultunun içinde anlam veremediği tavuk seslerine yöneldi bakışları. Birbirine ayaklarından bağlanmış, yerde yatan tavukları gördüğü anda anasının ayakucunda getirdiği erik fidanını hatırladı. Beş saatlik uzun bir yolculuğun ardından sislî, gri bir kış günü indi köyün meydanında.

Köyün emektar Sağlık Memuru Mehmet karşıladı yeni mezun Doktor Esat'ı. Bir kahvede çay içildi, sorular soruldu ve köyün dar, eskimiş sokaklarından sağlık ocağına gidildi. Yapmış olmak için yapılmış, Sovyet bloklarındaki evlerin ruhsuzluğuyla, bizdeki yeni akım zihniyetin karışımı, herşey olmasa düşünülüp, sağlık ocağı olmasına karar verilmiş bir yapının önünde

durdular. Sağlık memuru Mehmet olan biten herşeye uzak, konuşuyordu habire. Esat ise hiçbir şey duymadan uzun uzun yeni hayatına bakıyordu. Bahçeye çiçekler ekse, kapının hemen yanına bir asma sardırsa, altına tahta bir masa yapsa, üstüne sardunya koysa mesela, toparlanırmıydı burası azıcık diye geçirdi içinden. Uzun ve anlamsız bir koridordan yürüyerek girdiler içeri. "*Şurada da siz kalırsınız.*" dedi sağlık memuru Mehmet. Bir yatak, bir odun sobası ile pencere kenarında küçük bir masa... Mehmet gidince bir süre pencereden dışarıyı seyretti Esat. Bavalunu yatağının yanına iliştiirdi. Sırt üstü uzanıp ellerini başının altına koydu. Yol kendi molasını vermişti artık. "*Hey gidi koca Makedonya, hey gidi İstanbul, hey gidi Akçay...*" deyip, gülümseyerek kapadı gözlerini...

Ertesi sabah koridordan gelen seslere uyandı Esat. Kafasını kapıdan dışarıya uzattığında; yaşlı bir kaç kadın, annesinin kucağında battaniyeye sarılmış bir bebek, elinde yumurta sepetiyle bir amca bekliyordu. Beyaz formasını alelacele üzerine giyip fırladı hemen. Mahcup, yarım ağız gülümseme ile insanların yanından odasına attı kendini. Elin yüzünü yıkayıp toparlandı, tam kapıyı açacakken yılların deneyimiyle "*Günaydın Doktor Bey.*" dedi Hamiyet Hemşire, "*Hoşgeldiniz...*"

Bir bebeğimiz var çok ağlayan, gaz gibi duruyor ama isterseniz önce onu alayım içeriye?"

“İlk hastam minicik bir bebek olmamalıydı.” diye geçirdi içinden. Saniyenin onda birinde çocuk stajından aklında kalanları düşündü, notlarını ve Hamiyet hemşiresinin sa-kince, gaz gibi duruyor ama deyişini... Anadolu’da deneyimli anaç bir ebe-hemşire rahatlatılabilir ancak yeni mezun genç bir hekimi. Onun yüzüne bakılır önce, o sakın görünüyorsa korkulacak birşey yoktur hissi seni rahatlatır.

Öyle de oldu...

“Emziriyor musun?”

“Emmiyor!”

“Ne yediriyorsun?”

“Pirinç Unu.”

“Başka?”

“Pirinç unu.”

“Kızım, sadece pirinç unu mu yediriyorsun?”

“Ağlarsa emziğine pekmez sürüyorum biraz da Doktor Bey, başka yedireceğim bir şey yok.”

Utandı kadın bunları söylerken. Israrla “Başka? Başka?” diye soran doktor Esat da utanmıştı bu densizliğine. Ağlayan çocuğu omzuna yatırıp sırtını sıvazlayarak pencereye doğru yürüdü Esat. Dışarıya bakarken “Geçecek kızım, geçecek güzel kızım. Hadi bakayım, hadi benim benim güzel kızım...” diyordu.

Güzel kız büyük bir gürültüyle çıkardı gazını. Yüzünde belli belirsiz küçük bir tebessüm ile bakıyordu etrafına. Dünya sadece küçük, güzel bir kız için değil, büyükler için de bir süreliğine güzelleşmişti sanki.

Esat hep bildiği bir gerçeklik ile çok hızlı yüzleşmişti sanki. Yokluk, cehalet ve çaresizlik...

Sağlık ocağından hiç çıkmadan neredeyse iki-üç gün geçirdi Esat. Sahanda yumurta, menemen, tost, çay ve bolca sigara. İlk cumartesi sabahı eşofmanlarını çekip köyün çarşısına doğru yürümeye başladı. Esat’ı gören köylüler mahçup ve utangaç bir yüzle selamladılar onu. “Hoşgeldiniz Beyim.” dedi, ‘Kara Ömerlerin’ Hasan.* Az ileride, daha on sekizinde ‘Civanların’ Mehmet* parkasının önünü hafifçe kapatıp utangaç bir saygıyla geçti yanından. Çarşı girişine yakın Cuma’nın Lokantası’ndan çıkmış zayıf, incecik, upuzun, kıpkırmızı Turgut amca kasketini indirip “Hoşgeldiniz Doktor Bey. Bir ihtiyacınız var mı?” dedi. Yirmili yaşlarda bıyıkları yeni terlemiş o sarışın çocuk, o gün kendini büyümüş hissederek yürüdü köyün meydanına... Sıra sıra kahvehaneler dizilmişti yolun soluna ve sağına. Solda, tam da Nazım’ın şiirindeki gibi bir çınar ağacının dibine yaslanmış “**Güleriyle Kıraathanesi**” tabelasını gördü.

İçindeki Boşnak çocuk kıpır kıpır oldu bir an. Doğduğu topraklar geldi aklına. Cenazelerini bile türkülerıyla uğurlayan, her acıya rağmen gülmeyi, gülebilmeyi beceren Balkanlardaki o uzak, o yalnız ülkesi. Talaş ve mazot kokulu kahvehanenin kapısından girdi içeriye. O kimseleri tanıyamıyordu ama herkes tanıyordu köyün doktorunu.

Muhtemelen, Tanrı'nın doğarken yüzüne bir gülümseme çizdiği Ali karşıladı Esat'ı. Yalnızca Esat'ın değil, tüm insanlığın unuttuğu bir gülümsemeyle "Hoş geldiniz." dedi Ali Tok. "Doktorum buyrun, hoş geldiniz. Öğlum, orta demlikten bir çay gönder doktorumuza!" dedi...

Kimseler bilmesede, orta demlikten çay ancak çok özel insanlara kısımtır Anadolu'da. Esat'ın ve o özel insanların asla anlayamayacağı bir kayırma şekli aslında. Bu kibarlıktan habersiz gelen çayını yudumladı Esat. Fenerbahçe maçını izleyebileceği yeri de belirlemişti artık kafasında. Kahvenin köşesinde oturan gençleri seyretti bir süre ve elinde çay bardağı ile yanlarına yaklaşip "Ne oynuyorsunuz gençler?" diye sordu.

"Kılınc çekiyorusun." diye cevap verdi Manav Hüseyin.

"Nedir Kılınc?"

"Bir sayı söylersin Doktor Bey, o sayı ilk kimin önüne düşerse o kazanır."

"Paralı mı oynuyorsunuz bunu?" dedi Esat. Manav Hüseyin kafasını kaldırıp etrafa bakındıktan sonra sessizce kafasını salladı.

"Başka neler yaparsınız köyde?" diye devam etti Esat.

Kahveci Ali ve Güleriyüz
kırathanesi

"Top sahası var yukarıda, Umud Tepesi'nin hemen altında." dedi Hüseyin.

Neredeyse herkes, akşama kadar elma bahçesinde çalıştıktan sonra geliyordu kahveye. Futbol, kumar ve çiftçilik arasına sıkışmış bu sıkıcı döngü içini kararttı Esat'ın. "Görüürüz gençler." deyip kalktı

masadan. Sağlık ocağına dönerken "Ne yap-

sak da bu çocukları bu döngünün içinden çıkarsak." diye geçiriyordu aklından. Esat bu sorunun cevabını bulduğunda onlarca çocuğun, köylünün hayatının bir anda nasıl değişeceğinden habersiz girdi sağlık ocağındaki soğuk odasına.

Günler, haftalar, aylar geçmiş; çevre köylerden, kasabalardan bile gelen hastalarla sağlık ocağı dolup taşmıştı. Esat o asmayı dikti ocağın kapısına. Tahta masasını yaptı bir hafta sonu. "Doktorum sardunya olmaz bizim buralarda." diyenlere inat dikti sardunyasını. Mesai bitiminde herkes dağılıp gittiğinde evlerine, buz gibi havaya aldırış etmeden çayını alıp bahçedeki masasına oturdu. Tam sigarasını yakacağı anda parlak bir fikir bulmuş gibi vazgeçti yakmaktan.

Düşündü, düşündü ve “Tiyatro ya-hu... Bu köyde neden tiyatro yapma-yalım? Neyi eksik bu insanların?” Hızlıca postaneye koştu ve jeton-lu kulübeden İstanbul’daki tiyat-ro-cu arkadaşını aradı. Ne olabilirdi? Ne gerekirdi? Nereden başlanırdı? Uzun uzun konuştular, konuştukça büyük jetonlar yetmedi yaşadığı he-yecana. “Oldu bu iş dedi Esat. Oldu vallahi!”

Ali dedi, kahveci Ali Tok ile konuşmalıydı önce. Aydın adam-dı, şehir görmüş, Cumhuriyet okur, halden anlar ve üstelik buralarda kimseciklerde olmayan bir yaşama zevinci var Ali’de. Olurdu! Bu iş Güler yüz Kıraathanesi’nden Ali ile konuşulmalıydı.

Heyecanla Ali’nin yanına koş-tu kahveye. Bir çırpıda anlattı aklın-dakileri. Öyle heyecanlıydı ki, elini kolunu sallaya sallaya anlatırken Ali’ye aklındakileri, çırağın kuca-ğındaki tepsiyi de devirivermişti.

*

“Ne dersin? Yapar mıyız?”

“Yaparız doktorum.” dedi Ali.

“Hem de en kralını yaparız!”

Kasabanın reisi Muzaffer Ay-han’ın evine gönderdi çırağını Ali. Köyün okumuşlarından Yusuf Me-riç’e haber gönderildi. Üniversi-tede okuyan Ersin geldi, doğuştan mukallit Rasık çayını kapıp yanaş-tı masaya. Oluyordu işte. Daha adı-nı bile koymadıkları bir oyunu nasıl yaparız telaşına düştüler. Üzerine paltosunu çeken, çıkıp geldi evin-den. Çaylar, kahveler içildi. Be-le-diye reisi Muzaffer “Bütün çaylar

Ahırdan dönüştürülmüş eski bir sinema vardı köyde... Ali ile birlikte beklemeye başladılar asma kilitli, büyük yeşil bir kapının önünde. Az sonra uzaktan biri belirdi.

benden Ali.” dedi. Ali gülümseye-rek kafasını salladı.

O gün herkes farklı bir şeyler hissederek döndü evlerine, buralar-da pek rastlanmayan tuhaf ve kıpır kıpır bir duyguyla. Sanki Pando-ra’nın Kutusu, Güler yüz Kıraat-hanesi’nin orta yerinde açılmış ve koca bir umut yayılmıştı Akçay’ın her yanına...

Ahırdan dönüştürülmüş eski bir sinema vardı köyde... Ali ile birlikte beklemeye başladılar asma kilitli, büyük yeşil bir kapının önün-de. Az sonra uzaktan biri belirdi. Saç-larını ve bıyıklarını babasından kalan bir alışkanlıkla sürekli siyaha boyayan, ağzındaki sigarayla vücunun bir uzvu gibi kullanarak, sallana sallana yürüyen, göbekli, elleri cebinde Sinemacı Ali çıkıp geldi. Pantolon kemerine tutturduğu anahtarlardan birini kilide uzatırken, ağzındaki si-gara külünü hiç düşürmeden, “Ha-yırdır doktorum.” dedi. “Hayır; hayır Ali Bey.” diyerek girdiler zifiri karanlık, büyük ve rutubetli sinemaya. Si-nemacı Ali köşede duran uzun sopayı

alıp, deponun yan kısmındaki tahtadan yapılmış pencereksi kapakları aralamaya başladı. Güneş ışıkları birer birer içeriye dalarken belli belirsiz seçilmeye başlıyordu artık tiyatronun kalbi. Mekân ise bütün rutubetine rağmen hazır-
dı sanki Esat'ın kafasındaki plana... Kahveci Ali ile uzun uzun konuşular ne yapacaklarını.

Umursamaz bir tavırla araya girdi Sinemacı Ali "Para kazanmaz bu iş!" dedi. "Ben Cüneyt Arkin oynatıyorum da yirmi kişi geliyor. Onu da borca yazdırıyor zaten pezevenkler."

Akçay Kasabasında gençlerce oynanan Aziz Nesin'in Toros Canavarı adlı oyunu.

Gözünü sahneden ayırmadan bıyık altı bir gülümsemeyle cevap verdi Esat "Para problem değil Ali Bey.. Para değil mesele..."

Ne sinemacı Ali'yi umursuyordu Esat, ne de boş işler bunlar diyen köyün diğer kısmını.

1987 yılında ihtilalin gölgesinde, uzak ve yüksek rakımlı bir yöruk köyünde Aziz Nesin'in Toros

Canavarı'nı oynayacaklardı her şeye ve herkese rağmen. Her karakter, bu köyün topraklarından, bu köyün esmer çocuklarından çıkacaktı hem de...

Toros Canavarı'nı 'Yeşil' lakaplı **Hüseyin Çıldır**, karısını **Hamiyet Hemşire**, kızını 'Küşürün' **Hamide**, Oğlu Metin'i 'Bataryaların' **Bülent Meriç**, ev sahibi Ziya'yı 'Koca Mustafalardan' **Ersin Kocakaya**, Komiseri 'Çavuşlardan' **Veli Günel**, Kabadayıyı ise 'Hamitlerden' **Süleyman Tunca** oynayacaktı. Yönetmenliğini ise 'Krallardan' **Yusuf Meriç** ve Boşnak Doktor **Esat Güngör**.

Köyde görülmemiş bir seferberlik başlamıştı. Sahne dekoru için

insanlar evlerinden habire malzeme getirip bırakıyorlardı sinemaya. Hatta prova sırasında Polder'li Emekli Polis Memuru Kaş'lı **Süleyman** elinde eski üniforması ile çıkıp gelmişti bir ara. Tertemiz ütülenip katlanmış üniformasını ayakkabılarına kadar bırakıp "Sizinle gurur duyuyorum çocuklar." diyerek ayrılmıştı sinemadan.

O esmer, o sessiz çocukların başarı öyküsü unutulmasın, tarihin sayfalarında kaybolup gitmesin diye bir sonraki sayıda görüşmek üzere. •

(Sürecek)

(*) Metin Demirtaş / Hançer ve Lirik Kitabında geçen, köyün iki gerçek karakteridir. Anılarına saygıyla.

Biliyor muydunuz?

Avustralya aktif volkanı olmayan tek kıtadır.

En yakın aktif yanardağlar, Avustralya kıtasının dışında yer alır; ancak yine de kendi sınırları içindedir. Biri Head Adası'nda, diğeri ise McDonald Adalarında bulunuyor. Avustralya'nın kıtada aktif volkan olmamasının nedeni, bir tektonik levha sınırında olmamasıdır.

Bal asla bozulmaz.

İşte yemekle ilgili bildiğiniz en tatlı gerçeklerden biri. Bal ısıtılıp süzülükten ve düzgün bir şekilde kapatıldığında nemi ememez ve bu nedenle sonsuza kadar olduğu gibi kalır.

Bulunan en eski bal kavanozunun bugün 5500 yıldan daha eski olduğu belirtiliyor.

100

Bir zürafa, diliyle kulaklarını temizler.

Bu, bu uzun yaratıklar hakkında bildiğiniz en şaşırtıcı gerçeklerden biridir. Bir zürafanın dili yaklaşık 45-50 cm uzunluğundadır. Yemek istedikleri yaprakları elde etmek için de dillerini kullanırlar.

Doğum gününü 19 milyon kişiyle paylaşıyorsun.

Ortalama olarak, bir kişi 7 milyarı aşan nüfustan 19 milyon kişiyle aynı doğum gününü paylaşacaktır. Yılın en az rastlanan gününde doğsaydın, 18 milyon insanla aynı doğum gününü paylaşırıydın.

İnsanlar Yaşadıkça
Mehmet Ünver

Çalığışu'na Borçluyuz

(Anadolu Aydınlanması)

Yazımın başlığına konu olan Çalığışu'nun kim olduğunu bilmeyenler için kısa bir açıklama yapmak istiyorum: Değerli yazarımız Reşat Nuri Güntekin'in bir anlamda ülkemizin kaderinin değişmesinde büyük bir katkısı olan romanının ana kahramanı olan genç kızın takma adıdır.

Roman kahramanının gerçek ismi, Feride'dir. Buna karşın hep neşeli, hareketli ve adeta daldan dala konan uçarı kişilik yapısı nedeniyle okuduğu yabancı kolejdeki öğretmeni ona Çalığışu ismini vermiştir. »

Türkan Şoray
Çalığışu filminde

Feride, İstanbullu iyi halli bir ailenin kızı olup, romanın yazıldığı döneme göre çok iyi bir eğitim görmüş genç bir hanımdır. Bu uzun süreli eğitim sayesinde çok iyi derecede yabancı diller bilmektedir.

Peki, neden dolaşmayı borçluyuz Çalikuşu takma isimli bu genç kızımıza?

Bunu anlatmadan önce o sıralar kurtuluş mücadelesi veren Türk toplumunun yüreğinde adeta bir devrim yaratan ve Anadolu aydınlanmasının önemli bir ilham kaynağı olan Çalikuşu romanının yazarı Reşat Nuri Güntekin'i kısaca tanıtmam gerekir:

Yazarımız 1889 yılında İstanbul'da doğmuş olsa da askeri doktor olan babasının mesleği gereği çocuk yaşlardan başlayarak Anadolu'nun çeşitli kentlerinde yaşamıştır. Yüksek öğrenimini tamamladıktan sonra

Reşat Nuri Güntekin

onun "Anadolu Notları" isimli kitabı başta olmak üzere eserlerine ilham kaynağı olmuştur.

Gelelim Çalikuşu'na: İlk kez 1922 yılında Vakit gazetesinde günlük bölümler halinde yayımlanmaya başlanmış 1923 yılında da kitap olarak yayımlanmıştır. Romanın ana kahramanı olan Feride, kolej eğitimi sırasında tanıştığı yakışıklı bir delikanlı olan Kamuran'a âşık olur ve nişanlanırlar. Evlenme hazırlıkları yaptığı sırada

Kamuran'ın bir başka kadınla ilişkisi olduğunu öğrenince kelimenin tam anlamıyla yıkılır. Bu yürek yarasıyla İstanbul'da yaşayamayacağını anlayınca bakanlığa başvurarak bir Anadolu köyünde öğretmen olarak görev yapmak istediğini bildirir. Oysa o sıralar kuş uçmaz kervan geçmez Anadolu taşrasında değil genç bir kız, erkek öğretmen sayısı bile parmakla

Kurtuluş mücadelesi veren Türk toplumunun yüreğinde adeta bir devrim yaratan ve Anadolu aydınlanmasının önemli bir ilham kaynağı olan Çalikuşu romanı

İstanbullu ve kolej mezunu olan Feride evlerinde elektrik, su ve düzgün bir kanalizasyon bile bulunmayan o köyde ilk kez Anadolu gerçeğiyle tanışır.

gösterilecek kadar azdır. Bu yüzden karşısına bir yığın bürokratik engel çıkarılsa da Feride vazgeçmez. Sonunda Zeyniler Köyü adında üç-üç bir dağ köyüne öğretmen olarak atanır.

İstanbullu ve kolej mezunu olan Feride evlerinde elektrik, su ve düzgün bir kanalizasyon bile bulunmayan o köyde ilk kez Anadolu gerçeğiyle tanışır. Eğitim çağındaki çocukların dünyadan haberi yoktur, son derece bakımsız ve sevgi yoksunudurlar. Öğretmen yokluğu nedeniyle evvelce köye gelen sözde

Türkan Şoray ve Zeynep Değirmencioglu filmin bir sahnesinde

eğitmciler küçücük öğrencilerin beyinlerini hırsızlarla doldurmuşlardır. Feride kollarını sıvayarak önce ahırdan bozma okulu düzenler, öğrencilerle abla kardeş gibi bir

ilişki kurup onlara okuma yazma, matematik ve diğer pozitif bilimleri öğretir. Tüm bunları tek başına başarmak hiç de kolay değildir yine de hiç yılmaz. Köyde onun içten tavırlarını yanlış anlayan ya da bilerek onu yıpratmak için uğraşan örümcek kafalılar boş durmazlar. Hakkında olur olmaz söylentiler çıkartırlar, hiç makyaj yapmadığı halde ona Gülbeşeker adını takarlar.

Bu çabalarıyla bir anlamda Anadolu aydınlanmasının sembolik genç kız neferi olan Feride bir türlü unutamadığı ilk aşkının sızısını yüreğine bastırıp köy köy dolaşır.

Karşılaştığı zorluklar onu asla yıldırmaz. Her gittiği yerde öğrenmeye susamış olan köy çocuklarına gerçek bir öğretmen, bir abla, hatta bir anne olur, sağlık sorunlarında elinden geldiğince onlara yardım eder.

Çalıküşu romanının 1923 yılında yayımlanmasının ardından romanın özverili ve cesur kahramanı Feride'nin öğretmenlik idealiyle Anadolu'da verdiği mücadeleye büyük kentlerde yaşayan eğitimli genç kızlarımızı fazlasıyla etkiler. Romanı okuyan ve onu örnek almak isteyen sayısız idealist genç kız dilekçelerle ilgili bakanlığa başvurarak Anadolu'da öğretmen olmak istediklerini belirtirler.

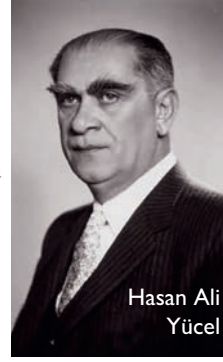
O günden sonra ülkemin en ücra köylerinde bile yürekleri öğretme arzusuyla yanan binlerce Feride, binlerce özverili Çalıküşu görev alır ve Anadolu Aydınlanmasının en önemli adımı onlar sayesinde atılır.

Bu gurur verici durum karşısında genç cumhuriyetimizin Milli Eğitim Bakanlığı onları geri çevirmeyerek o kararlı eğitim neferlerini Anadolu'da öğretmen olarak görevlendirir. O günden sonra ülkemizin en ücra köylerinde bile yürekleri öğretme

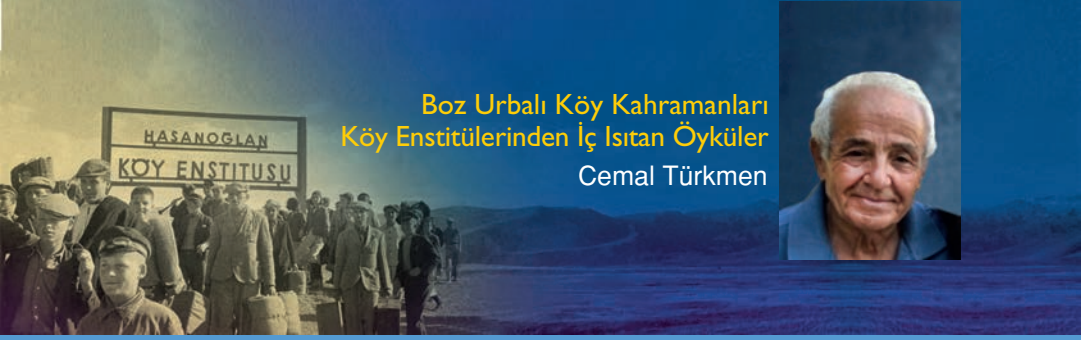
arzusuyla yanayan binlerce Feride, binlerce özverili Çalıküşu görev alır ve Anadolu Aydınlanmasının en önemli adımı onlar sayesinde atılır. Milli Eğitimimizde büyük bir devrim yapan bakan Hasan Ali Yücel, o dönem Çalıküşu romanının İstanbul'da estirdiği havayı anlatırken şöyle demiştir:

“Çalıküşu bizdik. Çalıküşu memleket, Çalıküşu idealdi. Aydınla halk onda bir araya gelmişti. Çalıküşu yalnızca gelinliğini atıp Anadolu'ya köy öğretmeni olarak giden Feride değildi. Feride'de halka hizmeti, halka muhabbeti sevdik. Amerikan Koleji'nden çıkmış bu kız, nelere katlanmadı. Feride'nin bu ızdıraplarında halk hizmetlerinin tatlı acılarını duyduk. Kırık dökük de olsa, belki de böyle kırık dökük olduğu için o köylerde vatan özlemi duyduk. Kısaca; Çalıküşu'nun vatanımızı sevdik.”

Tüm Feride'lere, Anadolu aydınlanmasında çok önemli görevler yapan tüm Çalıküşularına selam olsun. Bu vatan onlara çok şey borçludur. •
mehmetunver@butundunya.com.tr

Hasan Ali
Yücel

Boz Urbalı Köy Kahramanları
Köy Enstitülerinden İç Isıtan Öyküler
Cemal Türkmen

İlyakut Köyü'nün Eğitmeni

Çifteler Eğitim Kursu'nu ilk bitirenlerden Ankaralı Duran Çavuş, doğup büyüdüğü, evlenip çocuk çocuğa karıştığı kendi köyü İlyakut'a verilmişti. 42 yaşındaydı. Taşı sıkıca un edecek güçte görüyordu kendini. Yeni bir yaşama başlamıştı omuzlarına yüklenen ağır sorumlulukla. Acaba alınım

akıyla kalkabilecek miydi sorumluluğun altından?

Bir yandan köyün çocuklarına okuma-yazma öğretebilecek, bir yandan da eskiden beri kendi arazileri üzerinde yaptığı tarım çalışmalarını daha da geliştirerek köylülerine örnek olabilecek miydi? »

Olay,
1939 Ağustos
ayında
yaşanmıştır.

Öğrencileriyle birlikte okulun merdivenini yapan Şeyhler Köyü eğitmeni

Duran Eğitmen, İlyakut'un hatırı sayılır kişilerindendi. Köylülerle bir uyum sorunu yaşamayacağı kesindi. Üstelik köylüleri okul yapmaya zorlamak gibi bir sorunu da yoktu. Eğitim için son derece uygun koşullara sahip bir okulu vardı İlyakut'un, harman yerine yakın bir alanda. 132 nüfuslu köyüne okul yapılmasının nedeni de kendisiydi. Eğitmen kursuna katılmak için Eskişehir'in yolunu tuttuğunda köylüler de okul yapımına başlamışlardı.

Duran Eğitmen dinlenme saatlerinde çevreyi kolluyor, her an okula giriş yapması olası müfettiş olumsuz bir durumda yakalanmak istemiyordu. Eğitmen arkadaşlarından duyduğuna göre İlköğretim Müfettişi Rıza Tümer, Mürted'deki eğitmenleri tek tek ziyaret ediyordu. Bugün yarın kendi okuluna da uğrayabilirdi. Bu nedenle gözü gelen gidendeydi.

Onun bu düşünceler içinde

olduğu sıralarda Rıza Tümer de İlyakut yolundaydı. Atının üzerinde 1937-38 öğretim yılının başındaki konuşmaları anımsıyordu. Kendisinin, gezici başöğretmenin, eğitmenin, muhtarın ve köylülerin katıldığı bir toplantıda konuşulanlar

o günkü gibi aklındaydı. Ne güzel sözler vermişti köylüler okula ilişkin. Kendisi de köylüleri övmüş, onları yüreklendirerek okula bir uygulama bahçesi kazandırılması için isteklendirmişti.

"Sizi tebrik ederim," demişti.

"*Temiz, güzel ve ferah bir okul yapmışsınız. Böyle bir okulda her öğretmen çalışmak ister. Bu okuldan memleket için faydalı gençler yetişeceği muhakkaktır. Yalnız bu güzel binaya bir de güzel bahçe lâzım gelir. Bu yıl, şu harman yerini de içine alan 6-7 dönümlük bir okul bahçesi yapmaya ne dersiniz? Razı olur musunuz?*"

İlk sözü muhtar söylemişti:

"*Bu gadar büyük bahçayı ne yapacak eğitmen? Birez güççük olsa olmaz mı?*"

"*Ne kadar büyük olursa o kadar iyi. Bu bahçeyi eğitmen ekip biçecek, ama bahçe aslında köyün ortak malı. Büyük olması şunun için iyi, eğitmen burada örnek bir çiftçi*

olarak ekip dkecek. Çocuklarla birlikte sebze yetiştirecek, meyve yetiştirecek, herkes faydasını görecek.”

İstenen alanın büyüklüğü, böyle büyük bir alanın çevresini koruma altına almak, muhtarın da köylülerin de gözünü korkutmuştu.

“Biliyorum,” demişti, “Okulu yaparken epey yoruldunuz. Daha onun yorgunluğunu üzerinizden atmadan bir de bahçe işi çıkarıyoruz başınıza. Ama sonu sizin için hayırlı olacak. Biz burayı numune bir fidanlık, numune bir sebzelik haline getirmek istiyoruz. Bunu, sizin yardımınız olmadan yapamayız.”

İstenen alanın büyüklüğü, böyle büyük bir alanın çevresini koruma altına almak, muhtarın da köylülerin de gözünü korkutmuştu.

Muhtar, devlete saygılı, ufku açık, ilerlemeden yana bir adamdı.

“Öyleyse biz de harmanımızı köyün alt başındaki öbür harman yerine dökerik.” demişti. “Biz bahcanın ihata duvarı uçun gereken daşı şimdiden hazırlarık.

İlyakut Köyü'nün eski okulu

Hazırlarık değal mi gomşular?”

Komşulardan “hayır” diyen çıkmamıştı. Nasıl çıksın ki? Müfettiş istiyor, eğitimci istiyor, gezici başöğretmen istiyor, muhtar da onlara katılıyor, köyün hatırlı kişilerinden ses soluk çıkmıyor... Onlar da ister istemez razı olmuşlardı.

Ama yer ayırmakla bitmiyordu sorun. Bir de su lâzımdı bahçeye.

Muhtar, okulun karşısındaki çeşmeyi göstererek;

“Bu çeşmeden köyde iki dene daha var. Bundan bi gol alıp mekdebe getirirsek kimse susuz

galmaz. Bi de havuz yapıp suyu birikdirdik mi, mesele biter.”

İşin sözde kalmamasını istemiş;

“Siz bu işi aranızda bi daha ve iyice konuşun. Fikir birliği ederseniz, duvar taşını hazır edin, duvarı örüp bize haber verin. Suyu

getirmek,
havuz yap-
mak için biz
de size para
çıkartalım.”
demişti köy-
lülere.

Bü-
tün bu ko-
nuşmaların

üzerinden iki ay ancak geçmişti. Bir gün Duran Eğitimci, Millî Eğitim Müdürlüğüne gelmiş, kendisini bulmuş;

“Okul bahçesinin duvarları örüldü Müfettişim.” demişti, saygılı, ölçülü bir dille.

İşte, şimdi, yapılanları yerinde görmek üzere İlyakut yolunda at üzerindeydi.

Duran Eğitimci bir dinlenme saatine daha çıkarmıştı öğrencilerini. Yine gözü okulun giriş kapısından daydı. Birden gördü Rıza Tümer’i ve iri, gösterişli, doru atını. Koşup tuttu atın yularından, yardım etti

İlyakut yolunda, at üzerindeydi.

Müfettişin inmesine. Muhtarın torununa seslendi:

“La, Merdan, dut şu atın yularını, götür, sizin ahura bağla, yemini suyunu da eksik etmeyin ha! Dedene de söyle hemen okula gelsin.”

Muhtarın evi okuldan görünüyordu. Duran Eğitimci bir yandan müfettişle ilgilenirken bir yandan da Merdan’ın atı doğru dürüst götürüp götürmediğini izliyordu.

Eğitmenin eşi, kahveleri getirmeden damlamıştı muhtar okula, yanında birinci heyet üyesiyle birlikte. Az sonra da köyün ileri gelenleri ve işi gücü

olmayan köylüler dolmuştu okulun taş duvarla ve dikenli tellerle çevrili bahçesine.

“Bahçe tam da istediğim gibi olmuş,” dedi Rıza Tümer. “Çok memnun oldum vallahi. Allah hepinizden razı olsun. Pek hayırlı bir iş yaptınız. Eğer hep böyle el ele vererek

İlyakut’tan bir görünüm

çalışırsanız birkaç yıla kalmaz köyünüz cennete döner.”

Eğitmen girdi söze:

“Efendim, bu bahçenin, hava dona çekmeden sürülmesi lâzımdır.”

Müfettiş gülererek konuştu:

“Eee, Duran Efendi, mevsim çift sürme mevsimidir. Komşuların işi başından aşkındır. Senin bahçeni sürecek zamanları var mıdır bilmem.”

Muhtar, Müfettişin köylüden yana sözlerinden aldığı cesaretle bu işten kurtulmak istedi:

“Valla Muatdış Bey, sen de söyledin, ekim dikim zamanının bitmesine az kaldı. Bu kısa zamanda tarlaları sürdük sürdük, süremedik gûze kaldı demektir. Millet harıl harıl gendi işiyen uğraşıyo, ‘Gendi tarlanızı bırakın da mekdebin bahçasını sürün.’ demek olmaz.”

“Olmaz muhtarım olmaz. Biz ona bir çare buluruz, sen hiç sıkıntıya girme.”

Duran Eğitmen önünde sonunda işin bu noktaya geleceğini biliyordu. Hazırlıklıydı buna. Öğrencilere sordu:

“Çocuklar kimin evinde çift kömüştü var?”

Aslında bu soruyu sormasına bile gerek yoktu. Çünkü o, kimin evinde kaç çift koşum hayvanı var,

iyi biliyordu. Bazı çocuklar parmaklarını kaldırdılar, eğitmen onları inceledi.

“Eve gidince ananıza, babanıza sorun. Eğer izin alabilirseniz okulun bahçesini sürmek için mandalarını yarımşar gün okula getirmenizi isdiyom.” dedi.

Eğitmen, Müfettişin yanında sözcükleri doğru söylemeye özen gösteriyor, ancak köylülerinin karşısında da “dil kırıyor” durumuna düşmemek için de özel bir çaba harcıyordu. Müfettiş gittikten sonra, alaya konu olmak da vardı işin içinde. Düzgün konuşacağım diye, yapay bir kibarlık içine de girmemeliydi.

Duran Eğitmen yetişkin öğrencilerin yardımıyla sürdü okul bahçesini.

Parmak kaldıran çocuklar;

“Getiririk, getiririk!” diye bağırdılar.

Müfettişi öğle yemeğinden sonra “hoşnut” bir biçimde uğurladılar komşu köye.

Eğitmen köylüleriyle ve işleriyle baş başa kaldı. Koşumluk mandası, öküzü, atı olan ailelerle tek tek görüşerek sürme işini yoluna koymak için hemen harekete geçti. Bu iş için yetişkin çocukların yardımı gerekiyordu ve sınıfında mandayla çift sürece kadar gelişmiş çok sayıda çocuk vardı.

Duran Eğitimci yetişkin öğrencilerin yardımıyla sürdürdü okul bahçesini.

Bir ay geçti aradan. Gezici Başöğretmen Ankara'da Rıza Tümer'i buldu. Komutanına tekmil veren er gibi verdi sözlü raporunu:

"Gittim, gördüm. İhata duvarı yapılmış, bahçe itina ile sürülmüş. Arazi tavalara ayrılmış."

Ilyakut Köyü'nden bir görünüm

Rıza Tümer bu haberi alır almaz, Valilik kanalıyla Ziraat Müdürlüğüyle iletişim sağladı. İl fidanlığında 6350 adet köklü kayısı ve elma çeliği alınmasına aracılık etti. Hazırlanan tavalardan bir kısmına bu alınanları dikti Duran Eğitimci. Bahçenin tavalardan artan

kısmına dut, akasya ve dişbudak tohumları ekti. Çocuklar tarafından önceden açılmış meyve çukurlarına Ziraat Bakanlığında alınma iki üç yaşındaki elma, kayısı ve erik fidanları dikildi. Sebzeliğe de yine Ziraat Bakanlığında alınan sebze tohumları ekildi. Her ne kadar fidanlardan ve sebzeliğinden tüm öğrenciler ve eğitimci sorumlu idiyse de yine de fidanları sulamak, çapalamak otlarını yolmak üzere üç aylığı otuz liraya bir de bekçi tutuldu.

Ağustosun ikinci haftasında dikilen fidanlar köklenmiş, kırk-elli santimetreyi bulmuş, ekilen tohumlar yeşermiş, ürünler yenir olmuştu. Eğitimci, gezici başöğretmen ve bekçi yiyebildiklerini yemişler bir miktar da kış için kurutmuşlardı. Beş araba kavun ve karpuz satılmış,

elde edilen parayla okul badana edilmiş, sıvaları onarılmıştı.

Okul bahçesinde oluşturulan fidanlıklar ve sebze bahçesiyle

eğitiminin özel mülkü olan meyve ve sebzeliği çevreye örnek olmuş, hem İlyakutlular hem de çevre köyler kendi arazilerinde de meyvelik ve sebzelik oluşturma çalışmalarına başlamışlardı. •

• Mehmet Kepenek, Basında Köy Enstitüleri, s. 367-371

Arayış
Vahap Candan

Büyük Çekmece Köprüsü'nün Bağrında Bir Korugan

Arşivime çekidüzen verirken rastladığım bu fotoğraftaki bir detay, 2. Dünya Savaşı yıllarında ülkemize yönelik saldırı/işgal ihtimaline karşı alınan tedbirleri hatırlattı. Büyükçekmece Gölü üzerindeki Mimar Sinan eseri olan köprüyü görenlerin dikkatini çekmiştir. Küfeki taşıyla inşa edilen köprünün Marmara Denizi'ne bakan yan duvarında kütesel, beton bir yapı yer alıyor.

Biraz daha dikkatli bakınca, mazgal pencereleriyle birlikte yapı duvarlarının çok kalın olduğu fark ediliyor.

2. Dünya Savaşı yıllarına ait ilk bilgileri çocukluğumda anmem, babam ve dedemden almıştım. Anne-babamın verdiği bilgiler didaktik ya da biz çocuklarına öğretme amaçlı değildi. Pek çok konuda uyarca tartıştıklarına şahidim. Radyo açık değilse ya da ders »

çalışmıyorsa konuşmalarını dinlerdik. Dolayısıyla Hitler'in, Stalin'in adını ve 2. Dünya Savaşı yıllarında ikisinin de ayrı ayrı Türkiye'yi tehdit ettiğini, bu yüzden Türk hükûmetinin muhtemel saldırıya karşı pek çok tedbir aldığını 9-10 yaşlarında öğrenmiştim. Savaşa giden süreçte Türk dış politikasının ana hedefinin, her ne pahasına olursa olsun ülkeyi savaştan uzak tutmak ve Türkiye Cumhuriyeti'nin toprak bütünlüğünü korumak ama aynı zamanda da savaşa girecekmiş gibi hazır olmak olduğunu sonradan öğrendim.

Savaş resmen başlamadan önce, Sivas-Erzurum demiryolu hattı inşasının hızlandırılmasına öncelik verildi. Ankara'dan Erzurum'a; hatta Kars'a kadar bir tren hattı inşa edilmesi girişimi Sultan 2. Abdülhamit döneminde de gündeme gelmiş; ancak Almanların, Konya üzerinden Çukurova'yı tercih etmeleri nedeniyle gerçekleşmemişti.

30 Ağustos 1930'da Ankara-Sivas hattı ve Sivas istasyonu işletmeye açılmıştı. 602 km'lik hatta 36 tünel yapıldı ve 41.200.000 lira harcandı. Hedef Erzurum'du. Bunun için 102 tünel daha açılacak ve toplam tünel sayısı 138 adete, tünellerin toplam uzunluğu 23 km'ye ulaşacaktı. Sivas'taki açılıшта konuşan Başbakan İsmet İnönü'nün "*Eğer Ankara-Erzurum demiryolu mevcut olsa idi Avrupa'nın Sakarya seferine girmesi şüpheli olurdu.*" ifadesi, kafasının, hâlâ savunmayla

meşgul olduğunu gösteriyordu.

İlk tren 8 Ekim 1938'de Erzurum'a; 6 Eylül 1939'da ise Erzurum'a ulaştı. İşçiler, demiryolu askeri birlikleri, mühendisler büyük fedakârlıklar gösterdiler. Müttehahhiller, hak edişlerini zamanında alamamalarına rağmen, fedakârlık ederek, finans çevrelerinden borç aldılar ve taahhütlerini yerine getirdiler. Erzurum'dan sonra Kars hattının inşasına başlanacaktı. 1 Eylül 1939'da Almanya'nın Polonya'yı işgaliyle başlayan 2. Dünya Savaşı yıllarında Türkiye'nin demiryolu yatırımları önemli ölçüde darbe aldı. Türk hükûmeti bir yandan savaşa girmek için çaba gösteriyor; diğer yandan da gelirin çoğunu doğal olarak savunma harcamalarına ayırıyordu.

Almanya'ya savaş öncesinde sipariş verdiği 24 adet lokomotif, 30 Ocak 1941'de Türkiye'ye geldi fakat Hitler Almanya'sı iki ay sonra Yugoslavya ve Yunanistan'a girdi. Bir taraftan kara ve demiryollarının eksikliklerini gidermeye çalışan hükûmet, bir yandan da Edirne ve Uzunköprü yakınlarındaki demiryolu köprülerini havaya uçurdu. Aynı zamanda Trakya'da 11 km'lik Hadımköy-Akpınar özel tren yolu inşa edildi. Hatta bu dönemde Trakya ve İstanbul'un boşaltılmasının gerekip gerekmediği dahi tartışıldı.

Aslında tedbirler, Hitler Almanya'sının Polonya'yı işgal etmesinden önce başladı. 1938 yılına kadar kadroları küçük olan ordu müfettişlikleri, ordu komutanlıklarına

Çanakkale Boğazı'nda inşa edilen masif beton koruganlardan bir örnek.

dönüştürüldü, asker sayısı artırıldı. İstanbul Boğazı, Çatalca ve Kırklareli, Çanakkale, İzmir, Erzurum ve Kars müstahkem mev-kileri güçlendirildi.

Bu dönemde İstanbul'un ba-tısında Çatalca bölgemizde inşa edilen ve Genelkurmay Baş-kanı Mareşal Fevzi Çakmak'a ithafen "Çakmak Hattı" olarak adlandırılan savunma hattı en önem-lisiydi. Söz konusu bölge, Balkan Savaşları ve 1877-78 Osmanlı-Rus Harbi yıllarında da tahkim edilmiş bir hattı. Özellikle Osmanlı-Rus Sa-vaşı öncesinde korugan, siper ve tünellerle tahkim edilmişti. Ancak günün teknolojiyle yeniden inşa edilmesi gerekiyordu. Çünkü tank ve top teknolojisi gelişmişti. Eski metotla yapılan koruganların fazla dayanma gücü kalmamıştı. Demir ve betonla inşa edilen koruganların çok daha sağlam olduğu biliniyordu.

Türkiye'nin zırhlı araç ve hava destek imkânları çok kısıtlıydı. Muhtemel iş-gal durumunda, düşman geri püskür-tülemezse, (en kötü ih-timal olarak) Çakmak Hattı'nda kesin dur-durulacaktı.

Yaklaşık 40 km uzunluğa sahip bu savunma hattı hâlâ ayakta. Büyüçekmece Gölü'nün doğu nok-tasından başlıyor; kuzeyde Terkos Gölü'nün güney kıyısında sonlanı-yor. 150 civarında olduğu bilinen koruganlar ve tünelleri hâlâ görmek mümkün. Spor amaçlı yürüyüş yap-mak isteyenler için alternatif bir ro-ta. Çakmak Savunma Hattı'nın bazı yerleri, okul gezileri için de uygun. Piknik yapılabilecek yerlerde de hem piknik yapılabilir hem de ço-cuk ve gençlere koruganlar, tüneller

gösterilebilir.

Bir düşünce-
mi daha ekliyeyim.
Büyükçekmece Gö-
lü'nün doğu ucuna
konulacak bir lev-
haya şöyle yaza-
biliriz. “Çakmak
Savunma Hattı'nın
başlangıç nokta-
sı ve ilk koruganı.”

Oradan geçen on
binlerce kişi “Çak-
mak Savunma Hattı” adında 40 ki-
lometrelik bir yapı olduğundan
haberdar olur en azından. Çocuklar
merak eder soru sorar hiç değilse.
Düşünmeye ve soru sormaya ihtiya-
cımız var.

Her türlü ihtimali göz önünde
bulunduran Cumhurbaşkanı İsmet
İnönü, Genelkurmay Başkanı Ma-
reşal Fevzi Çakmak ve kurmay he-
yetinin aynı zamanda Türk hava
gücünü de artırmaya çalıştıklarını
görüyoruz. Rifat Uçarol'un, “İkin-
ci Dünya Savaşı “Misak-ı Millî” ve
Türkiye'nin Savaşa Girmemek İçin
Direnişi” adlı makalesinde resmi
kaynaklara dayanarak verdiği bil-
giye göre, “1939 yılında bir kısmı
eğitim uçağı olmak üzere toplam
432 uçağı bulunan Türk Hava Kuv-
vetleri envanteri 1940- 1944 yılları
arasında 798 yeni uçak alımıyla ge-
liştirilmeye çalışılmıştır.”

Çakmak (savunma) hattı inşa
edilirken ülkenin demir ve çimento
imkânlarının neredeyse tamamına
yakını kullanıldı. Neyse ki 3 Nisan
1937'de dönemin Başbakanı İsmet

İnönü tarafından temeli atılan Ka-
rabük Demir-Çelik Fabrikası Eylül
1939'da işletmeye açılmış ve üreti-
me başlamıştı.

Dönemin hükümeti ve Türk mil-
letinin tek meselesi sadece savunma
yapıları inşa etmek ve yeni silah te-
mininden ibaret değildi. Başbakan
Şükrü Saracoğlu'nun dediği gibi
“*Dahili politikanın en mühim cep-
hesi iktisadi cepheydi ve bu cep-
henin en hararetlî köşesi de iâşe
meselesiydi.*”

Bir kere şu gerçeği fırsat bul-
dukça hatırlatmak isterim. Mev-
cut asker sayımız 1.300.000 (bir
milyon üç yüz bin) idi. Bir milyon
üç yüz bin “Mehmetçik”e iyi bak-
mak zorundaydı Türk milleti. Fa-
kat, tahıl üretimi düşmüştü aynı
dönemde. Çünkü tahıl üretebilecek
vatandaşlarımızın çoğu silah altın-
daydı. Hatta çift sürmek için kul-
lanılan at ve öküz gibi hayvanların
önemli bir bölümü muhtemel sa-
vaş için ordunun emrine verilmiş-
ti. Tahıl üretimi düşünce fırsatçılar,
Karaborsacılar büyük vurgunlar

yaptılar. Bir taraftan halka yüklenen vergiler artırılırken, diğer taraftan fırsatçı karaborsacı ve vergi kaçakçılarına karşı kararlılıkla mücadele etti hükümet. Tabi bu arada büyük şehirlerde ekmek karneye bağlandı. Ekmeğin karneye bağlanması yeterli tahıl stoğu bulunmaması sebebiyle değildi aslında. Beş yıl yetecek kadar stok vardı. Ancak toplum panik içindeydi. Paniğin nedeni sadece savaş ihtimali değildi. Ortada dolaşan söylentilerden elbette halk etkileniyordu. Birkaç yıl önce Covid-19 salgınının ilk aylarında halkın gıda ve temizlik malzemesi almak için marketlere nasıl hücum ettiğini hatırlayalım. Kıyaslamak bile abesle iştiğal ancak kıyaslayacak olursak, 1. Dünya ve Kurtuluş Savaşı'nın yarattığı travmayı hala üzerinden atamayan halkımızın

o korkulu günlerde ekmeksiz kalma; aç kalma korkusuna kapılması normaldi. Mussolini, Hitler ve Stalin'in ne yapacağı belli değildi. Örneğin İtalya'nın faşist lideri Mussolini Akdeniz'de; Antalya'da hak iddia ediyordu. Hatta Ulu Önder Atatürk'ün vefat etmeden önce tüm yurdumuzla birlikte bize emanet ettiği Hatay'ın Anavatan'a kavuştuğu günlerde, Türk Fransız Anlaşması'nı tanımadığını bildiren bir nota yayımlamıştı.

Öte yandan Sovyetler Birliği Lideri Stalin, Montrö Sözleşmesi'nin gözden geçirilmesini, yani Boğazlar üzerindeki Türk egemenliğinin zayıflatılmasını istiyordu. Ayrıca 1878 yılından beri Rus işgali altında olan ve Kurtuluş Savaşı sırasında Kazım Karabekir Paşa komutasındaki TBMM ordusunun savaşarak

kurtardığı ve Kars/Gümrü Antlaşmalarıyla Türkiye'ye iade edilen Kars, Ardahan ve civarının Ermenistan ve Gürcistan'a ait olduğunu iddia ediyordu.

Savaş kaçınılmaz olsaydı Türk ordusu savaşılmaya hazırды elbette ama işin bir de sivil savunma boyutu vardı. Olası hava saldırısı ve işgale karşı çeşitli tedbirler alındı. Özellikle şehirlerde halka pasif savunma dersleri verildi ve tatbikatlar yapıldı. Örneğin, resmi belgelere göre 1941 yılı Haziran ayına kadar sadece İstanbul'da

12.500 sığınak inşa edildi. Türk

23 Haziran 1939

İYEL KÜLTÜR
SİGORTA SOSYETESİ
Hayal, yanm, nakliyat, kaza
Banata - Tel. 44889 - 40630

1. Ocak'ta, No. 204
Kısım: 2020 - 2020
Cumartesi 30 ikincileğrim 1940

Işıkların maskelenmesi
Yarın akşamdan itibaren
tam tatbik edilecek

Halkın riayet etmesi lazım tedbirler Vilâyetin
 yeni talimatnamesinde tamamen izah olunmaktadır

10 Kasım 1940

Kızılayı, yeni halk tipi gaz maskeleri imal ettirerek halka dağıtmaya başladı. 1 milyon 300 bin askerimiz için, beş yıllık buğday ve baklagiller ihtiyacı depolandı.

2. Dünya savaşı yılları hakkındaki kulaktan dolma bilgilerini gözden geçirmeliyiz. Savaşı, siyasi tarafının yanı sıra iktisadi sıkıntı, yoklukla ve karaborsacılıkla mücadele ve de diplomasi yönleriyle birlikte anlatan belgesel kitaplar mevcut. O kitaplardan okuyarak öğrenebiliriz. Aksi takdirde “*korkak*

KIRK YIL
Büyük Edib Halid Ziya
Uşaklığın beş cildlik
metin bir eseridir.
Her kitapta nakliyat.

Cumh

Orjinali pl sayı: 5481

Havadan gelecek tehlike!
Şehrimizde yapılacak pasif korunma tecrübeleri için bütün tertibat alındı

Moskova müzakereleri aydınlanıyor

Hava hücumlarına karşı tahaffuz

yönetim, 2. Dünya Savaşı'na girdiği topraklarımız genişleyecekti” benzeri maksatlı propagandalara inanmak durumunda kalırız. Beynimize kiraya vermez ve biraz da emek verirsek; Akdeniz’e, Hatay’a, Doğu Karadeniz’e, Doğu Anadolu’ya, Çanakkale ve İstanbul Boğazlarına hangi ülkelerin resmen göz diktiğini kolayca anlarız. İstenilen yerleri, Türkiye Cumhuriyeti haritası üzerine yerleştirerek gözümüzde canlandırır sak; yabancı olmadığı bir harita çıkar ortaya: Sevr haritası...

vahapcandan@butundunya.com.tr

Biliyor muydunuz?

Hawaii alfabesi sadece 13 harf içerir.

Hawaii alfabesi, hem uzun hem de kısa olan toplam beş sesli harf içerir. Ayrıca toplam sekiz ünsüz içerir. Hawaii'nin alfabesi, dillerindeki tüm temel sesleri ve fonemleri temsil eder.

Çin'de ağaçlara sarılmak yasak.

Çin'in imparatorluk bahçesinin dışında meydana gelen toplu ağaç sarılmasından sonra ağaçlara sarılmak yasaklandı. Bu eylemi yapanların şüpheli bir tarikatın parçası olduğu düşünülerek ülkede ağaçlara sarılma etkinlikleri yasaklandı.

İngiliz alfabesinde en çok kullanılan harf E'dir.

İkinci en yaygın harfler T, A, I, N ve O'dur. İngiliz alfabesinde en az kullanılan harf Q harfidir.

Dünya nüfusunun yaklaşık %8'inde fazladan bir kaburga vardır.

Bu, servikal kaburga olarak bilinir ve yedinci servikal omurdan gelir. Bu, normal birinci kaburganın üzerinde yer alan doğuştan bir anormallik olarak kabul edilir. Bir kişinin bu durumla doğma şansı 500'de 1'dir.

Dinlenmeyen Hikayeler

Yazan: TAYFUN YILMAZ

Istanbul, her gün yeni hikayeler anlatıyor. İnsanların dinleyecek sabrı olmadığından, sıkılmadan yeniden anlatıyor. Bazen, hikayenin bir parçası olmamıza izin veriyor. Bu kadar hızlı değiştirilen bir şehirde, hikayeler de hızla değişiyor. Genelde sonları yok. Zaten olsa da ne farkeder ki, kimsenin dinlediği yok. Eskiden dünyayı ilgilendiren sorular, şimdi şehirleri bile değil, mahalleleri ancak ilgilendiriyor.

İnsan, haberleşmenin (iletişimin değil) bu kadar kolaylaştığı bir dönemde, kendine gittikçe küçülen dünyalar kurmakla meşgul ve sosyal ağlara takılmış balık sürüsü gibi çırpınıp duruyor. Bir oltanın iğnesine, tek ve hür olarak takılsa, yaşamı da, ölümü de daha anlamlı olacak.

Sunulmuş, kurgulanmış, görece güvenceli, gözaltı hayatlara alıştırtıyoruz. Salyangoz gibi, iz bırakarak ilerliyoruz. Zaman zaman izlendiğimizi farketmek, gururumuzu bile okşuyor ve kendimizi önemli hissediyoruz. Aslında, izlenmekten çok takip ediliyoruz. İnsanlığın iyiliği için yazdığımız iki cümle bile, ileride aleyhimize delil olarak kullanılabilir.

İçinde sosyal ağların yüzdüğü okyanusta, balık sürüleriyiz artık.

Kendi fikirlerimiz yok oldu. Çoğumuz, diplerde yalnız yüzen bir köpekbalığı olmaktan uzak, yüzeye yakın gezinen, ağlara takılacak büyüklükte, tehlike anında bile sürü halinde hareket eden balıklarız. Tezgâha konulduğunda birbirinden ayrırt edilemeyen birer kopyayız, dolayısıyla, değerlerimiz de aynı. Hayatta kalmamıza yetecek kadar cevapla yaşadığımız için, soru sorma ihtiyacı duymuyoruz. Yüzeğe yakın güvenli bölgemizin dışına çıkmadığımız sürece, ışıktan da, oksijenden de yeterince yararlanabiliyoruz. Biraz nefessiz kalmayı, ışıksızlığı göze alıp, diplere doğru ilerleyenler, harika manzaralarla karşılaşabiliyorlar. Risk aldıkları için, ödülleri de değerli oluyor. Yüzeğe yakın olmak artık onlara haz vermiyor ve sürüden sık sık ayrılmaya başlıyorlar. Onlar, ağlara değil, bir zıpkına ya da bir oltanın iğnesine takılıyorlar. Sonları daha görkemli oluyor. Av olarak, avcılarıyla aralarında, kısa süreliğine de olsa, bir bağ oluşuyor. Şanslıysalar, bazen bir resimde ölümsüzleşebiliyorlar. Tezgâha çıkmadıkları için, kayıtlı bir değerleri olmuyor ama, yerine göre, avcı için rakamla ifade edilemeyecek kadar değerli oluyorlar. •

Üniversitesi'nde Klasik Arkeoloji Kürsüsü'nün kuruluşu ile ilk kazıları ve yayınları açısından A. Mansel ve Jale İnan ile birlikte önemli katkıları olmuş öğretim üyesi merhum Prof. Dr. Aşkıldil Akarca (1916 - 2010), Akköy'ün "Milet İşi" denilen seramiklerini bilim dünyasına duyuran ilk kişidir. Doğduğu Milas şehrinin arkeolojik kazı çalışmalarını 1952'de doçentlik tezi olarak "Mylasa Sikkeleri" üstüne yazmış ve ayrıca kardeşi Turhan Akarca ile birlikte "Milâs, Coğrafyası, Tarihi ve Arkeolojisi" eserini

Prof. Dr. Aşkıldil Akarca

1954'te kitap olarak eğitim ve kültür hayatına sunmuştur. 9-10 Eylül 2011 tarihinde gerçekleşen sempozyum, 3 Ekim 2010'da yaşamını yitiren Milas âşığı Prof. Dr. Aşkıldil Akarca'nın anısına düzenlenmiştir.¹

Kutsal Karia topraklarının en güzel liman

şehirlerinden biridir Iasos. MÖ 3500, Erken Tunç Çağı döneminden beri kesintisiz bir

IASOS
AGORASI
Milas

yerleşime sahnedir.

MÖ 4. yy'a tarihlenen tiyatrosu, 2 km uzunluğundaki surları, agorası, odeonu, Artemis Astias ve Zeus Megistos tapınak alanları, balık pazarı ile bir antik çağ şehrinde görülecek her şey vardır. Agoranın doğu bölümünde kısmen açığa çıkarılan bir yapıda çok miktarda ortaya çıkan kurşun levhalar, Çifte Baltalı Zeus kültüne işaret eder ve o alan "Çifte Baltalar Kutsal Alanı" olarak literatürde yerini alır. Ayrıca, ele geçen yazıtlarda, Zeus İdreus kültünden de bahsedilir, bu da Masulos'un kardeşi İdreus ile karısı Ada'ya bir tapkı olduğuna işaret eder ki bu da şehrin Karia geçmişine ait bir göndermedir.

-**"Eski Çağ'da Karia:** Kuzeyde Büyük Menderes'in sağ yakasında-ki Cevizli ve Karanlık Dağları, doğuda Babadağ, Honazdağ, Bozdağ, ve Dalaman Çayı ile çevrili Anadolu'nun güneybatı köşesine eski zamanlarda Karia denirdi... Bölgenin

antik kentleri içinde Mylasa önemli bir konuma sahipti MÖ 4. yüzyıla dek başkent idi. Başkent daha sonra Halikarnasos'a (Bodrum) taşındı..."²

"...Güneş batıp da batış renkleri henüz göklerde sönmemişken ta aşağıda Milas şehrini gördük. Otomobilimiz dağ yamaçlarında sarsıla gümbürdeye diye ilerliyor. Yol kıyısında öyle uçurumlar var ki, kartalın bulut üzerindeki uçuşunu, biz alçakta bırakıyorduk..." Halikarnas Balıkcısı (1886-1973) Milas'ta Mavi Mola-Mavi Sürgün, Bilgi-1961

Dr. Fede Berti (İasos Kazısı Eski Başkanı, İtalya Ferrara Ulusal Müzesi eski Başkanı) sunumu:

Geç Helenistik dönemden Bizans çağına kadar İasos mozaikleri / "İasos (Kıyıkışlacık) binalarının duvar ve zemin süslemeleri.

"Öncelikle İasos hakkında bilgi vermek isterim. İasos'taki ilk yerleşimin izleri Eski Tunç Çağı'na,

belki de Kalkolitik Çağ'a kadar inmektedir. En yakın tarihi belge ise 14. yüzyıla, 1337 ile 1375 yılları arasında uzanmaktadır. Bu dönemde Venedikli Kandiye Dükleri ile Men-teşe Emirleri İbrahim ve Ahmet Bey arasında li-mandan şap satın

almak için bir anlaşma imzalanmıştır.

İasos tarih boyunca önce ada formundayken sonradan yarımadaya dönüşmüştür. Uzunluğu yaklaşık 900 m genişliği yaklaşık 450 m deniz seviyesinden

yüksekliği ise yaklaşık olarak 80 m kadardır. Çok büyük olmasa da stratejik bir konumu, yoğun nüfuslu bir hinterlandı ve doğal kaynakları bulunmaktaydı.

Tarih boyunca konutların bulunduğu yerleşim yerleri yani mahalleler şehrin yüksek kaya duvarıyla karakterize olan batı tarafında değil, denize doğru eğimli olan doğu tarafında bulunuyorlardı. Agora ve diğer önemli kamu binaları kıstak kısmında, yarımadanın kenar kısımlarında ise kutsal alanlar ve gymnasiumlar bulunuyordu.

Bu jeomorfolojik durumda, birbirinden farklı olaylar nedeniyle İasos'ta özellikle zemin mozaikleri ve duvar resimleri zarar görmüştür. İtalyan Kazı Heyeti ve Türk FIAT'ın sponsorluğunda gerçekleştirilen çatı kaplama işini 2020'de tamamlamış ve ardından mozaik ve fresklerin restorasyonu ile ilgilenilmiştir.

İasos'taki bazı yapıların dekorasyonundaki kültürel yönelimleri ile buralarda görülen ikonografik konular burada yaşamış ve çalışmış

İasos - Mozaikli Ev

İasos Antik Kenti - Karia Liman Kenti

çok sayıda İtalya yarımadası kökenli kişinin varlığının kanıtlarıdır. Bu kanıtlar arasında Küçük Asya'da Efes'te sadece 2 örnekle

nadir olarak görülen, İtalya Yarımadası'nda ise MÖ 2. yüzyıl ile MS 2. yüzyıl arasında tarihlenen sectilia'lar yer alır. Bu sectilia'lar devşirme malzemeden alınan düzensiz şekilli mermer kabuklardan oluşan ve sıra sıra tesseralarla birbirine bağlanan bir döşeme türüydü.

İasos'ta MS 6. yüzyılda bu yüzyılda ekonomik kaynaklarını aynı zamanda İasos mermer ocaklarının işletilmesine dayandıran bir Hristiyan topluluğuyla karşımıza çıkmaktadır. Kentte inşa edilen çok sayıda Bizans bazilikasından ikisi gün ışığına çıkarılmıştır. Bunlardan biri Agora'da, diğeri de Akropolis'tedir. Buradaki mozaik repertuarının bir karşılığını özellikle MS 5. ve 6. yüzyıllar arasında karşıdaki Yunan adalarında mozaikçi ekollerin temas halinde olmasından dolayı görülebilmekteyiz.

“Mozaikler ve duvar resimleri için hazırlanmış çizimler bir yerden başka bir yere mi dağıtıldı, yoksa ustalar mı hareket ediyordu? Muhtemelen her ikisi de gerçekleşmişti ve bu konu yeniden ilgiyi hak ediyor.”

Sonuç olarak: Pek çok şey -elbette- bulgulara bağlıdır; ancak geniş anlamda da olsa İasos'un bazı yapılarını ve bunların nasıl dekore edildiğini, mozaik zemin ve duvar resimlerini inceleme fırsatı

buluyoruz. Belgeler belirli dönemlerde yoğunlaşmış olup, kamusal alandan (Hristiyan bazilikalarında görülen) ziyade özel alanla ilgilidir ve bölgenin diğer merkezleri ve ötesindekilerle uyumludur. Şehirde yaşayan İtalya yarımadası kökenli bazı süsleme ve tematik tercihler ile özellikle Agora'dan İasos'un mahallelerine veya özel binalarının odalarına kadar kullanılan ve pahalı olmayan, dayanıklı, daha ucuz sectilia döşeme kullanımını atfetmekteyiz.

İasos için Efes'e ve MS 5-6. yüzyılda Yunan adalarına, özellikle de Kos'a yapılan atıflar, henüz yanıtlanmamış önemli soruları gündeme getiriyor. Mozaikler ve duvar resimleri için hazırlanmış çizimler bir yerden başka bir yere mi dağıtıldı, yoksa ustalar mı hareket ediyordu? Muhtemelen her ikisi de

gerçekleşmişti ve bu konu yeniden ilgiyi hak ediyor.”³

Mozaikleriyle dünyada ikinci sırada yer alan Antakya Müzesi'nin yer aldığı uygarlıklar şehri Hatay'ın deprem yaralarının sarılmasını dilemekteyiz.

Sanat, “bir duygunun, bir düşününce, bir tasarımın, bir olayın ya da güzelliğin beceri ve düş gücüyle anlatımına dayanan yaratıcı insan etkinliği” olarak ifade edilmektedir. Sanat, plastik ve görsel sanatlarla

birlikte edebiyat ve musikî sanatlarını da içine almaktadır. Sanatı estetik ve tüm yönleriyle ele alan disipline “Sanat Felsefesi” denmekte. Sanatın özünü ne ve nasıl bir etkinlik olduğunu açıklayan filozoflar farklı kuramlar ortaya koymuştur.

Platon’a göre, “*Sanatçı, nesneleri taklit eder, gerçek olan idealardır. Sanat idealarin bir kopyasıdır.*”

Aristoteles’e göre, “*Sanatçı, gerçeklikte var olanı taklit eder, bu yolla doğada var olan uyum ve düzen sanat eserine de yansıtılmış olur. Nadide sanat eserleri tarihte özgün ve seçkin yerini alır ve dünya kültür mirası olarak geçmişin hafızasını ve yaşam felsefesini geleceğe taşır.*”

Atatürk’ün, “*Fikirler ve devrimler sanatla yayılır.*” / “İbn-i Sina (980-1037)’nın, “*İlim ve sanat takdir edilmediği yerden göç eder.*” / L. Beethoven’in (1770-1827) “*İnsanı sadece bilim ve sanat*

yüceltebilir.” / Şair M. F. Gürtunca’nın “*Sen ne güzel bulursun geçen Anadolu’yu.*” sözleri ışığında; dünyada yapay zekânın öne çıktığı yeni yılları ve yüksek Türk kültür temelinde kurulan Cumhuriyetimizin yüzyıllarını sorumlulukla ve gururla kutlarken, bilimsel kongrelerin ve sanat etkinliklerinin geçmişin anılarını ve geleceğin umutlarını yayışatmasını,insanlığa barış getirmesini diliyoruz...•

yahyaaksoy@butundunya.com.tr

1-Arkeoloji ve Aşkudil Akarca’nın Emeliği, seçme yazılar.Hazırlayan Halim Şafak Şanlıdağ./ NezhBaşgelen,s.49-89-Milas Bel.y.26.2017/ 2 -Tarih Boyunca Karia : Aşkudil Akarca&Turhan Akarca-Milas Tarihi,s.23-İst.1954 / 3-İasos Mozaikleri, sunum Dr.Fede Berti,çeviri Doç.Dr.Cenk Berkant-MÜ.Sanat Tarihi Böl. Öğr. Üyesi. 14. Karia, Kariyalılar, Mylasa Sem. -01-02 Eylül 2023.

-Karya “Gök renkli ufuklar geniş alabildiğine/ Bir kız uzanmış beyaz mermerlere / Eteklerine güneş dolmuş/ Türkü söyler/Bir tanrı çöker bir bulut üstüne/ Toprakla bulutlar öpüşürler.../ Karya akşamları güzeldir/Kız nefesi gibi bir rüzgar eser/Umutlar dolar umutlar taşırır/Batan güne karşı mermer caddeler.../ Karya günleri güneşliktir/ Nefes nefese tüter sevgi/ Bir yayılış dualara/Hasret iyilik bilgi.../ Tanrılara kuvvet tanrılar ışık/Karya bir gelin kadar sıcak/ Ufuklar içinde ilahiler duyulur/Gül demetlerinde kucak kucak...” Ed.ve Milas-Haz. H. Şafak, 1954-s. 6, şair Maksut Doğan

Kleopatra’nın Mezarı

MÖ 51 ile 30 yılları arasında Mısır’ı yöneten VII. Kleopatra, Ptolemaios Krallığı’nın son aktif hükümdarıydı. Zekâsı, güzelliği ve romantik ilişkileri hakkındaki pek çok şey biliniyor, fakat onun gömülü olduğu yer hâlâ gizemini koruyor. Kleopatra ve Marcus Antonius, MÖ 31’de Aktium Savaşı sırasında eski müttefikleri Octavianus’a yenildiklerinde birlikte intihar ettiler. Ve ikili, Mısır tanrıçası İsis’in bir tapınağının yakınlarında yer alan ve yazar Plutarch’ın (MS 45-120) ‘ulvi ve güzel’ anıt olarak adlandırdığı bir bölgeye gömüldüler. Ancak mezarın tam yeri hâlâ bir sır. Arkeologlara göre, sevgililerin mezarı bulunsa bile boş olma ihtimali oldukça yüksek, zira mezar soygunu antik zamanlarda alışılmamış bir şey değildi.

Soygunun Adı “Uygarlık Koruyuculuğu”

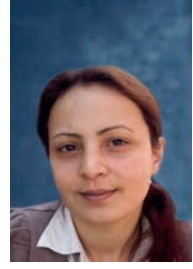

Britanya Müzesi- Londra

İngiltere'nin Londra kentindeki British Museum (Britanya Müzesi), dünyanın en büyük ve en kapsamlı doğa tarihi müzelerinden biridir. Her yıl milyonlarca insanın ziyaret ettiği Britanya Müzesi'nde, 8 milyonun üzerinde kültürel ve tarihi eser yer almaktadır.

Dünya Döndükçe

Sabriye Aşır

Dünyanın dört bir yanından getirilen bu eserler, insanlık tarihinin neredeyse 2 milyon yılını kapsamaktadır.

Müzenin “Kaçırmanız gerekenler” listesine göz attığınızda, en değerli eserleri görebilmeniz mümkün. Örneğin bunlardan biri olan bin yıllık Hoa Hakananai’a heykeli, bir İngiliz gemisine İngiltere’ye götürüldüğü 1896’dan bu yana British

Museum’da sergileniyor. Ya da Hindu tanrısı Şiva’nın bronz heykeli de yine aslında Hindistan’a ait bir eser olmasına karşın, British Museum’da sergileniyor.

British Museum’un 12 en gözde tarihi eserinden neredeyse yarısı, mülkiyet hakları konusunda ihtilafli durumda. Her ne kadar British Museum bu eserlerin kendi müzelerine ait olduğunu ve tüm dünyaya açık biçimde sergilendiğini ileri sürse de, tarihi eserlerin asıl ait olduğu ülkeler son yıllarda bu eserleri geri

alabilmek için yoğun bir çaba gösteriyorlar.

1600'lü yılların sonlarında, Britanya İmparatorluğu birkaç kıta üzerinde topraklarını genişletiyordu. Tarihteki en büyük imparatorluk haline gelen Britanya İmparatorluğu, dünya üzerindeki toprakların ve nüfusun neredeyse dörtte birini kontrolü altında tutuyordu. Yüzlerce yıl süren bu sömürgecilik dönemi boyunca Britanya, dünyanın dört bir yanındaki pek çok ülkeden, çok değerli kaynakları ve zenginlikleri alıp götürdü. Bu zenginliklerin içinde kültürel öğeler ve tarihi eserler de vardı. Bu eserlerin pek çoğu sonunda, 1753'te kurulan British Museum koleksiyonuna katıldı.

Müzedeki eserlerin bir kısmı yasal yollarla elde edildi. Örneğin Portland Vase (İtalya) etiketli iki bin yıllık bir Roma vazosu, bir dük tarafından 1945 yılında müzeye satıldı.

Asıl problem ise mülkiyet hakkı ihtilafı durumdaki tarihi eserlerle ilgili. Tıpkı müzenin kapısından içeriye girer girmez gördüğünüz ilk eser olan Rosetta Taşı gibi. Mısır'a

ait olan Rosetta Taşı, İngiliz askerler tarafından Fransızlardan alındı.

Parthenon Heykelleri de mülkiyeti ihtilafı eserler arasında. Heykeller, 19. yüzyılın başlarında İngiliz askeri ve diplomat Lord Elgin tarafından Atina'daki Parthenon Tapınağı'ndan çıkarılarak İngiltere'ye kaçırıldı.

Nijerya'nın İngiltere'nin sömürgesi olduğu dönemde kaçırılan Benin Bronzları'nın büyük kısmı, British Museum'da sergileniyor.

British Museum'daki Afrika sanatına ayrılan kattaki Benin Bronzları da tartışma konusu olan eserler grubunda. Benin Bronzları'nı kategorize etmek biraz güç. Çünkü geniş bir yelpazedeki eserler, pek çok farklı objeden oluşuyor. Fildişi üzerine kazınmış objeler, pirinç heykeller ve çeşitli plakalar gibi. Fakat tüm bu eserler, Benin Krallığı'nda yapıldılar.

Benin hareketi sırasında yağmalanan tarihi eserler, arka plandaki İngiliz askerleriyle birlikte görülüyor.

Bu bölge, günümüzde Nijer-ya toprakları içerisinde yer alıyor. Müreffeh Benin Krallığı'nın çalışkan insanları, 1500'lerden itibaren binlerce obje ve sanat eseri yaptılar. Yapılan eserler, duvarları süslemek için ve dini ritüeller sırasında kullanıldı. Fakat yalnızca dekoratif öğeler değillerdi, bölge halkı için özgün anlamlara

sahiptiler.

Princeton Üniversitesi Afrikan Amerikan Çalışmaları Bölümü'nden Sanat Tarihçisi Prof. Dr. Chika Okeke-Agulu, "Bunlar (eserler), yazılı eserler bırakmadıklarını bildiğimiz krallığın (Benin Krallığı) görsel arşivi idi. Tarihlerini, krallığın tarihini, politik ve sosyal yaşamını bu yolla aktardılar." diyor.

Ne var ki Benin Krallığı, 1897 yılında bu kültürel-tarihi eserlerin binlercesini yitirdi. Avrupalı sömürgeci güçlerin

İngiliz askerleri tarafından yağmalanan ve yakılıp yıkılan Benin kralının sarayının içerisini gösteren bir fotoğraf. (1897)

Prens Edun Akenzua (soldaki), dedesinden miras kalan iki bronz eseri teslim etmek için Benin kentini ziyaret eden Mark Walker'dan eserleri teslim aldı.

güneye doğru genişlemesini sürdürdüğü bu dönem, “Scramble for Africa” Afrika için kapışma olarak adlandırılıyordu. Sömürgeci güçler Afrika kıtasını finansal sömürü için nüfuz alanlarına böldüler. Britanya da bu güçlerden biriydi ve kontrol alanının içerisinde Benin de vardı. Ancak Benin Krallığı, Britanya İmparatorluğu'nun ticari taleplerini kabul etmedi ve 1897'nin Ocak ayında Benin Katliamı yaşandı.

Benin Krallığı muhafızlarının 7 İngiliz elçisini ve onların rehberleri ile hizmetçilerini öldürmesinin intikamını almak isteyen Britanya İmparatorluğu, 1200 İngiliz askerinin katılımıyla “Benin cezalandırma seferi” adı verilen bir hareket başlattı. İngilizler intikam istiyorlardı ama askerlerin misyonu bundan çok daha fazlasıydı. Prof. Dr. Chika Okeke-Agulu, “Benin

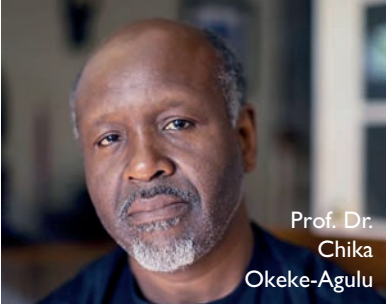
krallığın sarayında büyük hazineler bulunduğu” bilgileri vardı. Ve eğer bu hazineleri elde edebilirlerse, bunların satışından elde edilecek gelirle işgalin maliyetini karşılayabileceklerdi. Buna dair raporlar var. İşgal çok yönlü olarak iyice planlanmıştı. Dolayısıyla, diğer bir ifadeyle bu intikam hareketi aynı zamanda bir ekonomi

teşebbüstü.” ifadelerine yer veriyor.

Makineli silahlarla donatılmış İngiliz askerleri Benin kentini kuşattılar, işgal ettiler ve kenti yakıp kül ettiler. Fakat bunun öncesinde, binlerce tarihi eseri dikkatlice aldılar. Onları düzgün bir şekilde sıraladılar, fotoğraflarını çektiler ve hatta “ganimet” olarak etiketlediler. Harekat sırasında yağmalanan eserler, British Museum'a götürüldü ve bir kısmı da dünyanın dört bir yanında satıldı.

Yüzlerce yıl boyunca müreffeh bir biçimde varlığını sürdürmüş olan Benin Krallığı artık yok olup gitmişti. Bölge artık tamamen İngiliz sömürgeci haline gelmiş ve bütünüyle İngilizlerin kontrolüne geçmişti. Ta ki 1960 yılında Nijerya ve Benin kenti bağımsızlığını elde edene dek, İngilizlerin hakimiyeti devam etti.

Sonunda özgürlüklerine kavuşmuş olsalar da, tarihsel mirasları dünyanın dört bir yanına dağılmış haldeydi. Benin'in tarihsel mirasları, Almanya'daki Leipzig Etnoloji Müzesi, Paris'teki Quai Branly Müzesi ve elbette British Museum'da kilit altındaydı.

Prof. Dr.
Chika
Okeke-Agulu

**Prof. Dr. Chika Okeke-Agulu:
“British Museum halen bir sömürge müzesi gibi davranıyor. Çalınmış eserlerin ansiklopedik bir koleksiyoncusu olduğunuzu iddia edemezsiniz.”**

Prof. Dr. Chika Okeke-Agulu, şöyle diyor: “1995’te Londra’da ilk kez orijinal bir antik Benin sanat eserini gördüm. Ve evet, gördüğüm yer British Museum idi. Bu muhtemelen eserlerle karşı karşıya olmak ve

bu eserleri ilk kez görebilmek için Nijerya’dan bu kadar yol gelmiş olmam gerektiğini bilmek, tuhaf bir duyguydu. Bu duygu hem bu antik dönem sanatçıların başarılarından duyduğum gururu hem de kaybetmeyle karışık bir öfkeyi de barındırıyordu. Bu eserleri görebilmek için vize alabilecek ve Nijerya’dan İngiltere’ye seyahat edebilecek insanlar son derece sınırlıdır. Nijeryalıların çoğu onları asla göremeyecek.”

2000 yılı Mart ayında Benin kraliyet ailesi bu durumu değiştirmeye çalıştı. Yasal olmayan bir biçimde alınan tüm kültürel varlıkların gerçek sahiplerine iade edilmesi için resmi bir çağrı yaptılar. Fakat British Museum, tüm talepleri görmezden geldi. Müzenin eserleri geri veremesinin önünde ayrıca İngiltere yasalarına göre yasal bir engel de var ama müze bu konudaki tavrını da açıkça ortaya koydu.

2020 yılı Temmuz ayında Vox’a bir açıklama yapan British Museum, “Geri iade yapmıyoruz ancak Nijerya da dahil olmak üzere mümkün olduğunca geniş çapta ödünç vermeyi kesinlikle destekliyoruz. Müzenin temel değeri, genişliği, ölçeği ve karmaşıklığında yatıyor ve bu uyum müzeyi dünyanın gerçek bir kütüphanesi kılıyor.” dedi.

Fakat Prof. Dr. Chika Okeke-Agulu öyle düşünmüyor: “British Museum halen bir sömürge müzesi gibi davranıyor. Çalınmış eserlerin ansiklopedik bir koleksiyoncusu olduğunuzu iddia edemezsiniz.”

Hoa Hakananai'a heykeli, Paskalya Adası'ndan alınarak HMS Topaze gemisine yüklendi. (7 Kasım 1868) HMS Topaze'nin kaptanı Richard Powell, tarihi heykeli Kraliçe Viktorya'ya bir armağan olarak takdim etti.

Hoa Hakananai'a heykeli, British Museum'da sergileniyor.

Diğer yandan, bazıları ise bu tarihsel mirası önemsiyor. 1897'deki Benin hareketına katılan bir İngiliz askerinin torunu, dedesinden miras kalan iki eseri 2014 yılında Benin kraliyet ailesine iade etti. 2007 yılında ise bu konuda mücadele

vermek için Benin Diyalog Grubu kuruldu. Grup kurulduğundan bu yana Batılı müzeler ve Nijerya hükümeti, çözüm konusunda görüşmeler yapıyor. Fakat şimdiye dek Benin Bronzları'ndan hiçbiri iade edilmedi.

Benin Bronzları öykünün yalnızca bir yüzü. British Museum'da benzer biçimde tartışmalı olan ve sahiplerinin geri istediği yüzlerce eser var. Aslında sorun British Museum'ın da ötesinde. Çünkü bu durum, yüzyıllar süren ve kendini sürekli tekrarlayan sömürgeci gücün mirasıdır. Müzeler ve eserler değişebilir fakat bu iade talepleri, eserlerden de öte, el konulan kültürel ve tarihsel kimliğin geri istenmesidir. •

sabriyeasir@butundunyay.com.tr

Çeviri kaynağı: "The British Museum is full of stolen artifacts", 5 Ağustos 2020, vox.com

Değişen İklim ile Geleceğimiz de Değişiyor!

Türkiye'de 2000'li yıllardan bu yana yaşanan sel baskınlarında artış gözlemlenmektedir.

İklim değişikliği ve sıcaklık artışları, buharlaşmaları etkileyerek su döngülerini değiştirmekte, yağışların yoğunluğunu ve sıklığını artırmaktadır.

Ayrıca, yanlış kentleşme ve yetersiz altyapılar, sel felaketlerinin şiddetini artırmaktadır.

Türkiye'de son 10 yılda her yıl 100'den fazla sel olayı yaşanıyor.

2022 yılında aşırı yağışlar nedeniyle 346 sel baskını yaşandı.

Sel felaketi, depremden sonra en büyük can ve mal kaybına yol açmaktadır. Yaşanan sellere rağmen önümüzdeki 70-80 yıl içerisinde Türkiye'nin yüzde 30'undan fazlasının tamamen ya da kısmen kurak olması bekleniyor. »

Bu da doğal olarak tarım ve gıda üretimi başta olmak üzere çok ciddi bir tehdit oluşturuyor.

İklim değişikliği ve küresel ısınmaya bağlı olarak buharlaşmalar su döngülerini değiştiriyor ve yağışların şiddetini artırıyor.

Aynı zamanda yağışların sıklığı ile görüldüğü yerleri etkiliyor ve şiddetli seller yaşanıyor.

Tüm bunlara ek olarak yıllardır süregelen yanlış kentleşme ve yetersiz altyapılar, yaşanan sel felaketlerinin ölçeğini ve şiddetini artırıyor.

Yapılan bilimsel çalışmalara göre ülkemiz genelinde nemli koşullar azalırken, yarı kurak veya kurak koşullara doğru kayma yaşanıyor.

Yaşadığımız yüzyılın sonunda, Türkiye'nin yüzde 30'undan fazlası tamamen ya da kısmen kurak olarak sınıflandırılacak.

Bu çalışmalardan çıkan sonuca göre kuraklıktan en fazla etkilenecek bölgelerin Orta ve Güneydoğu Anadolu olması bekleniyor.

Dünyayı etkileyen iklim değişikliği kuraklık olaylarının sıklığını ve şiddetini artırırken, su kaynakları,

İklim değişikliği ve küresel ısınmaya bağlı olarak buharlaşmalar su döngülerini değiştiriyor ve yağışların şiddetini artırıyor.

tarım ve doğal ekosistemler üzerinde ciddi baskılara neden oluyor. İşte tam da bu sebeple, iklim değişikliği ile mücadele, aynı zamanda kuraklıkla da mücadele anlamına geliyor.

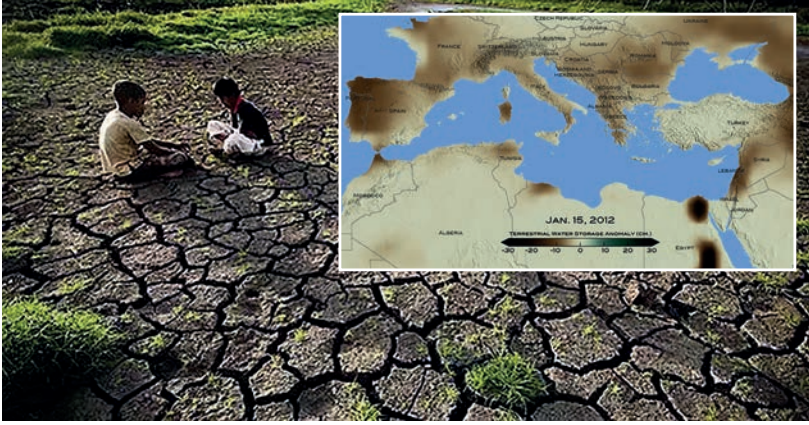
Türkiye'nin de içinde bulunduğu Akdeniz coğrafyası kuraklık tehlikesi söz konusu olduğunda dünyanın en riskli bölgelerinin başında geliyor.

Bu bölgedeki sıcaklık artışı, dünya ortalamasının üzerinde seyrediyor.

Kısacası Akdeniz coğrafyası ciddi anlamda tehdit altında.

Bölge ülkelerinden Türkiye'de pek çok ciddi etki ile mücadele ediyor.

Yeraltı su seviyelerindeki azalma, ekosistemlerin zarar görmesi,

Daily News: NASA, Türkiye ve Doğu Akdeniz'deki son kuraklığın 900 yılın en kötüsü olduğunu söyledi.

biyoçeşitlilik kaybı ve gıda güven-
sizliği aklı ilk gelenler.

Yüzyılın stratejik sektörleri ara-
sında bulunan tarım ve gıda sektör-
leri bu nedenlerle iklim değişikliği
tehdidi ile karşı karşıyadır.

Dünya genelinde yapılan araştı-
rma, kuraklığın somut olarak gü-
nümüzde başladığını ve ilerleyen
zamanlarda daha da artacağını, ta-
rım verimliliklerinin düşeceğini,
gıda fiyatlarında ciddi artışların ola-
cağını öngörmektedir.

İklim değişiminin etkisinin art-
ması, gıda üretim kaynaklarında
adaptasyon için uygulanan çalışma-
ları artırmakta, kullanılan yöntem-
lerle, günümüzde gıda üretiminde

sürdürülebilirlik sağlanabilmektedir.

Bölge ülkeleri de kuşku yok ki
bu riskleri azaltmak için çaba sarf
ediyor.

Tabii ki Türkiye’de bu yolda
adımlar atıyor ama bu mücadele-
yi vatandaşlarla birlikte top yekün
vermek lazım. Çünkü öncelikle ku-
raklık koşullarındaki değişiklikleri
daha iyi anlamak ve yönetmekle işe
başlamak gerekiyor.

Bu yapılabilirse hem bölgenin
hem de Türkiye’nin iklim değişikli-
ğine dayanıklılığı artırılabilir.

Aynı zamanda da bölge ülkele-
ri su kaynaklarını, ekosistemleri ve
tarımı koruyabilirler ve artan kurak-
lığa rağmen nüfuslarının refahını
sağlayabilirler.

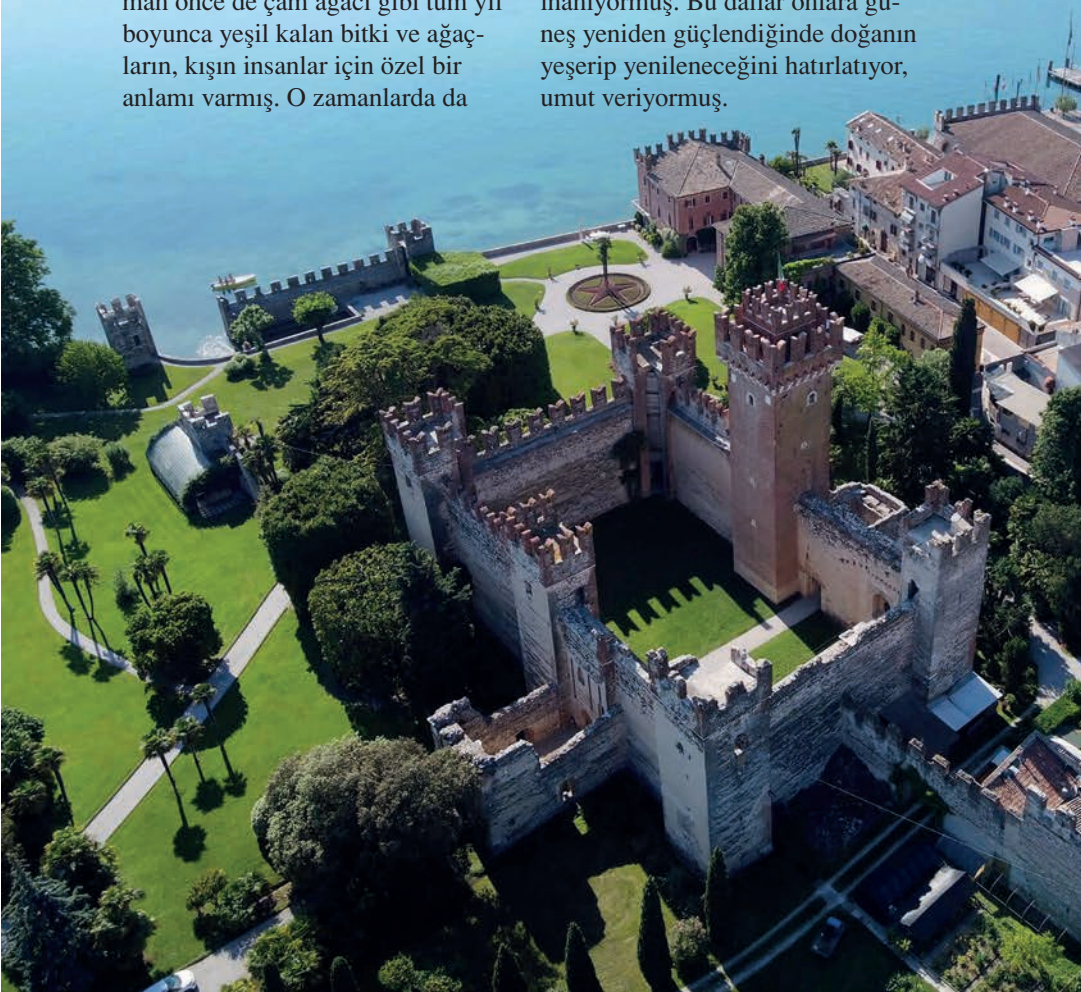
Günümüzde yaşanan bu etkile-
ri azaltmayı ve bizden sonraki
nesillere daha yaşanabilir bir dünya
bırakmayı istiyorsak hem bireysel
hem de toplumsal olarak bu sorunu
başta çıkarmayı öğrenmeliyiz. •

rehatartici@butundunya.com.tr

LAZİSE

Yeni yıl, yeni dilekler, yeni umutlar... Bir yıl bitip, yenisi geldiğinde günlerin uzayacağına, doğanın yenileneceğine, yeni güzellikler getireceğine dair bir umut... Hristiyanlık gibi dinlerden çok zaman önce de çam ağacı gibi tüm yıl boyunca yeşil kalan bitki ve ağaçların, kışın insanlar için özel bir anlamı varmış. O zamanlarda da

insanlar bugün Noel'de ya da yılbaşında yaptıkları gibi kapılarına ve pencerelerine yeşil dallar asıyorlar, sararmayan ve yapraklarını dökmeyen bu dalların kötülük ve hastalıkları evden uzak tutacağına inanıyormuş. Bu dallar onlara güneş yeniden güçlendiğinde doğanın yeşerip yenileneceğini hatırlatıyor, umut veriyormuş.

Gezdikçe Gördükçe

İzlen Şen Toker

İtalya'nın en büyük gölü olan Garda'nın doğu kıyısındaki Lazise'de, göl kıyısına sıralanmış çam ağaçlarının altında yürürken "Acaba bu ağaçlar da bu niyetle, insanlara umut vermek için mi ekilmiş?" diye düşünüyorum. Bu sorunun yanıtını bilmesem de yüzyıllar önce Orta Asya Türkleri, eski Mısırlılar, Romalılar, Kuzey Avrupa'daki antik Kelt toplulukları, İskandinavya'daki Vikingler gibi pek çok farklı topluluğun ortak yönü olan bu inancın barındırdığı doğaya saygı ve umut kelimelerini Lazise'ye çok yakıştıyorum.

*Huzur dolu
bu küçük
kasabanın adı
"göl köyü"
anlamına
gelen "lacus"
sözcüğünden
geliyor.*

Bu küçük kasabanın birkaç katlı yapıları, çam, zeytin, nar, palmiye, portakal gibi ağaçları, zakkum ve yasemin gibi çiçekleri insana yalnızca umut değil, huzur da veriyor. Belki bu yüzden Garda'nın en turistik kasabalarından biri olmasa da Lazise bölgede en sevdiğim yerlerden biri oluyor.

Adını "göl köyü" anlamına gelen Latince "lacus" kelimesinden alan Lazise'ye gölün güneyinden,

Scaliger Kalesi

Gardesana olarak bilinen ana yoldan gelince sizi Scaliger Kalesi karşıyor. 14. yüzyılda, göl kıyısında savunma amaçlı inşa edilen kale, etrafındaki surlar ve tarihi liman kasabanın tarihi merkezini çevreliyor. 12 kulenin bulunduğu surlar üzerinde merkeze girişi sağlayan üç kapı var. Kalenin yanındaki Porta Lion kapısı adını, kemerin iç kısmında bulunan

Venedik Serenissima Cumhuriyeti'nin sembolü olan kanatlı San Marco Aslanı'ndan almış. Porta San Zeno da denilen Porta Superiore, bir zamanlar kullanılan tek girişmiş. Üçüncü ve son kapı, Cansignorio'nun ölümünden hemen sonra surların son bölümüyle birlikte inşa edildiği için Porta Cansignorio veya Porta Nuova adını almış.

7 Mayıs 983'te İmparator Ottone II, burada yaşayanlara köyü güçlendirme, balıkçılık ve ticaret alanında kendi kendini yönetme ayrıcalığını verdiği için Lazise, İtalya'nın en eski belediyesi olmuş.

Zamanla savunma işlevini yitiren kale önemini kaybedince özel aileler tarafından satın alınmış ve

Porto Vecchio

Piazza Vittorio Emanuele II

günümüzde özel mülk olduğundan içine girilmiyor.

Lazise'nin trafiğe kapalı olan tarihi bölümünü dolaşmak için Porta San Zeno kapısından girip göle doğru yürüyorum. Saatli çan kulesiyle dikkat çeken, beyaz cephesi ve süslü sütunları ile antik bir Roma tapınağını andıran Aziz Zenone ve Aziz Martino kilisesinin yanından geçerek Piazza Vittorio Emanuele II meydanına geliyorum. Etrafında belediye binası, dükkanlar ve kafelerin bulunduğu bu geniş meydanın damalı kaldırım taşlarının bittiği yerde göl kıyısındaki Porto Vecchio adlı tarihi limana geliyorum. Venedik egemenliği sırasında önemi artan ve ticaret için kullanılan bu küçük liman, şimdi Lazise'ye tekneyle gelenlerin park yeri olarak kullanılıyor.

Ayrıca, Garda Gölü'nün tarifeli feribotları da dahil olmak üzere tekne gezilerinin çoğu buradan kalkıyor. Limanın yanındaki, denizcilerin ve balıkçıların koruyucu azizi Aziz Nicholas'a adanmış San Nicoló Kilisesi 12. yüzyılın sonlarında Romanesk tarzda inşa edilmiş. Yüzyıllar boyunca önemli değişiklikler geçirse de şimdi çeşitli çağlara ait fresk parçaları ve sanat eserlerinin sergilendiği bu sade ve küçük kilisenin içinde sessizce oturup kalabalığı dışarıda bırakıyorum. Kilisenin

Dogana Veneta

arkasında, göl kıyısında kemerle-riyle göze çarpan Dogana Vene-ta adlı yapı var. 14. yüzyılda inşa

edilen, cephanelik, gümrük, barut ve pamuk üretimi, depo gibi amaç-larla kullanılan ve günümüzde bir etkinlik mekânı olan binanın etrafını dolaşıp yeniden kalabalığa karışıyorum.

Tarihi bölümün dar sokaklarını dolaşıyor; kemerli geçitlerden geçiyor, sabun, hediyelik eşya, se-ramik gibi ürünler satan dükkanla-rın vitrinlerine bakıyorum. İnsanlar restoran ve kafelerde deniz ürün-leri, makarna, pizza, dondurma yi-yor, evlerin camlarından dışarıyı seyrediyor. Balkonlardaki ve kapı önündeki çiçekler birbirinden fark-lı renklerde ve şekillerdeki binalara can katıyor.

Bir apartmanın önündeki küçük bir bahçeye domates, biber, fesle-ğen gibi sebze ve yeşillikler ekil-miş. Bazı bölümlerini sarmaşıkların kapladığı surların üzerindeki diğer iki kapıyı da gördükten sonra yeni-den göl kıyısına inerek Lungolago

Marconi gezinti yoluna geliyorum. Yolun tarihi limanın yanındaki başlangıcı gölün dalgalarını çağrıştıran siyah ve beyaz dalga desenli kaldırım taşlarıyla döşenmiş. Bu tasarım, geçmişte gölden içeri doğru uzanan ve daha sonra doldurularak dar sokaklar haline getirilen su kanallarını anmak için yapılmış.

Göl kıyısından devam eden gezinti yolunda yürüyerek, yürüyüş yapmak, gün batımının tadını çıkarmak, gölü ve karşıdaki dağların manzarasını izlemek, göle girmek ya da bir bankta dinlenmek isteyenlere katılıyorum. Gölün deniz kızını temsil eden bronz bir heykelin yanından geçerek tek sıra halinde dizilmiş uzun, yemyeşil çam ağaçlarının gölgesine giriyorum. Her birinin kökleri sanat eserini andıran ağaçların serinliğinde şirin bir gül bahçesinin ve deniz kabuklarıyla kaplı birkaç küçük plajın yanından geçerek yolun başlangıcına geri

dönüyorum. Göl kıyısındaki basamaklara oturup güneşin batışını izliyorum. Limandan kalkan bir tekne güneşe doğru ilerlerken ördek ve mekeler de kıyıda toplanıyor. Sanki her gün batımının, yeniden doğacak bir güneşin başlangıcı olduğunu biliyor gibi sessizce bakarak güneşi uğurluyorlar... Etrafımdaki pek çok farklı dilde konuşan insanla birlikte güneşi uğurluyoruz.

Dünyanın neresinde olursa olsun, farklı inançlara sahip, farklı diller konuşuyor olsak da aslında hepimizin ortak dileği barış içinde huzurlu bir yaşam ve doğa ile bağlantımız ne kadar kopuyorsa bunu fark etmemiz de o kadar zorlaşıyor gibi... Atılan her bomba ve kurşunun hem insanları, hem de insanlığımızı öldürdüğünün üzüntüsünü duyarak tüm kalbimle savaşların olmadığı bir dünya diliyorum. •

izlensentoker@butundunya.com.tr

Hazırlayan:
Ş. GÜLBİN GÜZEY

Bilginizi Denetleyin

1- Hangisi kabartma anlamında bir sözcüktür?

- a-Enjans
- b-Glokom
- c-Paradi
- d-Rölyef

2- Aşağıdakilerden hangisi resim sanatında bir ana renktir?

- a-Sarı
- b-Turuncu
- c-Yeşil
- d-Mor

3- Gökkuşuğunun diğer adı nedir?

- a- Renk Kuşağı
- b- Ebem Kuşağı
- c- Dağ Kuşağı
- d- Yağmur Kuşağı

4- Gediz Nehri hangi denize dökülür?

- a- Akdeniz
- b- Ege Denizi
- c- Marmara Denizi
- d- Karadeniz

5- 1896 yılında ilk olimpiyatların düzenlendiği kent hangisidir?

- a-Atina
- b-Helsinki
- c-Paris
- d-Londra

6- Hava korkusuna ne ad verilir?

- a-Nozofobi
- b-Klostrofobi
- c-Gamofobi
- d-Aerofobi

7- "Baştankara" nedir?

- a-Bir ağaç türü
- b-Bir kuş türü
- c-Bir tatlı çeşidi
- d-Bir çiçek türü

8- Hangisi doğu Karadeniz dağlarının en yüksek doruğudur?

- a-Demirkazık
- b-Uludoruk
- c-Kaçkar
- d-Verçenik

9- Renk körlüğü olan bir insan hangi renkleri ayırt etmekte zorlanır?

- a-Kırmızı-Yeşil
- b-Siyah-Beyaz
- c-Yeşil-Siyah
- d-Kırmızı-Beyaz

10- "Spekülatif" kelimesinin eş anlamlısı hangisidir?

- a-Kurulum
- b-Kurtuluş
- c-Kurgusal
- d-Küresel

11- Köpek, şahin gibi hayvanları avcılığa alıştıran ne denir?

- a-Zivkar
- b-Gedevia
- c-Talaka
- d-Bavcı

12- Tatlı su istakozuna ne ad verilir?

- a-Kereviz
- b-Kerevit
- c-Kerek
- d-Kereka

Enerji Jeopolitiği Açısından

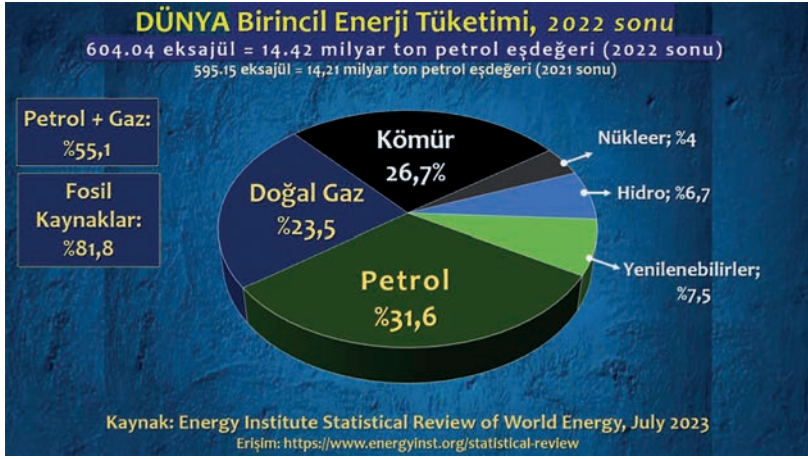
Denizler ve Taşıma "Dar Boğazları" ①

Giriş

Yazılarımızda sıklıkla vurguladığımız gibi, dünya birincil enerji tüketiminde, fosil kaynakların ağırlığı devam ediyor. 2022 yılındaki küresel enerji tüketiminin %31,6'sı petrol, %23,5'i doğal gaz ve %26,7'si kömürle karşılandı.

Fosil yakıtlar ağırlıklı mevcut enerji karışımının neden olduğu küresel ısınma ve iklim değişikliğinin ekosistemde yaratmakta olduğu yıkımı önleyebilmek amacıyla öne çıkan "enerji dönüşümü" çabaları sürmekte ise de özellikle petrol ve doğal gazın enerji karışımındaki

payında kökten bir azalma beklenmiyor.

Uluslararası Enerji Ajansı'nın "Dünya Enerji Görünümü 2023" başlıklı raporunun Açıklanan Politikalar Senaryosu (Stated Policies Scenario), 2022'de enerji tüketiminde (sırasıyla) %30 ve %23 katkıları olan petrol ve doğal gazın 2040'da %27 ve %21, 2050'de %26 ve %20'lik paylarının olacağını öngörüyor. En fazla ağırlık kaybının, fosil

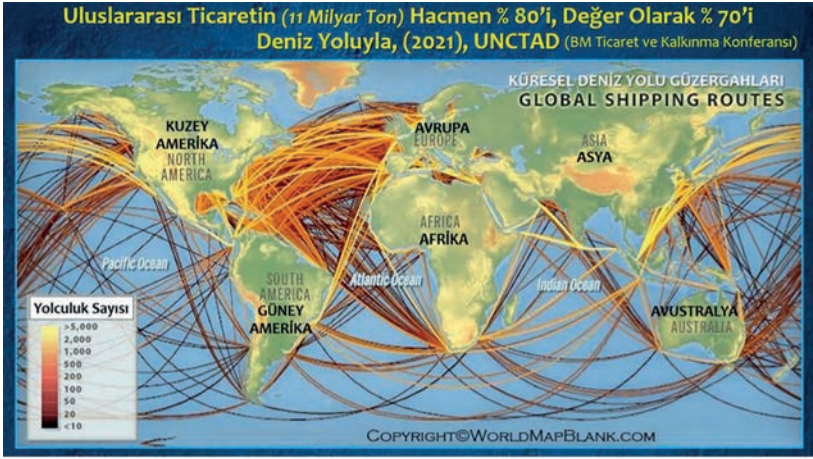
yakıtlar arasında en fazla karbon salımına neden olan kömürde gerçekleşmesi bekleniyor (2050'de %14).

Petrol ve doğal gaz sadece enerji kaynağı olarak değil, yüzlerce yaşamsal sanayi ürününün başlıca girdileri olarak, önümüzdeki on yıllarda da önemlerini büyük oranda koruyacaklar. Doğal gaz, enerji dönüşümünün kritik bir kaynağı olarak; geçiş döneminde önemli bir rol

Küresel Enerji Arzında Kaynakların Payları (Açıklanan Politikalar Senaryosu) (2022 – 2050)

ENERJİ KAYNAĞI	2022	2030	2040	2050
Kömür	%27	%22	%17	%14
Petrol	%30	%29	%27	%26
Doğal Gaz	%23	%22	%21	%20
Nükleer	%5	%6	%6	%7
Hidroelektrik	%2	%3	%3	3%
Diğer Yenilenebilirler	%10	%15	%23	%28
Geleneksel Biyokütle**	%4	%3	%3	%2
FOSİL KAYNAKLAR TOPLAMI	%80	%73	%65	%60

** Odun, odun kömürü, kuru yaprak, tezek, ... KAYNAK: World Energy Outlook, Uluslararası Enerji Ajansı, 2023

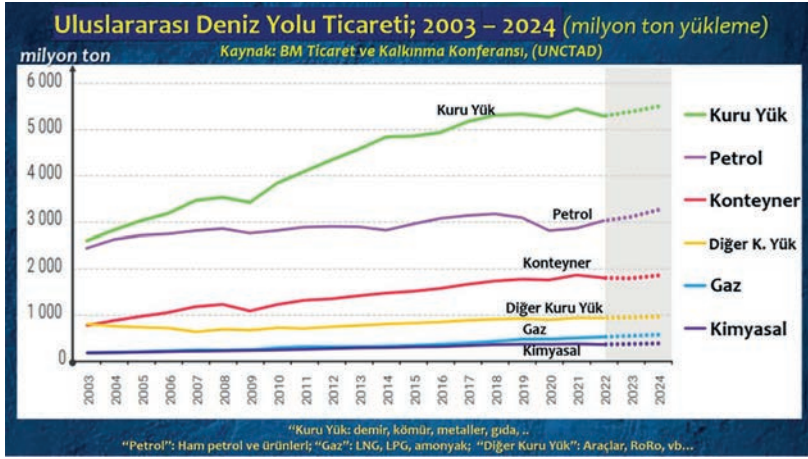
oynamayı sürdürecektir. Günümüzde elektrik üretiminde, sanayi tesislerinde, konutlar ve ticarethanelerde yakıt, gübre sanayiinde girdi olan doğal gaz, geleceğin en önemli temiz yakıtları arasında sayılan hidrojenin gerek bugün ve gerekse gelecekteki üretiminde de en önemli kaynaklardan biri konumunda... Halen hidrojen, ağırlıklı olarak fosil kaynaklardan elde ediliyor (gri hidrojen). Geçiş döneminde ise hidrojen üretiminde doğal gaz kullanılırken, “karbon tutma (ve kullanma) ve depolama” teknolojileriyle, görece daha temiz (mavi) hidrojen üretimi yaygınlık kazanacak. Nihai hedef ise, yenilenebilir kaynaklı ve özellikle elektroliz yöntemleriyle üretilen “yeşil” hidrojenin öne geçmesi...

Petrol ve Doğal Gaz Taşımacılığında Denizlerin Artan Önemi

Bu giriş yapmamızın temel nedeni, petrol ve doğal gaz “güzellemesi yapmak değil kuşkusuz.

Ancak bugün olduğu gibi yakın ve orta erimde de ağırlıklarını korumaları beklenen bu iki kaynağın, taşıma yöntem ve güzergahlarının, enerji jeopolitiğini nasıl biçimlendirdiklerine yönelik bir değerlendirme yapmaya çalışacağız. Bu çerçevede de özellikle deniz yoluyla

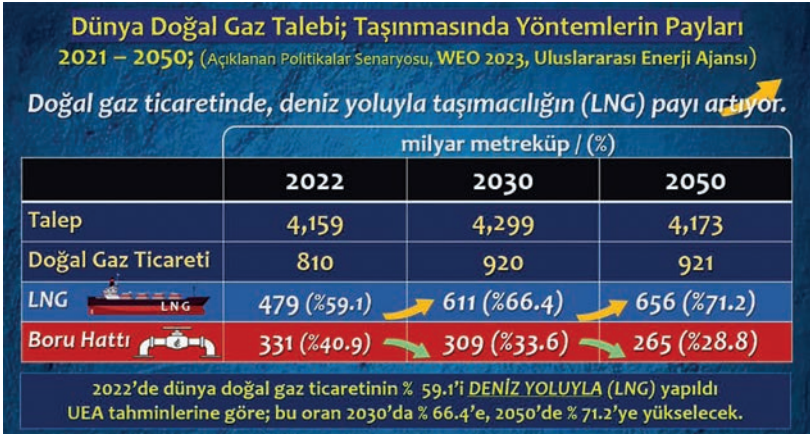
taşımacılığın giderek artan yaşamsal önemine vurgu yapma gayretinde olacağız.

BM Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD)'nın verilerine göre, 2021 yılında toplam hacmi 11 milyar tona ulaşan uluslararası ticaretin; hacmen %80'i, parasal büyüklük olarak %70'i deniz yolları güzergahlarından gerçekleştirilmiştir. Söz konusu ticari yükün en büyük bölümü kuru yük, ikinci büyüklükteki yük ise ham petrol ve petrol ürünleridir (yıllık hacmi 3 milyar tondan fazla).

Ham petrol ve ürün taşımacılığında boru hatları, deniz ve kara tankerleri öne çıkan taşıma yöntemleri, belli coğrafya ve koşullarda nehir gemileri (barge) ve demiryolları da kullanılmaktadır. Doğal gaz ise ağırlıklı olarak boru hatları ve LNG (sıvılaştırılmış gaz) tankerleriyle taşınır. CNG (Basınçlandırılmış Gaz: Compressed Natural Gas)

de bir diğer taşıma yöntemidir. Sıvılaştırılmış gaz, taşıma kolaylığı sağlamak amacıyla, doğal gazın ekisi 161,5 °C'ye soğutulması ile elde edilir. Bu koşullarda doğal gazın hacmi 600 kez küçülür ve çok daha fazla miktarda gazın daha sınırlı hacimlere sığmasıyla, LNG tankerlerinde ithalatçı ülkeye taşınır. LNG ithalatı yapılan ülkede, sıvı halindeki gaz LNG terminallerinde ya da Yüzer Depolama ve Yeniden Gazlaştırma tankerlerinde (FSRU), yeniden gaz fazına çevrilerek, kullanıma sunulur.

2022 yılında, toplam ham petrol ticaret hacmi 2,1 milyar ton, petrol ürünleri ticareti hacmi, 1,25 milyar ton olarak gerçekleşmiştir.¹ Ham petrol ihracatında kaynak bölge olarak Orta Doğu, toplam ihracatın %43'ünü, Rusya ise %12'sini sağlamıştır. İthalat tarafında ise toplam küresel ham petrol ithalatının %60'ı Asya Pasifik ülkelerince yapılmıştır. Bu toplamın %75'i üç ülke (Çin,

Hindistan, Japonya) tarafından gerçekleştirilmiştir. Toplam ham petrol ithalatının %24'ü Avrupa ülkelerince yapılmıştır.

Energy Institute istatistiklerine göre; 2022 yılı petrol ürünleri ticaret hacmi ise 1,25 milyar ton olmuştur. Ürün ihracatında başı Orta Doğu ülkeleri ve ABD (toplamın %45'i) çekerken, Asya Pasifik, ürün ithalatında da %40'lık ağırlığıyla önde yer almıştır. Asya Pasifik bölgesini, (%60 daha düşük oranla) Avrupa bölgesi izlemiştir.

Uluslararası Enerji Ajansı'nın World Energy Outlook 2023 raporu ise özellikle uluslararası doğal gaz ticaretinde, deniz yoluyla yapılmakta olan ticaretin payının, önümüzdeki on yıllar içinde daha da artacağını öngörmektedir.

2022 yılında, uluslararası doğal gaz ticaretinin % 59,1'i deniz yoluyla (LNG) gerçekleşmişken, boru hatları ile yapılan ticaretin payı % 40,9 düzeyindedir. Uluslararası

doğal gaz ticaretinde LNG'nin (deniz yolu ile taşımacılığın) payının, (Açıklanan Politikalar Senaryosu'nda) 2030'da % 66,4'e, 2050'de % 71,2'ye yükselmesi, raporun çarpıcı öngörülerinden biridir ve enerji güvenliğinde, denizlerin artmakta olan rolüne dikkati çekmektedir.

Türkiye'nin enerji politikalarını ve bu çerçevede enerji güvenliği stratejilerini belirlerken, denizlerin giderek artan önemini dikkate alma zorunluluğu vardır. "Mavi Vatan" kavramı ve önemi, sadece denizlerdeki potansiyel hidrokarbon kaynaklarımıza sahip çıkmakla sınırlı değildir. Taşıma yollarının güvenliği de en az söz konusu kaynaklar kadar önemlidir.

Taşıma güzergahlarında oluşabilecek herhangi bir sorun, petrol ve doğal gaz fiyatlarının ve buna bağlı olarak, ülkemizin enerji ithalat faturasının artmasına neden olacaktır. • (Sürecek)

necdetpamir@butundunya.com.tr

S U D O K U

	7	8	3	1	4	9		2
3	6				9	5		
				6		1	8	
	4	3				2		
8	5	2	7	3	1	4		
			4		2			5
9			2			3		
			1	5	8		4	
6		5			3	8		

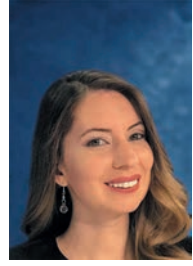
Sudoku Yapamayanlar İçin

5			6	7	2			8
6			8	3	4	7		5
					9			4
					7			
								9
	8		3			5	7	
		6		4	5		3	
	1							6
4		8					1	

Sudokusuz Yapamayanlar İçin

Neler Olmuyor ki Dünyada

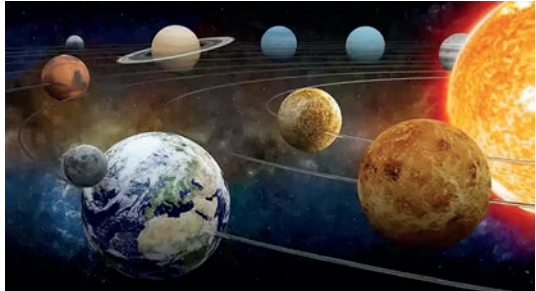
Dr. Sezin San Sungunay

Yeni Bir Güneş Sistemi Keşfedildi

Milyarlarca yıldır var olmayı başarmış, tamamıyla senkronize halde hareket eden yeni bir güneş sistemi keşfedildi. Keşif sonuçları ve araştırmanın detayları Nature Dergisi'nde yayımlandı. Astronomlar, güneş sisteminin keşfi için NASA'nın Geçiş Halindeki Öte Gezegen Araştırma Uydusu ve Avrupa Uzay Ajansı'nın CHEOPS Teleskobu'nu kullandı. Bu

güneş sistemi, Dünya'nın da içinde bulunduğu Samanyolu Galaksisi'nde yer alıyor. Yaklaşık 12 milyar yıl önce oluşmalarından bu yana çok az yapısal değişiklik geçirmiş olan sistemdeki gezegenlerin tümü aynı büyüklükte. Bu da bilim insanlarına

sistemin nasıl oluştuğu ve canlı yaşamı barındırıp barındırmadığına yönelik çalışma yapma imkanı veriyor. Yeni keşfedilen güneş sisteminin merkezinde bulunan HD 110067 adlı Güneş'in başka gezegenleri olabileceği düşünülüyor. Araştırmanın yazarlarından Enric Palle, senkronize hareket eden yaklaşık 50 Güneş sisteminin keşfedildiğini ancak hiç birinin HD 110067 kadar çok gezegeni olmadığını açıkladı.

2 DSÖ: "2022'de 249 Milyon Sıtma Vakası Görüldü"

Dünya Sağlık Örgütü

"2023 Dünya Sıtma Raporu" yayımladı. Raporla, çocuklar ve hamile kadınlarda sıtmanın önlenmesi amacıyla yapılan çalışmalara, ilaçlara erişimin kolaylaştırılmasına ilişkin adımlara rağmen daha fazla insanın sıtmaya yakalandığı vurgulandı. Verilere göre 2022'de dünya genelinde yaklaşık 249 milyon kişi sıtma hastalığına yakalandı.

Raporla, "Bu sayı, 2019'da,

pandemi öncesi seviye olan 233 milyonu 16 milyon vakayla aştı." ifadelerine yer verildi. Sıcak hava dalgaları ve su baskını gibi aşırı hava olaylarının da bulaşçı etkileyebildiği vurgulanan raporda, en fazla artışın Pakistan, Etiyopya, Nijerya, Papua Yeni Gine ve Uganda'da olduğunun altı çizildi. Pakistan'da 2021'de 500 bin sıtma vakasının görüldüğü ve bu rakamın 2022'de 2,6 milyona çıktığı belirtilen raporda, Dünya Sağlık Örgütü tarafından önerilen ilk sıtma aşısının üç Afrika ülkesinde aşamalı olarak kullanıma sunulması "başarılı" olarak yorumlandı.

3 Kuraklık Göç Riskini Artırıyor

Kuraklık tehdidi milyonları yerinden etme riskini beraberinde getiriyor. Araştırmalara göre 2050 yılına kadar kuraklık nedeniyle dünya genelinde 216 milyon kişinin göç etmek zorunda kalacağı tahmin

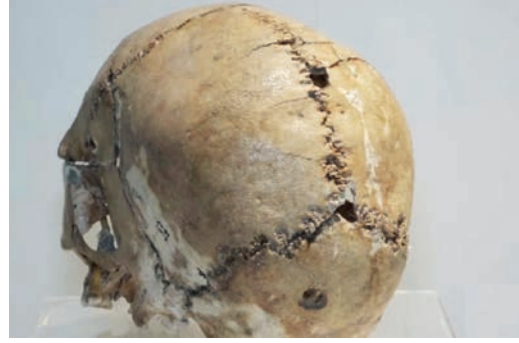

ediliyor. Kuraklıktan en çok etkilenecek bölgeler: Akdeniz, Kuzey Afrika ve Orta Doğu. Meteorolojik modeller, bu bölgelerde yüzde 30 daha az yağış olacağını gösteriyor.

Birleşmiş Milletler Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi çerçevesinde hazırlanan "2022 Kuraklık Rakamları" raporuna göre, kuraklıktan her yıl dünyada 55 milyon kişi etkileniyor. 2000-2019 döneminde selin ardından, etkilediği insan sayısı bakımından kuraklık ikinci afet olarak kayıtlara geçti. Son 100 yılda 10 milyondan fazla kişinin hayatını kaybetmesine neden oldu. Kuraklık, Avrupa Birliği tahıl üretiminde sert düşüşü beraberinde getirdi. Her yıl 12 milyon hektarlık alan, kuraklık ve çölleşme nedeniyle kaybediliyor, kuraklıktan etkilenen bitkilerin sayısı 40 yılda 2 kat arttı.

4 İlk Beyin Ameliyatı Yapılan Kafatası Bulundu

Orta Anadolu'nun ilk yerleşim yeri olarak bilinen Aksaray'ın, Gülağaç ilçesine bağlı Kızılkaya köyünde bulunan Aşıklı Höyük'teki kazı çalışmalarında büyük bir keşif yapıldı. 1989 yılında başlatılan kazı çalışmalarında birçok yaşam malzemelerinin yanı sıra genç bir kadına ait kafatası çıkarıldı. Kafatasının 2 tarafından yaklaşık 11.2 milimetre genişliğinde bir delgi ile delindiği tıbben kanıtlandı.

Bilimsel çalışmalar, kadının bu ameliyattan sonra 10 gün daha yaşadığını gösteriyor. 10 bin 500 yıl öncesine ait bu keşfin, dünyanın ilk beyin ameliyatına ait kafatası olduğu belirtiliyor. Müzede sergilenen kafatası ziyaretçilerin ilgi odağı oluyor.

5 Güney Kore'de Bir İlk

Güney Kore, Amerika Birleşik Devletleri merkezli uzay şirketi SpaceX'in ürettiği "Falcon 9" isimli roketin taşıdığı casus uydusunu fırlattı. Roket kalkışını

tamamlamasının ardından casus uydusu yörüngeye gönderdi. Fırlatma anı SpaceX'in internet sitesinde canlı yayında verildi. Güney Kore, 2025'e kadar dört tane daha radar uydusu göndermeyi planlıyor.

6 Avrupa'nın Kültür Başkenti: Salzkammergut

Avusturya'nın Salzkammergut bölgesi, 2024 yılında Avrupa Kültür Başkenti olacak. Salzkammergut 19.yüzyılda yazlarını burada geçiren Habsburg Hanedanı'nın tercih ettiği gözde bir turizm merkezi haline gelmişti. İki eyalette yer alan kasaba, Avrupa Kültür Başkenti'nin geleneksel şehir merkezli yaklaşımından farklı bir konsepti içeriyor. Zira ilk defa bir bölge kültür başkenti olarak seçildi. Özellikle Alplerin kaplıca kenti Bad Ischl kültür başkentinin bayrak kenti olacak. Bad Ischl'de 20 Ocak 2024'te sanatçıların katılacağı çeşitli gösterilerin olacağı bir açılış yapılacak.

7 "Saatli Kadın" Tablosu 139,3 Milyon Dolara Satıldı

İspanyol ressam Pablo Picasso'nun yapıtlarından biri olan "Saatli Kadın" (Femme a la montre) tablosu 139,3 milyon dolara satıldı. Bu rakam, 2023'ün müzayede rekoru olarak kayıtlara geçti. New York, Sotheby's müzayedesindeki eser, sanatçının bugüne kadar satılan resimleri arasında en yüksek ikinci fiyata alıcı buldu. Picasso'nun ilham perilerinden Fransız ressam Marie-Therese Walter'ı tasvir eden 1932 tarihli tablo için 120 milyon doların üzerinde değer biçiliyordu. "Femme a la montre" tablosu, bu yıl ölen sanat hamisi Emily Fisher Landau'nun koleksiyonundaydı. •

sezinsansungunay@butundunya.com.tr

OCAK AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

Sudoku Çözümleri

5	7	8	3	1	4	9	6	2
3	6	1	8	2	9	5	7	4
4	2	9	5	6	7	1	8	3
7	4	3	6	9	5	2	1	8
8	5	2	7	3	1	4	9	6
1	9	6	4	8	2	7	3	5
9	8	4	2	7	6	3	5	1
2	3	7	1	5	8	6	4	9
6	1	5	9	4	3	8	2	7

Sudoku Yapamayanlar İçin

5	4	3	6	7	2	1	9	8
6	9	1	8	3	4	7	2	5
8	7	2	5	1	9	3	6	4
1	6	9	4	5	7	2	8	3
7	3	5	2	8	1	6	4	9
2	8	4	3	9	6	5	7	1
9	2	6	1	4	5	8	3	7
3	1	7	9	2	8	4	5	6
4	5	8	7	6	3	9	1	2

Sudokusuz Yapamayanlar İçin

“Bilginizi Denetleyin”

- 1-(d) Rölyef
- 2-(a) Sarı
- 3-(b) Ebem Kuşağı
- 4-(b) Ege Denizi
- 5-(a) Atina
- 6-(d) Aerofobi
- 7-(b) Bir kuş türü
- 8-(c) Kaçkar
- 9-(a) Kırmızı-Yeşil
- 10-(c) Kurgusal
- 11-(d) Bavcı
- 12-(b) Kerevit

- 1-(d) Harekete hazır
- 2-(a) Destek amaçlı söz
- 3-(d) Kurdeşen
- 4-(b) İş hacmi
- 5-(d) Takım tekeli
- 6-(a) Fırsat, kelepir
- 7-(d) Temel
- 8-(b) Tavsiye
- 9-(d) Duyar
- 10-(c) Nitelikli
- 11-(b) Esnek dokunmuş kumaş
- 12-(c) Kötücul ur
- 13-(b) Bitki varlığı
- 14-(d) At üreten çiftlik
- 15-(b) Bir tür dantel

Kare Bulmaca

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	A	L	İ	Y	E	B	E	R	G	E	R		E	P	E
2	T	A	K	A	S		V	A	İ	Z		A	F	E	T
3	I		O	M	A	C	A		Z	E	L	Z	E	L	E
4	F	A	N	A	T	İ	Z	M		L	A	R		T	R
5	K	R		N	İ	C	E		S	İ	T	A	R	E	
6	A	K	A		R	İ		M	A		A		E	K	O
7	N	A	T	A		M	İ	A		İ	A	N		R	
8	S		A	N	A		S	F	A	K	S		G	R	İ
9	U	A		İ	Z	A	F	İ		S	E	V	İ	S	
10		L	A	L	A	P	A	Ş	A		B	A	N	U	
11	B	A	T	İ	K		H		B	A	A	S		R	A
12	A	M	İ	N		P	A	K	İ	S	T	A	N		S
13	L	A	K		K	İ	N	A	Y	E		T	A	B	A
14	A	N		M	A	N		S	E	T	E		S	A	L
15	B	A	L	İ	S	T	İ	K		İ	K	M	A	L	
16	A		A	L	A	İ	N		A	L					
17	N	A	H	İ	T		Ç	A	R	E					
18		S	A	B	U	K		S	E	N					
19	T	U	N	A	R		F	A	N						
20	A	R	A	R	A	T		R	A	Y					
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15

YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,

Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB'den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

*Meylin Naz Yazman,
İstanbul*

*Emirhan Kerim Yılmaz,
Düzce*

*Beyza Naz Yiğittürk,
İstanbul*

Buse ve Ayça Öztürk, Eskişehir

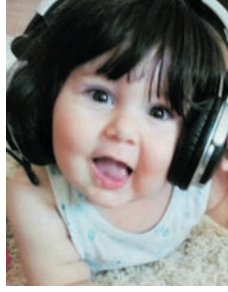
Cemre Naz, Ece Küçükargun Ankara

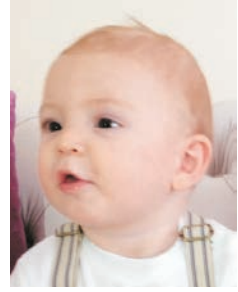
Leyla Marie İnal, Hamburg

Begüm Nisa Sevgili, *Ankara*

Arel Mede, *Fethiye*

Artun Asker, *Alanya*

Eser Feyyaz Özçelik, *Kırıkkale*

Mehmet Kuyucu, *Ankara*

Kaan Efe Ay, *İzmir*

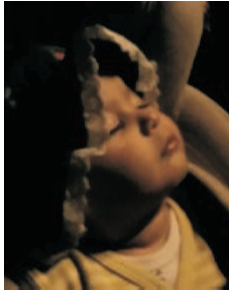
Eylül Karaoğlan, *Kayseri*

Yetkin Yasatekin, *Ankara*

Arel Aysel, *İzmir*

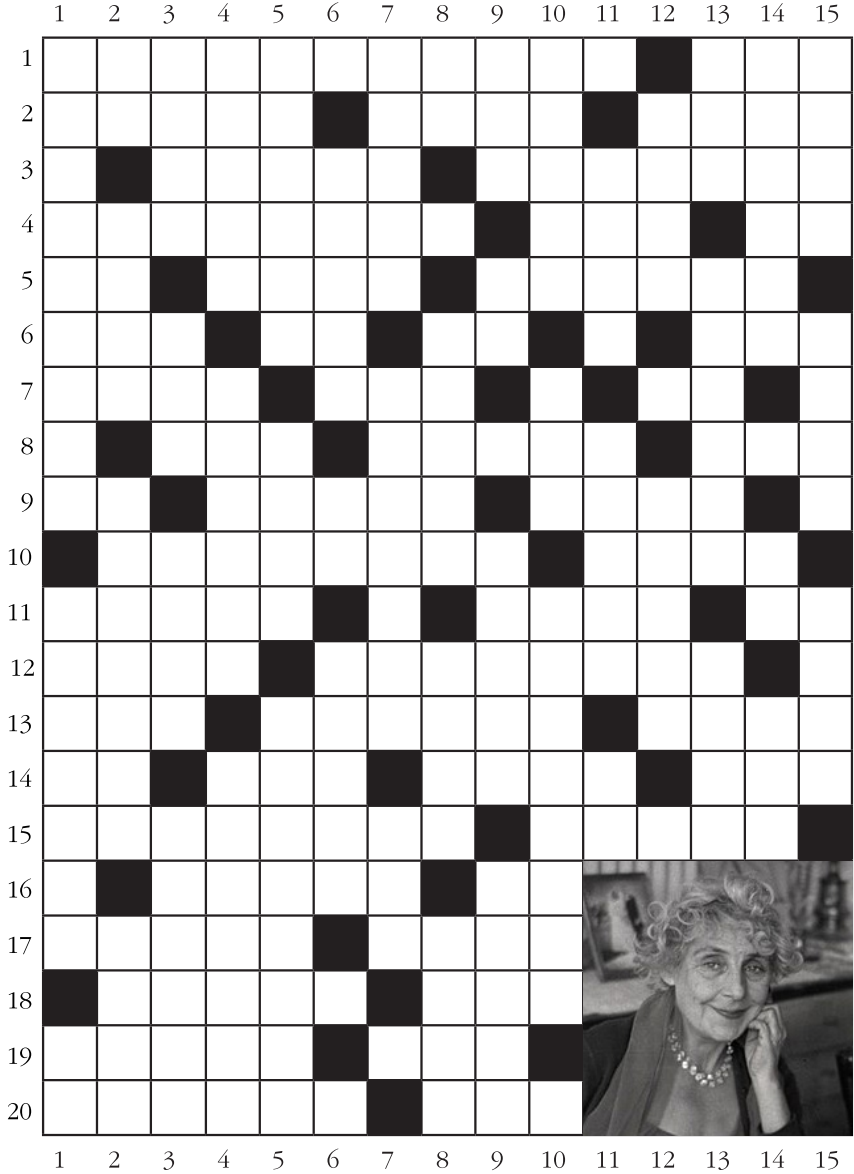
Özden Kaymak, *Ankara*

Seyfettin Erdem, *Mersin*

Şevket Kan, *Şanlıurfa*

Bulmacanın çözümü 151. sayfadadır.

SOLDAN SAĞA: 1-Ülkemizin ilk kazıma ve oyma gravür sanatçılarından olan fotoğrafta görülen grafik sanatçısı ve ressamımız.-Eskrim sporunda bir branş. 2-Mal alıp karşılığında mal vererek ödeme.-Vaaz veren kişi.-Doğal felaket. 3-Kesilen ağaç kökü, asma kütüğü.-Deprem. 4-Bir kimseye veya bir şeye aşırı düşkünlük ve tutkuyla bağlılık.-Bir çoğul eki.-Türkiye'nin plaka işareti. 5-Kriptonun simgesi.-Uzun süreden beri anlamında bir sözcük.-Talih, kader. 6-Bazı yörelerde büyük erkek kardeşe verilen ad.-Endonezya'nın plaka işareti.-Olumsuzluk belirten bir ek.-A-kis, yankı. 7-Portekiz mutfağına özgü bir tatlı türü.-'.... Farrow' (ABD'li ünlü sinema sanatçısı).-Tarla sınırı. 8-Maksim Gorki'nin bir yapıtı.-Tunus'ta bir liman kenti.-Bir renk. 9-Ukrayna'nın plaka işareti.-Göreceli.-Aşk. 10-Edirne'nin bir ilçesi.-Şarap ve gül suyu gibi sıvıların şişesi. 11-Kumaş, deri veya kâğıt süslemede kullanılan bir yöntem.-Bazı müslüman ülkelerde kurulan sosyalist görüşlü partilere verilen ad.-Radyumun simgesi. 12-Dualardan sonra söylenir.-Asya'da bir ülke. 13-Uzak Doğu'da yetişen Amerika elmasından çıkan zambak.-Dokunaklı söz.-Tütün renginde olan. 14-En kısa zaman.-İrlanda Denizi'nde, Britanya Adaları'nın coğrafi merkezinde yer alan ada.-Fransa'da bir liman kenti.-Altı düz bir deniz gereci. 15-Ateşli silahlarda merminin havadaki hareketini inceleyen bilim dalı.-Eksik bir şeyi tamamlama. 16-'.... Delon'(Ünlü Fransız sinema sanatçısı).-Bir renk. 17-Venüs gezegeni.-Umar. 18-Biçimsiz, saçma söz, davranış.-Fransa'da bir nehir. 19-Şükürü (klarnet virtüözü ve bestekârimız).-Hava üflemeğe yarayan gereç. 20-Ağrı dağının eski adı.-Demiryolu.

YUKARIDAN AŞAĞI: 1-'Ceyhan'(1919-1978 yılları arasında yaşamış olup 'Bağbozumu Sofrası', 'Çocuklar Gemisi' adlı yapıtlarından tanıdığımız yazar ve şairimiz.-Balıkcılığın familyasına ait bir kuş türü.-Uzaklık işareti. 2-Bir nota.-Art, geri.-Büyük balıkçı kayığı.-Mezopotamya'da kurulmuş eski bir uygarlık. 3-Ortodokslarda İsa, Meryem veya ermişlerin tahta üzerine yapılmış dini içerikli resimleri.-Ced.-Çevik.-Yapraklarından salata ve yemek yapılan bir sebze türü. 4-Güç, etki veya beceri bakımından alışılmışın üzerinde olan.-Boyacılıkta kullanılan bir kimyasal.-Basıncın binde biri ölçütünde olan birim. 5-Mitoloji.-Kara deniz'de bulunan bir iç deniz.-Süngü gibi tüfeğin namlusu ucuna takılan bir çeşit bıçak. 6-Ensis olarak dokunmuş parçaların yan yana eklenmesiyle oluşan nakışlı ince kilim.-Bir haber ajansının simgesi. Cimri. 7-Etek ucuna doğru genişleyen giysi türü.-İran'da bir şehir.-Yabancı bir uzunluk ölçüsü birimi. 8-Eski Mısır'da güneş tanrısı.- Bir çeşit yumurtalı ve hafif hamur tatlısı.- Baş darbelere korumak için kullanılan başlık.-Eserler. 9-Sır.-Nazi hücum kıtası.- Bayanların özel gecelerde giydiği şık giysi.- Granitli kayaların ufalanması sonucu ortaya çıkan madde. 10-Başlangıcı belli olmayan.-İngiliz alfabesinde bir harf.- Güçlü ve beyaz bir ışık vererek yanan hidrokarbonlu bir gaz. 11-Dar ve kalınca tahta.- Bir işi sonuna değin sürdürme.-İlave. 12-Ayak basılmamış kum.-Ortalama. 13-Zeybek-Parlak renkli.-ABD Uzay Araştırmaları Merkezi'nin kısa adı. 14-Dilini dışlarının arasına alır gibi konuşan kimse.-Tümör.-Tatlı bir besin türü. 15-Oksijenli asitlerin alkollerle birleşmesinden oluşan sıvılar.-Ağız.-Sadece bire ve kendine bölünen sayılar topluluğu.

Satranç

Mustafa Yıldız

TÜRKİYE ŞAMPİYONASI

Eski Türkiye Satranç Şampiyonu Ergun Gümrükçüoğlu anısına 1-10 Aralık 2023 tarihlerinde Antalya’da 10 oyuncu arasında, döner sistem eşlendirme yöntemiyle yapılan 2023 Türkiye Şampiyonası’nda Mert Yılmazyerli 7 puanla birinci oldu. Adar Tarhan 6,5 puanla ikinci, Alparslan Işık 6 puanla üçüncü sıraları aldılar.

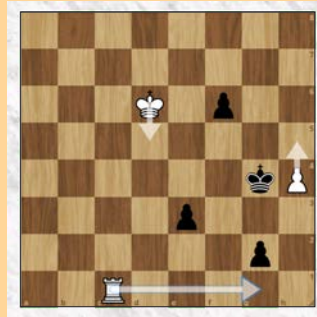
Ufuk Tuncer - Mert Yılmazyerli, 9. Tur

Oyunun 29. hamlesinde oluşan yandaki konumda Siyah’ın fil çifti olmasına, c- dikeyinde batarya oluşturmasına karşılık Beyaz’a beraberlik getiren bir yol var ama Beyaz, **30.Vf5?** gafiyla hemen kayıp konuma düşüyor. **30.Vh7! Vxc3 31.Vxh6+ Kg7 Vh8+ Kg8 = 30...Fxf3 31.Axf3 Vxc3 32.Vd5 Kg6 33.Khh1 Vd3+ 34.Şa1 Kc2** Beyaz terk etti. **0-1** 35...Vc3+ sonrasında matı önleyici bir savunma yok.

Enis Metin - Adar Tarhan, 2. Tur

Yandaki konumda hamle sırası Beyaz’da, onun üç seçeneği var, sadece birine kaybediyor, **63.h5** ve **63.Şd5** oyunu beraberliğe götürüyor ama Beyaz, g- dikeyindeki vezir adayını alamayacağını bile bile **63.Kg1??** oynayınca kaybediyor. **63...Şg3 64.h5 Şf2 65.Kb1 g1=V 66.Kxg1 Şxg1 67.h6 e2 68.h7 e1=V 69.h8=V Ve5+** Siyah, piyonunu ilerletmekte başarılı oluyor. Beyaz ise umutsuzca şah çekiyor. **70.Şc6 Ve4+ 71.Şd7 f5 72.Va1+ Şf2 73.Vb2+ Şf3** Beyaz’ın işe yarar hamlesi artık yok. **74.Vb3 Ve3 75.Vd5+ Şg4 76.Vg2+ Vg3 77.Ve2+ Vf3 78.Vc4+ f4 79.Vg8+ Şh3 80.Vh8+ Şg3 81.Ve5 Ve3 82.Vg5+ Şf2 83.Vh4+ Vg3 84.Vh7 f3 85.Vc2+ Şg1 86.Vd1+ Şh2 87.Şd8 Vg5+ 88.Şe8 f2 89.Vc2 Şg1** Beyaz terk etti. **0-1**

Umut Erdem Gündüz - Alparslan Işık, 4. Tur

Yandaki konumda hamle sırası Beyaz'da ve o, f7 piyonunu kazanmak için acele ediyor. **35.Axf7??** Bu düpedüz bir gaf. Önce **35.Kc8+** ile şahı uzaklaştırıp sonra piyonu almalıydı. **35...Ad4??** Gafa gaf! Siyah, kazancı kaçırıyor: **35...c4+**! Bu piyon şahla alınırsa **36.Şxc4 Kc2+** ile şiş yenir. Ayrıca, **36.Şe3 Ac3** Çatal tehdidi nedeniyle Beyaz atını hemen kullanamaz. **37.Ka7 Ad5+** **38.Şf3 c3** Yükselme eğilimi çoğalan c piyonu oyunu Siyah'a kazandırır. **36.Ag5 Kxf7 37.Kxc5 Ab3 38.Kc8+** Berabere ½ - ½

Atakan Mert Biçer - Ceren Tırpan, 3. Tur

Siyah, rakibinin zayıf noktasına yükleniyor: **38...Vh2!** **39.Vd5 Ae6** Hemen **39...Vxh3+** **40.Şe2 Vh2+** **41.Şd1 Vxf4** **42.Kf3** Sonuç alıcı değil. **40.f5 Ag5+** **41.Şg4 Axe4!** Bu at kale ile alınamıyor. **42.Kxe4 Vg3#** **42.Vd4 Vg2+** **43.Şf4 Vg5+** **44.Şf3 Vxh5+** Önce fil düştü, sonra her şey! **45.Şg2 Vg5+** **46.Şh1 Ag3+** Beyaz terk etti. **0-1** Turnuvanın tek bayan oyuncusunun güzel bir oyunu.

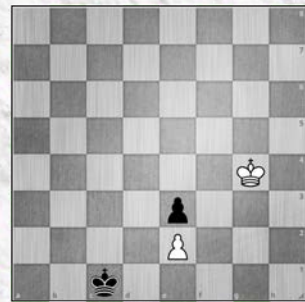
ÖĞRETİCİ BİR KONUM

Hamlede olan kazanır:

1.Şf4 Şd2 2.Şf3 Beyaz kazanır.

1...Şd1 2.Şf3 Şd2 Siyah kazanır.

(Başarıya Giden Yol / Peyço Peev)

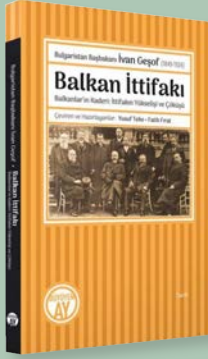

Bize Gönderilen Kitaplardan

Balkan İttifakı:

Balkanlar'ın Kaderi, İttifakın Yükselişi ve Çöküşü
İvan Geşof
Büyüyenay Yayınları

Balkan İttifakı'nın kurucu mimarlarından biri ve Balkan Harbi sırasında Bulgaristan Başbakanı olan Geşof "30 Eylül 1912'de Avrupa, tarihî bir güne uyandı. Balkan Yarımadası'ndaki o zamana kadar parçalanmış olan Hristiyan Devletler ilk kez müttefikler olarak ortaya çıktılar ve eskimiş bir sorunu çözmek amacıyla ordularına genel seferberlik emri verdiler." Balkan devletlerinin oluşturduğu bu gizli ittifak sonucu meydana gelen Balkan Harbi, yalnızca Osmanlı Devleti'nin kaderini değiştirmekle kalmamış, aynı zamanda Balkan Yarımadası'nı hiç bitmeyecek bir şekilde

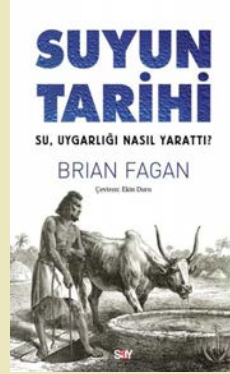

kaos dönemi içine atmıştı. Bu süreçte; Balkan devletleri, Osmanlı Devleti'ne karşı beklenmedik bir hızla kazandıkları askeri başarıyla birlikte işgal ettikleri topraklar konusunda anlaşmazlığa düştüler ve Bulgarlar, Osmanlı Devleti'ne karşı mücadeleleri karşılığında elde ettikleri toprak miktarının beklentilerini karşılamadığını fark ettiler. (...)

Suyun Tarihi

Su, Uygarlığı Nasıl Yarattı?
Brian Fagan
Say Yayınları

Cro Magnon Buzul Çağı İlk Modern İnsanı Nasıl Yarattı?" ve "Küçük Buzul Çağı - İklim Değişimleri Tarihin Akışını Nasıl Etkiledi?" kitapları ardından Arap Baharı, BOP, Yeni Dünya Düzeni ardındaki "Su Savaşları"nın merkezindeki kendini su zengini sayan ama yoksulu olan Türkiye'yi yakından ilgilendiren bir çalışma. "Su ile olan ilişkimizin kökleri çok uzak geçmişe

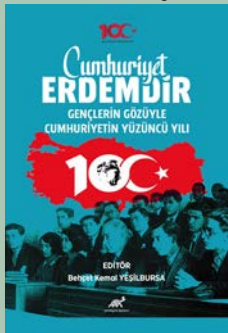

dayandır. Tarih öncesi avcı-toplayıcılar için, nerede su bulacağını bilmek ölüm kalım meselesiydi. Bronz Çağı öncesinin büyük köyleri sulama tekniklerinin geliştirilmesi sayesinde Antik Çağın büyük kent devletlerine dönüştü. Orta Çağ Avrupa'sı ve ardından Sanayi Devrimi su yönetimiyle ilgili sorunlara dâhiyane çözümler buldu ve suyu alınıp satılan bir meta haline getirdi. Kısacası her insan kültürünü su ile kurduğu ilişki biçimlendirdi. Günümüzde ileri teknolojiler sayesinde su teminini ciddi ölçüde garanti altına almış olsak da bu temel ihtiyacımızı karşılayabilmemiz son tahlilde doğanın insafına kalmıştır.” (...)

Cumhuriyet Erdemdir

Gençlerin Gözüyle Cumhuriyetin Yüzüncü Yılı
Paradigma Akademi Yayınları

29 Ekim 1923 Türk tarihi için en önemli dönemlerden biridir. Çünkü Cumhuriyet'in ilanı ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurul-

masıyla Türk milleti daha güçlü bir biçimde dünya milletleri arasındaki onurlu yerini alabilmiştir. Ulu önder Atatürk'ün “En büyük eserim” dediği Cumhuriyet, 100 yılı geride bırakırken inanılması güç gelişmelere de sahne olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla birlikte, öncelikle cahilliğe, yoksulluğa, çaresizliğe karşı büyük bir savaş açılmış, Atatürk devrimleriyle modern bir toplum, gelişmiş bir ekonomik yapı oluşturulmuştur. Böylece Cumhuriyet'in Türkiye'yi çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkarmak amacı önemli ölçüde gerçekleştirilmiş ve Türkiye çağdaş bir dünya devleti durumuna getirilmiştir. Yasalar önünde eşitlik, hukukun üstünlüğü, din ve vicdan özgürlüğü, laiklik, Türk milletinin yürekte bağlı olduğu Cumhuriyet ilkeleridir. Bu ilkeler çerçevesinde Türkiye Cumhuriyeti'nde tüm insanlar birinci sınıf vatandaşdır. Cumhuriyet yönetimi, insanlık bilincinin geliştirdiği, ürettiği tüm değerlere ve kavramlara sahip çıkmıştır. Bu tutumu sürüklemeye için yüce Atatürk Türkiye Cumhuriyeti'ni Türk gençliğine emanet etmiştir.

Bir Fotograf Bin Sözcüğe Bedeldir

Gönderi: ÜSTÜN KÜSEFOĞLU, ANKARA

Evren zalimliğini güçle besliyor...

Gelecek... İnsanlığın Dünya'yı terk ettiği bir gelecek. Tufan başladığında insanlara çok benzer fiziksel özellikler taşıyan Atherionlar tarafından kurtarılan Dünya Halkları, onlar aracılığıyla Zebous Galaktik Birliğine kabul edilir ve koloniler hâlinde pek çok gezegene yayılır. Nihayet huzuru bulduğunu sanan insanlık, daha kaotik bir düzene düştüğünü öğrendiğinde olacaklardan kaçınmak için çok geç kalmıştır. Zamanın Gözü asırlar sonra tekrar hayat bulmuştur ve onun yaşaması için tek bir şart koşulmuştur: Atherionların kutsal tapınağına tutsak bir hayat. Geleceği ve geçmişi gören gözlerin sahibi genç bir kız, Arialleena Darvethi. Emellerine ulaşmak için Zamanın Gözü'ne ihtiyacı olan kötücül varlıkların peşine düşmesiyle Arialleena için mahkûm olduğu hayat biter ve bilinmezliklerle dolu bir kaçış başlar. Galaksinin kaderi genç kızın narın omuzlarına yüklenmişken kendi canavarlarıyla yüzleşen soğukkanlı, esrarengiz bir adamın yardım eline sıkı sıkıya tutunur. Uzayın sonsuzluğunda oradan oraya sürüklenen Aria ile Kean güç ve iktidar hırsının dinmediği Galaktik Halkların arasında ihanet ve tuzaklarla yüzleşirken kendi yollarını çizebilecekler midir? Bilinmezlik merak doğurur... Merak ise bilinmezliğe muhtaçtır.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

SAİP TUNA

120 yıl önce İstanbul'da doğdu. 50 yıl önce Ankara'da öldü. "Sanatın eskisi, yenisi yoktur yalnız iyisi ve kötüsü vardır. Yenilik ancak sanatın ebedî kaideleri içinde yapılabilir inancındaydı. Çizdiği portrelerle yerli yabancı devlet, siyasi, bilim, kültür ve sanat insanlarına can verdi. Cumhuriyet'in 50. yıl sergisinde, "Atatürk'ü karşılayan halk ve Seymenler" tablosuyla o anı ölümsüzleştirdi. "İyi huy ve ahlak sahibi, erdemliydi. Hiçbir klişe katılmamış, kendisine reva görülen haksızlıklar karşısına bile olgunluğundan ve erdemliliğinden hiçbir şey yitirmemiştir. Yalnız bu haksız tutumlar karşısında köşesine çekilmiş, âdeta küserek toplumdan kaçmış, sadece sanatıyla baş başa yaşamıştır. Sergilere davet edilmeyecek kadar ihmale uğrayan bu değerli sanatçımız, son nefesine kadar büyük ezalar çektirdiklerimizdendir. Yabancı müzelerde eseri bulunan, sayıları birkaçı geçmeyenlerden bir ressamımızdı" Ankara'da Karpıç lokantasında arkadaşlarıyla yemek yiyen Atatürk'ün karakalem portresini yaptı. Götürüp ona gösterdi. Karşısına oturarak iltifat ettiği Saip Tuna'nın isteğiyle Gazi bu deseni yeni aldığı Atatürk soyadı ile imzaladı. Bir yıl sonra yeniden çizip imzalatıldığı ikinci deseni PTT tarafından pul-lara kondu.

